

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

2011. ŐSZ

2011. ŐSZ

Az új nemzedék

Ifjú dirigensek a pódiumon

A zenemű mint épület

Soproni József

A jó zene igazat szól

Hamar Dániel és a Muzsikás

SONNY ROLLINS

XVI. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

ISSN 1416-1109

9 771416 110003

ÁRA:
950 Ft
€ 4,-

A BMC Records újdonságai

BMC CD 162

UMZE Kamaragyüttes / Eötvös Péter

Ligeti és Kurtág a Carnegie Hallban

BMC CD 166

Ligeti György

**WDR Sinfonieorchester Köln / WDR Rundfunkchor Köln /
SWR Vokalensemble Stuttgart / Eötvös Péter**

Requiem / Apparitions / San Francisco Polyphony

BMC CD 185

Krausz Adrienne

Liszt Alkonya

BMC CD 180

**Oláh Kálmán / Perico Sambeat /
Szandai Mátyás / Marc Miralta**

Sketches of Pangea

A BMC-lemezek forgalmazóinak aktuális listája megtalálható a www.bmcrecords.hu honlapon, illetve telefonos felvilágosítás kérhető a (1) 455 8070-es számon.

Budapest Music Center Records

www.bmcrecords.hu

info@bmcrecords.hu

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

Szerkesztőségünk az alábbi eseményeket, lemezeket ajánlja olvasóink figyelmébe az őszi hónapokra

ŐSZI FESZTIVÁLOK, HANGVERSENYEK,
BÉRLETEK (20. OLDAL):

Café Budapest
Művészetek Palotája
Liszt Ferenc Kamarazenekar

ZENEKARI KÖRKÉP (22. OLDAL)

40 „A CD alighanem a Liszt-év termésének egyik legcsillogóbb, legeredetibb gyöngyszeme”

46 „Az együttes hangszeres teljesítménye előtt kalapot lehet emelni: játékok választékosan elegáns, üde, áttetsző”

58 „A dialógusok nem »muszaj-tölteléként« hangzanak el, a hangsúlyok – suttogások és sikolyok – hajszálpontosan ülnek”

75 „Az elhivatottság önmagában kevés volna, ha nem párosulna ötletes hangszereléssel, remek összjátékkal és szárnyaló hangszerszólókkal”

77 „A produkcióban szinte minden zenész »szót kap«, és briliáns szólókkal bizonyítja fölülnyes hangszertudását, fantáziadús improvizációs képességét”

82 „Nem hiányzik a latinus hang; a zenei világot valami barokkos hangulat jellemzi, szép vonós hangképzés... Vivaldinak is tetszene”

Szerkesztői ajánlat

DOSSZIÉ

Az új nemzedék

Ifjú dirigensek a pódiumon

KLASSZIKUS

A zenemű mint épület

Találkozás Soproni József zeneszerzővel

Családias világszínvonal

Kaposfest 2011 – visszatekintés

Koncertajánló

ZENEKARI KÖRKÉP

Legfőbb motiváció a szórakoztatás

Illényi Katica portréja

In memoriam Petrovics Emil

Csillagórák gyűjtője

A Profil lemezkiadó

Könyvajánló

KRITIKA

OPERA

Az utolsó trubadúrra várva

Beszélgetés Gulyás Dénessel

Liszt-dalok magyarul

A világhír útján: Elisabeth Kulman

Salzburgi beszámoló

Sipos Jenő énekmester emlékére

56

6 Kottaörökség

Családi zongoraszalon a Rolanddal

63

KRITIKA

57

JAZZ

12

CÍMLAPSZTORI

„A zene felülírja a boldogságot”

18

Exkluzív interjú Sonny Rollins szaxofonos legendával

64

20

In memoriam Szabados György

68

22

Koncertajánló

70

34

„Rizikó nélkül nincs zene” – Gyémánt Bálint

72

36

Sokszínű ősz Debrecenben

73

37

KRITIKA

74

37

VILÁGZENE

38

A jó zene igazat szól

Hamar Dániel és a Muzsikás

80

40

KRITIKA

82

40

GRAMOFON-HANG

Analóg vagy digitális?

Hatodik rész: a digitális technika alapjai

84

50

„A vágással csínján kell bánni”

Czéh Mariann, Artisjus-díjas vágó

88

52

54

TERJESZTÉSI PONTOK

90

„A ZENE FELÜLÍRJA A BOLDOGSÁGOT”

Exkluzív interjú Sonny Rollins
szaxofonos legendával (64. oldal)

LEGFŐBB MOTIVÁCIÓ A SZÓRAKOZTATÁS

Illényi Katica (34. oldal)

A VILÁGHÍR ÚTJÁN

*Elisabeth Kulman
(52. oldal)*

IN MEMORIAM SZABADOS GYÖRGY

(68. oldal)

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

1996-ban alapította:

Iványi Margó, **Bösze Ádám**,
Retkes Attila és **Zipernovszky Kornél**

Főszerkesztő: **Várkonyi Tamás**

Főszerkesztő-helyettes: **Bércesi Barbara**

Főmunkatársak: **Albert Mária**,
Ujházy László, **Zipernovszky Kornél**

Lapterv: **Práczy István**

Tervező szerkesztő: **Kondor Anna**

E számunk szerzői:

Albert Mária, **Aradi Péter**,
Balázs Miklós, **Bencsik Gyula**,
Bércesi Barbara, **Büky Virág**,
Csák P. Judit, **Fittler Karalin**,
Huszár Endre, **Kovács Ilona**,
Laczkó Krisztián, **Lindner András**,
Lőrincz Judit, **Márton Attila**,
Mesterházi Máté,
Ókovács Szilveszter, **Pallai Péter**,
Párniczky András, **Pödör Bálint**,
Pödör Eszter, **Sáska Zsolt**,
Sütő Márton, **Szabó Bálint**,
Szabó Barna, **Szászi Júlia**,
Székely György, **Turi Gábor**,
Ujházy László, **Várkonyi Tamás**,
Veres Bálint, **Winkler Nemes Gábor**,
Zay Balázs, **Zipernovszky Kornél**

Címlapfotó:

John Abbott

A szerkesztőség postacíme:

H-1282 Budapest, Pf. 68.

Telefon: 06-1-430-2870 ; 06-20-934-1397

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: polgar.virag@gramofon.hu

Honlap: www.gramofon.hu

Kiadja a **Klasszikus és Jazz
Nonprofit Kft.**

H-1023 Budapest, Borbolya utca 9.

Felelős kiadó: **Retkes Attila**

Ügyvezető igazgató: **Várkonyi Tamás**

Terjesztés, előfizetés: **Polgár Virág**

Nyomdai kivitelezés:

Publicitas Art-Media Kft.

H-1021 Budapest, Tárogató út 26.

Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakonként.

Előfizethető a kiadó címén, telefonon,
faxon, e-mailben.

Az éves előfizetés ára: 3200 forint

A Gramofon megjelenését támogatja:

Az új nemzedék

Ifjú dirigensek a pódiumon

Míg hangszeres művészek között sok kiváló tizen- és huszonéves található, de sakkban és teniszben is egyre több a rendkívüli tehetség, a dirigens csodagyerekek száma jóval kevesebb. Ehhez a hivatáshoz ugyanis megfelelő élettapasztalat kell, valamint személyes kisugárzás, karizma, a csoportpszichológiában való jártasságról nem is beszélve. Amikor két évvel ezelőtt egy tizenhat éves fiatalember debütált az Atlantai Szimfonikusok élén, az akkor ötvennégy esztendőes skót dirigens, Donald Runnicles epésen megjegyezte: „Tizenhat? Nahát! Mi lesz még, jönnek a pelenkások?”

Fotó: Sylvia Lelli

Andris Nelsons: egy neves mentor támogatása döntő lehet

Tény, hogy a karmestercsodákra sokszor nagyobb médiafigyelem terelődik, mint egy jó színvonalú hétköznapi koncertre, és miközben több jegyet lehet eladni rájuk, kevesebbe kerülnek, mint egy karrierjének közepén járó rutindirigens. Ezek pedig egy pénzszegény világban érvek lehetnek. Vannak azonban, akik mást is felhoznak az ifjak mellett. Például, hogy az interpretációk a tradicionális repertoárban uniformizálódnak, kevés az egyéni megközelítés, a művészi rizikóvállalás. És e vonatkozásban is frissességet hozhatnak a fiatalok, persze csak azok, akik mernek új színeket, új dinamikát követelni.

Néhány tehetség máris vezető pozíciót foglal el jelentős zenekaroknál és operaházaknál, de azért az „öregek” még túlsúlyban vannak. Csak kicsit változott a kép azóta, hogy Norman Lebrecht tíz évvel ezelőtt világgá panaszkolta dirigenskönyvében: „alig tucatnyi karmester kezében van a világ valamennyi vezető állása”. Simon Rattle, Valery Gergiev, Riccardo Muti, Daniel Barenboim, James Levine, Mariss Jansons, Esa-Pekka Salonen, Franz Welser-Möst, Christian Thielemann, Riccardo Chailly és még néhány, azóta már ötvenes-hatvanas éveibe lépett sztár mellé csak a harminckét esztendő, lett származású Andris Nelsons, a venezuelai, harmincéves Gustavo Dudamel, a harminchat éves, kanadai Yannick Nézet-Séguin, a harminchét éves, svájci

Philippe Jordan édesapja mellől indult a pályán

Philippe Jordan; két brit, a harminchat esztendő Daniel Harding és a huszonhét esztendő Robin Ticciati, illetve egy harmincnégy éves, kínai-amerikai hölgy, Xian Zhang tudta befészkelni magát. Régen korábban kiugrottak az őstehetségek. Mahler már huszonnyolc évesen a pesti Opera művészeti igazgatója volt, Toscaninit harmincegy éves korára a milánói Scala zeneigazgatójának nevezték ki, Furtwängler harmincas éveiben pompás zenekarokat irányított Berlintonól Lipcséig, Karajan pedig huszonkilenc évesen debütált a bécsi Staatsoperben, mégis Mehta a csúcstartó, aki – igaz, némi szerencsével – huszonhat évesen a Los Angeles-i Filharmonikusok zeneigazgatója lehetett.

„Az én kis génuszom”

Van azért most is rá példa, hogy egy ígéretnek sikerül korán bizonyítania rendkívüli képességeit: Andris Nelsons még mindig csak harmincas éveinek elején jár, de Simon Rattle és a finn Sakari Oramo után három éve már a Birminghami Szimfonikusok zeneigazgatója. A trombitaművészből dirigenssé avanszált Nelsonst végül is Mariss Jansons 2002-ben fedezte fel, akit azóta is első számú tanárának és mentorának mond. Karrierje jó példa arra, hogy manapság mennyire döntő egy neves mentor támogatása, aki nemcsak tapasztalataival segítette tanítványát, hanem több helyre be is protezsálta. A fiatalember ugyanis nem gyűjtött be díjakat karmester-versenyeken, amivel azoknak üzent, akiknek meggyőződésük, hogy egy kiugráshoz nélkülözhetetlen a versenysiker. Minden hihetetlenül gyorsan zajlott – nyilatkozta, amibe beleértette, hogy már huszonhárom évesen a Lett Nemzeti Opera zeneigazgatója volt. Vagy itt egy másik történet. Közel húsz éve, hogy az akkor tizenhét esztendő angol, Daniel Harding fiatal zenészekkel bemutatta Schönberg Pierrot Lunaire című darabját. Valaki elküldte az előadásról készült magnószalagot az akkor már jó nevű Simon Rattle-nek, akit lenyűgözött a produkció, nyomban felhívta, és maga mellé vette Hardingot egy évre asszisztensnek a birminghami zenekarhoz. De Claudio Abbado is felfigyelt rá, és amikor a Berlini Filharmonikusokat vezette, ő is felkérte efféle segítségre; utána már mindig csak „az én kis génuszom”-nak nevezte. Harding szerint a karmesteri pályának két szakasza van:

Fotó: Stina Cullander

Daniel Harding: a művekhez magunknak kell megtalálnunk az utat

az elsőben a dirigensek még fiatalok és törtetőek, a másik periódusban viszont már idősek, és tudják, mit csinálnak. A köztes negyven esztendő kell kihasználni. Azt is mondta többször, hogy másolhatta volna az elődök interpretációit, például az olasz Maestro, Carlo Maria Giulini lemezeit említette, de „értelmetlen lett volna. Akárcsak ha azt tanácsolják a fiatal dirigensnek, hogy üssön kevesebbet, és bízzon jobban a zenekarban, akkor minden jobb lesz. A művekhez magunknak kell megtalálnunk az utat.”

Dicséret és fanyalgás

Ha lassan is, de elkezdődött az újabb nemzedékváltás, amit azonban nem mindenki sürget, mert ugyan a vezényléstechnikai mesterfogások és a gesztika kevés tanulással és gyakorlással is viszonylag könnyen elsajátítható, ez korántsem minden. Nem elegendő mutatósan elvezényelni a partitúrát – egy ideje a közönség felé is „játszaniuk” kell korunk karmestereinek –, bele is kell érezni a darabokba,

Robin Ticciati, a legfiatalabb trónkövetelő

Forrás: Gramolon-archív

az ezekről alkotott önálló elképzelések kiérleléséhez viszont időre van szükség. Miként ahhoz is, hogy egy ifjú dirigens sok minden másban is el tudjon igazodni. Nem árt, ha van affinitása üzleti és adminisztrációs ügyekhez is, és nem ódzkodik attól sem, hogy szponzorokkal tárgyaljon. A budapesti bemutatkozása után felfűjt üres lufinak titulált Gustavo Dudamelt a Gergievhez és Barenboimhoz hasonlóan több fiatal pátyolgató Rattle még évekkel ezelőtt bámulatba ejtően tehetséges dirigensnek nevezte. Értékítéletébe persze belejátszhatott, hogy Dudamelt a venezuelai zenei oktatási program, az El Sistema a szegénységből emelte ki, de hát a hírnévért mégis csak neki kellett megoldoznia. Már tizennyolc évesen pártfogójának, José Antonio Abreu caracasi dirigensnek köszönhetően a Simón Bolívar Ifjúsági Zenekar élére került, aztán az együttessel beutazta a fél világot. Alig huszonöt évesen debütált a milánói Scalában egy Don Giovanni-produkció élén, és jöttek sorban a nagy zenekarok, a bécsi, a chicagói és a Los Angeles-i gárda – utóbbiakhoz 2009-től ötéves szerződés köti. A zenészek kedvelik; mesélik, azt szeretik benne, hogy miközben technikailag tökéletes a tudása, más, hasonlóan jó képességű dirigensekkel szemben benne az önteltség szikrája sincs. Képes szimultán kommunikálni a zenekarral és a koncertek közönségével, és vezénylési stílusa is egyedi, mert az energikus latinos, szvinges mozgást kecses európaival vegyíti. Októberben is dirigál a klasszikus repertoár darabjai mellett magyaroktól: Bartók III. zongoraversenyét és Kurtágtól a Grabstein für Stephant. Elgondolkodtató ugyanakkor, hogy – nemcsak a pestiek – más kritikusok is fanyalogva fogadják produkcióit: egy januári, a Los Angeles-i Filharmonikusok élén teljesített londoni koncertjéről szóló beszámoló például miközben Bernstein charme-jára emlékeztető kisugárzásról beszélt, és a zeneszerző első szimfóniájának tolmácsolását még dicsérte is, Beethoven Hetedikjének előadásáról már azt írta, hogy nem volt kapcsolat a zenekar fényes és végig egyenletes hangzása, valamint a zenei megvalósítás között, amely sokszor kifejezetten döcögősnek tűnt. John Allison, a Sunday Telegraph neves zenekritikusa még tovább ment: „Dudamel kinevezése rossz döntés a zenekar számára, de rossz

Három a magyar

Az eltérő személyiségből adódó különbözőségek ellenére vannak közös vonások a már szorosan a Hamar Zsolt, Héja Domonkos, Kesselyák Gergely, Vashegyi György fémjelezte karmesternemzedék nyomában lépkedő fiatal dirigensekben. Például az, hogy mindhárman magyarországi karrierben gondolkodnak. A huszonhét éves Madaras Gergely a legfiatalabb, Hátori Máté huszonnyolc, Somogyi-Tóth Dániel harmincesztendő.

MADARAS GERGELY játszott fuvalán és hegedűn, és zeneszerzést is tanult, mégis már tizenkét-tizenhárom éves korától a dirigensi pálya vonzotta legerősebben. Tizenhat évesen orkesztert alapított; a Budapesti Ifjúsági Szimfonikus Zenekarnak öt éven át volt vezető karmestere. A bécsi

zeneakadémia karmesterképzőjén képezte magát 2004-től, ahol hat évvel később kapta meg mesterdiplomáját Mark Stringer növendékeként – miközben már a zsebében volt a budapesti Zeneakadémián, Pröhle Henrik osztályában szerzett fuvolaművészi diploma is. Úgy érzi, erős a verseny a tehetségek között, egy ambiciózus dirigens ezért kénytelen saját menedzselésével is foglalkozni, „persze nem szabad, hogy visszatetsző legyen” – magyarázza. Nagy-Britanniában és az Egyesült Államokban a legtöbb nagy zenekarnál kinézik maguknak a tehetséget – mondja –, akit szívesen látnának az együttes élén, megkeresik, és igyekeznek megszerezni maguknak. A versenyeknél többet jelentenek számára a karmesterkurzusok, például James Levine tanglewoodi nyári akadémiaja, ahová ha első jelentkezésre még nem is, másodjára már meghívták. „Nem szabad elkedvetlenedni” – jelzi, hogy versenyző típus, erős benne a szívósság. Ugyancsak második nekifutásra nyerte el még 2010 elején, ötfordulós versenyben, 93 jelentkező közül a manchesteri Royal Northern College of Music fiatal karmesterek számára kiírt kétéves Leverhulme-ösztöndíját, ezért 2010 októberétől a szigetországban él. Idén nyáron pedig – egy tavalyi luzerni dirigenskurzus folyományaként – Boulez tanítványaként asszisztens karmester is volt Svájcban. Hosszútávon elsősorban szimfonikus karmesternek gondolja magát, bár Manchesterben vezényelt operát is, Samuel Barber Vanessáját, ősszel pedig Britten Albert Herringje várja ugyancsak odakint.

HÁTORI MÁTÉ a Bartók-konzervatóriumban Csemiczky Miklós és Kocsár Miklós növendéke volt zeneszerzés szakon, azután zongoratanulmányokat folytatott Esztó Zsuzsánál, de Vásáry Tamás és Petrovics Emil rábeszéltek a dirigensi pályára, és ő emellett döntött. 2001-től járt a

Forrás: Gramofon-archív

Zeneakadémia karmesterképző szakára Gál Tamáshoz, de azoktól az évektől, mint utólag mondja, többet várt. Ő kamarazenekart alapított 2003-ban – ez hasonlóság közte és Madaras között –, Schumann- és Mozart-műveket játszottak baráti körben, a Szent Imre Gimnáziumban. Majd jött a vendég-karmesterkedések időszaka, többek között a Szombathelyi Szimfonikusoknál, de Máté hamar rájött arra, hogy szívesen játszik gyermekpublikumnak, ezért színpadra állított kis operákat, például Mozart Bastien és Bastienne című egyfelvonásosát. „Százötvenszer játszottuk, leginkább zalai falvakban” – mondja. Eközben tehetséges énekesek felfedezésére is jutott az idejéből, „Orendt Gyula lírai baritont említem, aki most a berlini Staatsoper stúdiójában képi magát”, de tervei között szerepel egy alig ismert egyfelvonásos Mendelssohn-daljáték színrevitele is a Győri Filharmonikusokkal, „a Heimkehr aus der Fremdet Helmuth Rilling fedezte fel” – teszi hozzá. Jelenleg a debreceni egyetem zenekarvezetője, ahol októberben egynapos Liszt-fesztivált tervez. Hátori álma egy saját zenekar, mert úgy véli, hogy a továbblépés feltétele az állandó műhelymunka. Egyelőre azonban szeretne állandó dirigensnek elszegődni egy jó képességű magyar vidéki zenekarhoz. „Ha itthoni karrierben gondolkodom, akkor nincs út külföldre, ráadásul riaszt, hogy a politikával is jóban kell lenni. Ha viszont külföld, akkor kevésbé kiszámítható a helyzet” – beszél a fiatal magyar dirigensek előtt álló esélyekről.

SOMOgyi-Tóth Dániel

a karmesterségben tudja a legjobban kifejezni magát; talán ezért van, hogy amikor vezényel, nem lámpaláz. A konzervatóriumot zongora- és zeneszerzés szakon végezte, de már tizenöt éves kora óta dirigensi álmokat dédelgetett. Aztán 2006-ban a Zeneakadémia karmester- és orgona szakán diplomázott Gál Tamás, illetve Lehotka Gábor növendékeként, miközben részt vett Lukács Ervin és Rudolf Barsaj mesterkurzusain is. A diploma után egy évig orgonált, és a Danubia Ifjúsági Szimfonikus Zenekarnál, valamint a Magyar Telekom Zenekaránál játszott billentyűs hangszeren. Dirigensi pályája 2007 végén a Békés Megyei Szimfonikus Zenekarnál indult, ahol művészeti vezetőnek és karmesternek nevezték ki (ezt a számos sikeres koncertben megmutató kapcsolatot máig fenntartotta). A már több mint tíz éve légifotósként is jól ismert dirigens sokat vállal és bír, amit bizonyít, hogy 2009-től a Budapesti Operettszínháznak is a karmestere lett, **nemrégiben pedig megpályázta és elnyerte a Debreceni Filharmonikusok és a Kodály Kórus igazgatói posztját.** Igaz, utóbbi helyen a Salzburgban élő csellóművész-karmester, Bényi Tibor személyében várhatóan komoly segítséget kap. Somogyi-Tóth fatalista; mint mondja, dirigensként soha nem kereste magának a fellépési lehetőségeket: „ha szükség lesz rám, úgyis hívnak”. A mesterkurzusokat hasznosnak mondja, és ha még élne Bernstein vagy Karajan, utánuk bárhová elment volna. Most első helyen Gergievet és Mutit említi, akiktől érdemes tanulni.

Forrás: Gramófon-archív

Xian Zhang: egy hölgy Kínából

neki is: egy erős kezű dirigens ugyanis emelhetné az együttes zenei színvonalát, egy jobb zenekar pedig fényesíthetné az ő talentumát.”

Árokból a koncertpódiumra

Sokáig szinte minden jelentős karmester az operavilágból bukkant fel, aminek persze egyszerű magyarázata, hogy már a 19. század vége felé is, Artur Nikisch korában – főként Németföldön és Itáliában – számtalan kisváros működtetett valamirevaló színházat. Volt tehát mód a gyakorlásra. Amikor azonban később, a két világháború között az operaházakról a szimfonikus zenekarokra terelődött a fő figyelem, minden megfordult. Manapság is kevesebb a főként operák vezénylésére vállalkozó pályakezdő.

A párizsi Bastille Opera zeneigazgatója azonban ilyen. A zürichi konzervatóriumban zongoratanári diplomát szerző Philippe Jordan egy ideig még dirigens édesapja, Armin Jordan mellett segédkezett korrepetitorként az Aix-en-Provence Fesztiválon. Később, a szükséges tapasztalatok birtokában, huszonegy évesen fellépett egy komoly operaházban, a brüsszeli Monnaie-ben, ahol a Don Pasqualét vezényelte. Aztán eldirigálta Mozart Così fan tutte operáját, Bécsben pedig A víg özvegyet. Pályája emelkedésében persze szerepe volt annak is, hogy a berlini

Yannick Nézet-Séguin 2012-től a Philadelphia Orchestra zeneigazgatója

Fotó: Marco Borggreve

Staatsoperben három éven át Barenboim asszisztense lehetett, onnan avanszált 2001-ben a közép-európai operajátzás egyik centrumának számító grazi opera főzeneigazgatójává, rá egy évre pedig már a Metropolitanben és a Covent Gardenben is megismerhették a nevét.

Az új tehetségek között a Lorin Maazel tanítványának tekinthető, még mindig különlegességszámba menő nő dirigens, a Puccini-operákkal (Tosca és Bohémélet) Frankfurtban, illetve a londoni English National Operában sikeresen bemutatkozó kínai Xian Zhang, valamint a legfiatalabb trónkövetelőnek tekinthető, brit Robin Ticciati is vérbeli operadirigens, ők azért megmutatják magukat a koncertdobogón is. Ticciati, aki hegedű, zongora és ütőhangszeres tanulmányokat folytatott, és a Nagy-Britanniai Nemzeti Ifjúsági Zenekarban játszott, majd a Cambridge-i Egyetemen képezte tovább magát, 2014-től Vladimir Jurowski utóda lesz az angliai Glyndebourne-i operafesztivál zeneigazgatói posztján, ráadásul szinte minden hivatalos karmesteri előtanulmány nélkül kerül ide. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy mentorai között ott sorakozik Simon Rattle és Colin Davis is. A brit zenekarokon edződő Ticciati az országos turnék zenei direktoraként 2007 óta kötődik a patinás fesztiválhoz, most nyáron pedig fergeteges Don Giovanni-előadásokat dirigált Glyndebourne-ben.

A legpatinásabb

A most színre lépő dirigensek közül a francia-kanadai Yannick Nézet-Séguin birtokolja majd a legpatinásabb pozíciót, 2012-ben ugyanis átveszi a „nagy ötök” egyikének, az amerikai Philadelphia Orchestrának az irányítását. Ezzel olyan karmester óriások nyomdokába lép, mint Leopold Stokowski, Ormándy Jenő, Riccardo Muti, Wolfgang Sawallisch és Christoph Eschenbach. Egyik közelmúltbeli philadelphiai koncertjéről máris az elragadtatás hangján írtak: „elbűvölő volt a jelenléte a pódiumon, pálcája időnként kalligrafikus mozgást mutatott, máskor meg olyan volt, mint egy sebészi eszköz, miközben szabad kezével szinte markolta a zenét.”

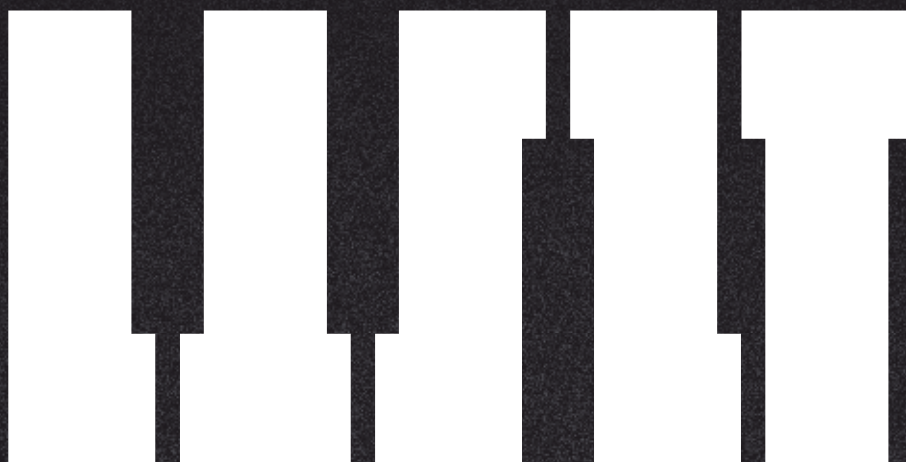

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

MINDEN TEKINTETBEN

2017 II. félév

AUGUSZTUS 26. **LISZTTŐL A RAGTIME-IG** ITTJÉS TAMÁS ÉS A BOHÉM RAGTIME JAZZ BAND

OKTÓBER **LISZT-LÉPÉSEK**

OKTÓBER 8. **BOGÁNYI GERGELY SZÓLÓESTJE**

OKTÓBER 8. **LISZT ARCAI** FOTÓKIÁLLÍTÁS

OKTÓBER 9. **ORGONA-SZTORIK** FASSANG LÁSZLÓ ÉS MÁCSAI PÁL

OKTÓBER 13., 14. **A LISZT-FAKTOR** SZÍNPADI ETŰDÖK KÉT RÉSZBEN

OKTÓBER 16. **CIFRA PALOTA**

OKTÓBER 17. **JAZZVERZIÓK** SZAKCSI LAKATOS BÉLA, OLÁH KÁLMÁN

OKTÓBER 18. **AZ ABBÉ** EGYHÁZI KÓRUSMŰVEK ORGONAKÍSÉRETTTEL

OKTÓBER 19. **CIGÁNYZENÉTŐL A RAPSZÓDIÁKIG**

OKTÓBER 22. **A ZONGORAVESENYES** GYENYSZ MACUJEV ZENEKARI ESTJE

NOVEMBER 23. **LISZT ÉS BACH** CHRISTOPH BOSSERT ÉS SZABÓ BALÁZS ORGONAESTJE

DECEMBER 10. **KARÁCSONYI KONCERT** RÁNKI DEZSŐ, KLUKON EDIT, MR GYERMEKKÓRUS

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztáiraiban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrásy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.

Online jegyvásárlás: www.mupa.hu

A Múpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.

ISO 9001:2000

A portrait of an elderly man with grey hair, wearing a blue blazer over a light blue striped shirt. He is looking directly at the camera with a slight smile. The background is a warm, wooden interior.

*A zenemű
mint
épület*

Találkozás Soproni József zeneszerzővel

Októberben lesz nyolcvanegy éves, de zeneszerzői aktivitása töretlen. Az utóbbi években Ingeborg Bachmann hatvannyolc versére komponált zongorakíséretes, illetve zenekari dalokat, idén egyfelvonásos operát ír, de erről nem árul el részleteket – talán mert előző két operája sem került még közönség elé. Pedagógusként nemzedékeket oktatót a szakma fortélyaira és nevelt erkölcsi tartásra a Zeneakadémián, melynek 1988 és 1994 között rektora is volt. Beszélgetésünk során munkásságának és életútjának csupán néhány kiragadott epizódját érinthettük: aki többet szeretne megtudni róla, elolvashatja Csengery Kristóf kismonográfiáját.

✦ Aradi Péter
 📷 Polónyi István

Gramofon: Azt tartják önről, hogy erkölcsi kérdésekben sziklaszilárdan képviseli az álláspontját.

Soproni József: Általában a mai világban az emberek egyre-másra váltogatják a nézeteiket, mindig mást mondanak – ahogy a szél fúj. Én épp ellenkezőleg: lényegében évtizedek óta ugyanúgy látom és ugyanúgy fogalmazom meg a világot. Voltaképpen az értékrendem gyerekkorom óta változatlan. Ez nem azt jelenti, hogy nem fogadok be új kezdeményezéseket, de mindig ahhoz igazítom, hogy mi a racionális, mi az igazságos, mi az emberi.

G.: Az értékrend kialakulásában nyilvánvalóan döntő szerepe van a családnak. Többször is nyilatkozott arról, hogy nagyon nyitott, befogadó szellemben nevelkedett, otthon soha, senkire, semmilyen negatív megjegyzést nem tettek...

S. J.: Ez pontosan így volt. Ezt láttam a nagyszüleimnél, a rokonságban és a szüleimnél. Soha, semmilyen megjegyzést nem tettek más gondolkodású, vagy vallású, vagy származású emberekre. Mindig az embert látták a másikban. Tőlünk is ezt tanulták a gyerekeink. Nagyon toleránsak vagyunk, mindamellet, hogy megvan a véleményünk a dolgokról. Ez nem meghunyászkodás, hanem igazodás egy belső vonalhoz. Lehet valakinek más a véleménye, mint nekem, attól nem lesz kevésbé értékes ember. Az emberek cselekedeteit szoktuk mérlegre tenni: milyen mértékben felelnek meg az erkölcsnek, a humanizmusnak. Büszke vagyok mindkét gyerekemre: őket tekintem életem nagy alkotásának. Nem muzikusok, nem is akartam, hogy azok legyenek. A lányom bölcsészkart végzett, magyar–német szakon, most tanársegéd a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, nemrég doktorált, a fiamat pedig, aki már korábban is repült, a bölcsészkar elvégzése után rögtön fölvtették a MALÉV-hoz, már kapitány és oktató pilóta. Azt látom,

hogy a saját kisfia nevelésében ugyanazokat az elveket érvényesíti, amelyek szellemében őt is neveltük. Szinte a saját mondataimat hallom vissza. Ugyanaz a belső szigorúság és szeretet jellemzi, amit én is apámtól kaptam.

G.: *A családja sok generáció óta kötődik Sopronhoz. És mindkét ágon német nemzetiségűek is voltak.*

S. J.: Így van, Sopron egyértelműen életem legfontosabb helyszíne. Annak idején szinte mindenki beszélt ott németül, az ott lakó magyarok és a környékbeli falvakban lakó horvátok is. Én még gyerekkoromban mindhárom nyelvet hallottam, amikor nagyanyámmal jártam a piacra. Ez mindenki természetesnek tartotta. A gyilkos gondolatokat kívülről importálták – ezt higgye el nekem. Ez egy toleráns város volt. Az intoleranciát beinjekciózták a társadalomba a huszadik század első évtizedeiben, vagy talán már korábban, és attól félek, most már hiába kapálódzunk, az intolerancia beleágyazódott az emberek lelkébe. Attól tartok, nagyon kevesen vagyunk olyanok, akik még abban a szellemben nőttünk fel, amelyben természetes módon tanultuk meg, hogyan lehet a más nyelven beszélőt, a másként gondolkodót vagy a más vallását elfogadni.

Sopron történetét nagyon korán magamba szívtam – részben a nyolcosztályos Széchenyi Gimnáziumban, ahova 1941-től jártam. Nyolc évig tanultam latint, és ez is hozzásegített ahhoz, hogy feltáruljon előttem Sopron – az egykori Scarbantia – kétezer éves története. Felfedeztem a latin nyelvű feliratokat a városban, a múzeumokban, sőt később, amikor a hatvanas években elkezdődtek a helyreállítások, gyakran jártam haza, és mindig első dolgom volt, hogy bemenjek az éppen folyó ásatásokra, feltárásokra, házrekonstrukciókra. Máig is szinte minden épületet ismer

rek Sopron belvárosában. A történelmi gondolkodásom olyan mértékben kapcsolódik a mához, hogy nem érzek benne éles cezúrákat. Nemcsak előre nézek, hanem hátra is, és tudom, honnan indultak el szellemi mozgások, hogyan épült egy város rétegenként, és így le tudom olvasni az épületekről a történetüket.

G.: *Ehhez leginkább biztos stílusismeretre van szükség.*

S. J.: Igen, és ez nélkülözhetetlen a zenében is, meg a képzőművészet különböző ágaiban is.

G.: *Sopronban ismerkedett meg az orgonával is.*

S. J.: Anyai nagyapám, aki szőlőtermelő volt, munkája mellett ellátta a városi főtemplom, azaz a Szent Mihály-templom sekrestyéi feladatait is. Ez a hatalmas, gótikus, háromhajós templom nem a belvárosban van, hanem a szőlőtermelő polgárok negyedében. Ott orgonálhattam, még a háború előtt, de akkor még nem volt orgonamotor, úgyhogy az lábfűjtatóval működött. Ötödik-hatodik osztályos koromtól pedig gyakran orgonáltam a Szent György-templomban tartott diákmiséken. A domonkosokhoz is jártam orgonálni. Sok Bachot játszottam – nem azért, hogy előadjam, hanem magamnak. Bele akartam hatolni a darabokba. Ez a gyakorlat arra is lehetőséget adott, hogy nagyon sokat improvizáljak. Később is improvizáltam, mindenféle stílusban. Megtanultam, hogyan kell rögtön, in statu nascendi, vagyis a megszületés pillanatában zenei ötleteket kidolgozni, felépíteni, befejezni és készre csiszolni, s a végén még tetőt is tenni rá.

G.: *Mint korábban nyilatkozta, ez a tudás a látszat ellenére nem segít a komponálásban, mert az egészen más jellegű folyamat.*

S. J.: Így van. Az ötletek megjelenésének gyorsaságát segíti, ha az ember azonnal realizálni tud valamit, de ez nem helyettesíti a komponálást. Viszont a tanításban aztán sokat segített. Belülről is alaposan megismertem a barokk technikát – nemcsak füllel, kézzel is. Számomra mindig térbeli egy kompozíció. Háromdimenziós. Amikor egy darabot hallgatok, egy épületbe lépek be.

G.: *A térbeliségnek ezt az érzését a növendékeinek is át tudta adni?*

S. J.: Nem, azt hiszem, ez egyéni fogékonyság kérdése. Én valószínűleg az apai nagyapámtól kaptam ezt az építészeti gondolkodást: ő művezető volt a soproni klasszicista színház Medgyaszay-féle szecessziós átépítésénél, aztán épített magának egy kis családi házat, amely azonban már nincs a birtokunkban. Innen származhat mindmáig tartó érdeklődésem az építészet iránt: szeretek bemenni mindenféle épületbe, a legmodernebbekbe is – mindent megnézek, amit lehet. A kompozíciókban is hihetetlen erős impulzust jelent számomra, hogy belemegyek egy általam elképzelt térbe.

G.: *Akkor a komponálás is tekinthető egyfajta mérnöki munkának?*

S. J.: Ez nem mérnöki munka, hanem a fantázia térbeli elhatárolódása a külvilágtól, amelyből a komponálással kihatások egy részt, és megpróbálom önálló életre kelteni. Megírás után minden darabomat újra és újra végigolvasom. És később gyakran belejavítok. Egészen addig, amíg biztonságosnak érzem a kompozíció szerkezetét, formáját és tartalmát.

G.: *Mert az igazi kompozíciók biztonságérzetet nyújtanak?*

S. J.: Teljes mértékben. Tartóoszlopokkal rendelkeznek. Gyújtópontokba emelt, szilárd, általam testnek vagy oszlopnak érzett pillérek látok és hallok bennük – ezektől áll az egész konstrukció, és nem dőlhet össze. Semmit nem is lehet kivenni belőlük.

G.: *Egy rossz előadás sem tudja romba dönteni a szilárd konstrukciót?*

S. J.: Dehogynem. Az előadó felelőssége majdnem – de csak majdnem! – akkora, mint a szerzőé. Ha az előadó nem érzékeli, hol vannak azok a funkcionális pontok, amelyek a dolognak irányt, időt, határokat szabnak, akkor nem tud mit kezdeni a kompozícióval. Ilyen értelemben a szerző ki van szolgáltatva az előadónak.

G.: *Az ön műveinek előadói általában kikérik a véleményét, igénylik a tanácsait? Illetve ön szereti végigkísérni a próbafolyamatot?*

S. J.: Vannak, akiknek erre nincs szükségük – említhetem Kocsis Zoltánt vagy Várjon Dénest –, másoknak esetleg időnként meg kellett világítanom, hol vannak váltások, mikor merre kell haladni. Hogy az anyag milyen belső átalakuláson megy keresztül, hogy a végén kibomoljék, és egységes egészet alkosson.

G.: Azt olvastam, előfordult, hogy egy előadás az ön számára is új megvilágításba helyezte a saját darabját, és akár további komponálásra inspirálta.

S. J.: Kocsis Zoltán néhány évvel ezelőtt a Művészetek Palotájában műsorára tűzte I. gordonkaversenyemet Fenyő Lászlóval és az azóta már Concerto Budapest néven működő Telekom Zenekarral. Ezt a darabot anyám emlékére írtam, közvetlenül a halála után, 1967 végén. Amikor a főpróbán meghallgattam, az volt az érzésem, mintha a darab nem is az enyém volna, teljesen eltávolodott tőlem, megáll a saját lábán. Olyan produkció volt, amelyre azt mondtam, hogy minden szerzőnek ezt kívánom. Életem egyik legnagyobb ajándéka. Fenyő Laci interpretációja annyira fellelkesített, hogy írtam neki egy gordonka–zongora szonátát.

G.: Művei között nagy számban találhatóak dalok is. A legtöbbet talán Rilke-versekre írta...

S. J.: Valóban, Rilke az egyik nagy szentem, de az utóbbi időben főleg az 1926-ban született és 1973-ban elhunyt Ingeborg Bachmann műveivel foglalkozom. 2009-ben öt zenekari dalt komponáltam a verseire, 2010-ben három, tizenkét darabból álló ciklust írtam a verseiből szopránra és zongorára – ezek nagyon gyorsan születtek. Most, hogy beszélek róla, szinte újra átélem azt az eufóriát, amivel olvastam és ízeltem ezeket a remekműveket. Pedig elég nehéz a német nyelvből szép hangzást kicsiholni – neki mégis sikerült. Aztán írtam tavaly még egy negyedik, ugyancsak tizenkét dalt tartalmazó ciklust, Özönvíz után címmel. Mindezek után idén megzenésítettem még tizenötöt – ezeket már nem szoprán hangra, hanem baritonra és zongorára. Korábban a kiváló Lator László hét versét zenésítettem meg zongorakísérettel, 2009-ben pedig öt zenekari dalt is írtam a verseire.

G.: Ön tanárként évtizedekig tanított a Zeneakadémián. De saját tanárai közül ki gyakorolta önre a legnagyobb hatást?

S. J.: Két ember határozta meg szakmai életemet: Viski János és Ferenczi György. Mindkettő egyenes, becsületes, tiszta ember volt. Viski Kodályhoz hasonlóan nagyon keveset beszélt, de megtanította nekem, hogyan kell foglalkozni mások kompozícióival. Mivel jól zongoráztam és olvastam lapról, gyakran odaültem, és kérte, mondjam el a véleményemet egy-egy darabról, és időnként ő is fűzött hozzá valami megjegyzést. Ferenczi ellenben sokat beszélt, és a zenéből kiindulva olyan tág horizontot nyitott ki előttem, amelybe rengeteg minden belefért. Az ötvenes évek elején rendkívüli bátorságról tett tanúbizonyságot, amikor az órákon – anélkül, hogy direkt módon politizált volna – arra ösztönzött bennünket, hogy próbáljunk emberek maradni ebben a szörnyű időszakban. Szoros barátság fűzte Cziffra Györgyhez, akinek egyik nagy pártfogója volt. Kétszer voltam tanúja annak, amikor Cziffra bejött, és mindkétyszer Scarlatti-t játszott Ferenczinek. Scarlatti-t játszani rendkívül nehéz, abban az értelemben, hogy egészen pontos, világos vonalakat kell a zongorán produkálni, amit persze Cziffra könnyedén megoldott.

Én mint zeneszerző hallgató a Zeneakadémián nem hallgattam pedagógiai tárgyakat, így amikor elkezdtem a szakiskolában tanítani, csak a saját elképzeléseimre támaszkodhattam. Arra viszont emlékeztem, hogy Szőnyi Erzsébet milyen fantasztikusan tanította nekünk a szolfézt. Rendkívül dinamikus órákat tartott, mindig a megfelelő pillanatban váltott át újabb feladatra, így soha nem vált unalmassá. A hallgatók közül többünknek abszolút hallásunk volt, ezért nem tudtunk szolmizálni. Azt mondta: nem baj, majd meg fogja tanulni, énekelje úgy, ahogy akarja. Az ő óráit tekintettem mintának, amikor a szakiskolában én is szolfézt tanítottam. Négy évvel később ő hívott, hogy menjek át a főiskolára szolfézt is tanítani a középiskolai tanárképzősöknek. Én is csak azoktól követeltem meg a szolmizálást, akiknek ez segítségül szolgált – akik a hangnevekkel akartak elénekelni valamit, azoknak hagytam. ■

Családias világszínvonal

Kaposfest 2011

Lapzártánk utolsó pillanatában még sikerült elérnünk Bolyki György fesztiválígazgatót, és megkérni, mondja el, milyen a hangulat, hogyan zajlik az újabban Kaposfest néven emlegetett Kaposvári Kamarazenei Fesztivál. Miben más – egyáltalán más-e –, mint az első volt tavaly?

❖ Várkonyi Tamás

„Már a nyitó hangversenyen érezhető volt, hogy más hangulat uralkodik ezen az esten, mint általában a koncerttermekben – mondja Bolyki György. – A művészek olyan közvetlenséggel, olyan felszabadultan, őszinteséggel és olyan jól poentírozva adták elő a műveket, hogy a Péter és a farkas alatt a közönség soraiból többször lehetett kunco-gást hallani. Egyértelmű volt mindenki számára, hogy nagyon magas színvonalú produkciónak vagyunk a részesei, amelyben a szerzők által leírt hangok szólnak, mégis, a

Perényi Eszter, Perényi Miklós és Perényi Benjámin játszik telt ház előtt

Nagy Péter és Christopher Purves Mahler-dalokat szólaltatott meg

muzikusok mindezt olyan közvetlen és oldott stílusban tálták, ami az én tapasztalataim alapján magyarországi koncerttermekben ritkán történik meg. Viszont úgy tűnik, ez már a Kaposfest jellemzője.”

A Szivárvány Zeneház most debütált a Kaposvári Kamarazenei Fesztiválon: a légkondicionáló berendezésnek is köszönhetően a felújított koncertterem a tavalyinál jóval

Fotók: Lalferton Zsolt

Kelemen Barnabás, Frankl Péter és Gilad Karni

komfortosabb körülményeket biztosított a közönségnek, valamint a művészeknek is. Van, hogy naponta két koncertet is rendeztek itt – egyet délelőtt, egyet este –, a feszített munkatempó ellenére azonban a kulisszák mögött zajos társasági és baráti élet zajlik. Ahogyan azt a fesztivál művészeti vezetője, Kokas Katalin és egyik visszajáró vendége, José Gallardo is nyilatkozta korábban a Gramofonban, ez a pár nap a fellépő művészek számára is szinte baráti találkozó. Vannak, akik tavalyról, és vannak, akik a nemzetközi zenei élet más színtereiről ismerik egymást. Kaposvár jó helyszín arra, hogy bővüljön ez a „klub”, azokkal, akik most lépnek fel itt először, vagy még nem ismerik az itt közreműködő művészeket. „A fellépő fiatal művészek kíváncsiak egymás zenei teljesítményére – folytatja a fesztiváligazgató –, együtt ülnek be, beszélgetnek egy pohár bor vagy üdítő mellett. Tegnap például az egész társaság bográcspartizott. Nem hivataloskodó, kimért és távolságtartó magatartás jellemzi ezeket a muzikusokat – ez egy óriási baráti társaság. Hadd tegyem hozzá azt is, hogy itt van Frankl Péter, aki ugyan lélekben fiatal, de nem a fiatalok generációja; ő nemhogy kilógna sorból, de ő az, aki a legnagyobb energiával és intenzív jelenléttel összetartja a társaságot, és impulzusokat ad a fiataloknak. Fantasztikus látni, ahogy átívelődik a generációk közti távolság!”

Bolyki Györgytől megtudjuk, a fesztivál közönségét fele-fele arányban alkotják a helyiek és a budapestiek. Tekintettel arra, hogy a jegyek nagyon hamar elfogynak, a koncertek pedig mind telt házasak, nem nagyon lehet növelni a közönség számát. Márciusban bérletakciót hirdettek, amelyen a kaposváriak – élve elővásárlási lehetőségükkel – a bérletek huszonöt százalékát meg is vették, fél évvel a fesztivál előtt bezabizsítva maguknak a helyet a rendezvényso-rozaton.

„A lapzártáig lezajlott koncertek mind fantasztikus hangulatúak voltak. Az a Rahmanyinov-trió például, amelyet

a három Perényi – Eszter, Miklós és Benjámín – adott elő, különleges élményt jelentett: szép volt látni, hogy egy-egy pillantásból is érti egymást az a három ember, aki név szerint is egymáshoz tartozik, ugyanakkor az is kirajzolódott az előadásukban, mennyire különböző egyéniségekről van szó. A régizenenek szintén óriási a sikere a fesztiválon, a muzikusok rendkívül felkészültek. Olyan énekhangok vannak, hogy borsódzik az ember háta. Ezek a brit énekesek, a legnemesebb énekes hagyományokon felnőve páratlan előadást nyújtottak. Nem akarok nagy szavakat használni, de Emma Kirkby jutott eszembe, amikor a meghaltam Katherine Watson, pedig Alma Mahler-dalokat énekelt! A közönség rendkívül hálás volt a – nem intonációs értelemben – tiszta előadásért. Ízléssel formált, intelligens produkciót hallhattunk, tökéletesen kordában tartott hangokat – és ezt mindhárom énekesről el lehet mondani. Nagyon örülök, hogy sikerült őket elhozni a fesztiválra, mert ők valódi színfoltjai a programnak. A mesterkurzusok szintén jelentős mértékben hozzájárulnak a fesztivál pezsgéséhez, mozgalmasságához. Sok fiatal hallgató jelentkezett az itt fellépő művészekhez, és folyamatosan, előre megbeszélt időpontban találkoznak a zeneiskola nagytermében. Az órák nyilvánosak, sok a passzív hallgató is. Érdekes – bár a Kaposfesten közreműködő muzikusok lelkesedése ismeretében nem meglepő –, hogy ilyen feszes tempó mellett is ekkora energiákat tudnak átadni. Colin Currie alighogy megérkezett Kaposvárra, máris ment kurzust tartani, de Frankl Péter is sokat tanít. Nagyon szép dolog, hogy művészeink ilyen módon is segítik a hozzájuk forduló fiatalokat.”

A Kaposvári Kamarazenei Fesztivál hivatalos honlapja:
www.kaposfest.hu

Café Budapest

Új néven rendezik meg a köztudatban Budapesti Őszi Fesztiválként élő programsorozatot. A Café Budapest október 7–16. között várja a kortárs művészeti események iránt érdeklődőket, fedett és szabadtéri helyszíneken, számos műfajban.

Mint azt megszokhattuk, a rendezvénysorozat izgalmas művészeti törekvéseket mutat be, nemegyszer rendhagyó helyszíneken; célközönsége a magát fiatalnak érző, szellemileg nyitott korosztály. A fesztivál mintegy húsz éve jelentős turisztikai vonzerőt is képvisel, az új név pedig arra utal, hogy Budapest kávéházi színtereit is megnyitják a művészeti programok előtt, megmutatva így a főváros

Farkas Rózsa a CimbalomTrió esten lép fel

Dobbal és tekerőlanttal: Vigh András és Bertrand Renaudin

Forrás: Budapesti Fesztivalközpont/Nonprofit-Kft.

közösségi életének egyedi hangulatát a külföldi vendégek számára is. Idén folytatják a fiatal tehetségek bemutatását: a Liszt-reflexiók című programon hat, még zeneakadémiai zeneszerzés-hallgató alkotásai csendülnek fel a kétszáz éve született Liszt Ferenc műveire rezonálva. A rendezvénysorozat lemezbemutatóval indul: Dresch Mihály új albuma, a Fuhun zenéi szólalnak meg a Dresch Kvartett előadásában. A CimbalomTrió elnevezésű esten a cimbalom klasszikus és kortárs irodalmából válogat Balogh Kálmán, Farkas Rózsa és Lukács Miklós, igazi ínycségeket mősorra tűzve. Műfajilag szintén izgalmasnak ígérkezik a Budafoki Dohnányi Zenekar estje, Hollerung Gábor vezényletével, amelyen az idén elhunyt Szabados György kompozíciói szólalnak meg. A különlegességeket kedvelők a lengyel ElektroVoce koncertjén ismerkedhetnek a klasszikus és az elektronikus zene találkozásával, Vigh András és Bertrand Renaudin estjén pedig a dob és a tekerőlant izgalmas játsszmájának, párbeszédének lehetünk tanúi.

Még nem szállt fel a füst

A megfiatalodott Liszt Ferenc Kamarazenekar a múlt évadban A barokk zene dicsérete címmel rendezett nagy sikerű koncertsorozatot az Olasz Kultúrintézetben; ennek folytatásaként indít idén Mozart–Rossini-bérletet, valamint lép fel két fiatal világsztárral a Művészetek Palotájában.

A Világsztárok a Liszt Ferenc Kamarazenekarral elnevezésű, a Művészetek Palotájával közös rendezésű bérletnek két eseménye esik az őszi hónapokra. Októberben a Dél-Koreában született, majd a New York-i Juilliard Schoolban tanult Joyce Young zenél a zenekarral. Az ifjú hölgy akkor robbant be a köztudatba, amikor ezüst medált nyert a Van Cliburn Zongoraversenyen, a verseny

történetének legfiatalabb résztvevőjeként. November végén a budapesti közönséget már több alkalommal elvarázsolt Baiba Skribe muzsikál „Lisztékkel”, Mozart D-dúr hegedűversenyének szólistájaként. A Mozart–Rossini-sorozat első hangversenyét februárban rendezik, de természetesen érdemes a bérletet mielőbb megvásárolni, hiszen fennáll a veszély, hogy a késlekedő belépő nélkül marad. Aki csatlakozik a pártfogói és/vagy a baráti körhöz, természetesen számos előnyt élvezhet. Rónai Éva, a Liszt Ferenc Kamarazenekar titkára elmondta: Rolla János nem fordított hátat a zenekarnak, csak hátrébb lépett, mint egykor mentoruk, „Frici bácsi”, azaz Sándor Frigyes. A füst még nem szállt fel, még nem találták meg Rolla utódát, egyelőre egymást váltják a hangversenymesteri bársonyszékben. Mert itt nemcsak zeneileg kell érettnnek és megbízhatónak lenni, hanem sok más emberi kritériumnak is meg kell felelni.

Bővebb információ: www.lfkz.hu

A bőség zavara

Ahogy mindig, most is nehéz helyzetben van az, aki választani szeretne a Művészetek Palotája őszi kínálatából. Ismét fellép Cecilia Bartoli és Edita Gruberova, ezúttal is rendeznek hangversenyt Steve Reich születésnapja tiszteletére, és ismét jön olyan zenekar, amelynek világviszonylatban is az élvonalban a helye.

Haladjunk sorjában! Október 11-én ismét a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem pódiumára lép napjaink első számú dívjaja, Cecilia Bartoli. A történet, amelyet most bámulatos hangjával elének varázsol, a 17–18. századi kasztrált énekesek tragédiája; a barokk és klasszika határán élt kasztrált énekesek számára született áriákból ad elő egy csokorra valót, ahogyan azt megismerhettük 2009-ben megjelent, Sacrificium című albumán, CD-n és DVD-n egyaránt. E műsor előadására aligha képes még egy művész a világon: Porpora, Araia, Caldara, Leonardo Leo, Leonardo Vinci, Graun pokolian nehéz operarészleteinek megszólaltatása lélegzetelállító teljesítmény. Izgatottan várjuk az évad egyik csúcspontját.

Október utolsóelőtti napján a repetitív zene egyik atyja, Steve Reich tiszteletére adja elő magyarországi bemutatókkal tarkított műsorát a Rácz Zoltán vezette UMZE kamaragyüttes, az Amadinda ütőgyüttes, valamint a Kelemenkvartett. A világszerte ünnepeelt komponista ezúttal is jelen

lesz ezen a rangos magyarországi kortárs zenei eseményen, amelynek második részében emblematikus és monumentális alkotása, az 1970–71-ben komponált Drumming hangzik el. A mű Reich 1970-ben tett nyugat-afrikai tanulmányútjának, valamint korábbi zeneszerzői törekvéseinek összegzése, hipnotikus hatása a legegyszerűbb zenei elemekből épített, hihetetlenül komplex hangzásnak tulajdonítható. Szinte napra pontosan két évvel az után, hogy Edita Gruberova Bellini Normájának címszerepében lépett fel a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben, a magyar közönség újabb jelentős alakítását ismerheti meg testközelből. Donizetti Lucrezia Borgia című operájának címszerepében hallhatjuk a koloratúra királynőjét november 13-án, a Szlovák Filharmonikus Zenekar közreműködésével. Az 1833-ban, a milánói Scalában bemutatott opera cselekményének középpontjában a reneszánsz kori híres-hírhedt femme fatale áll, szövegkönyvét Victor Hugo drámája nyomán Felice Romani írta. A szerep szinte állandó színpadi jelenlétet követel a művésztől, nem véletlen, hogy koncertszerű előadás keretében kevesen vállalkoznak megformálására.

Izgalmas műsorral debütál a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben a Nordic Symphony Orchestra november 27-én. Grieg sláger népszerűségű a-moll zongoraversenye mellett két másik északi szerző, Sibelius és Arvo Pärt egy-egy alkotását is megszólaltatják. Arvo Pärt Benjamin Britten halálára, 1977-ben, vonósokra és harangokra komponált kánonja a szerző ma is egyik legnépszerűbb alkotása. A zenekar érdekessége, hogy nemzetközi összetételű, és egy fiatal dirigens hölgy-ikerpár, Anu Tali és Kadri Tali alapította 1997-ben – a budapesti koncerten Anu Tali áll a dobogón. Tizenöt ország vezető zenekarainak legjobb muzikusait tömöríti, egyedi hangzását is ennek köszönheti.

További információ: www.mupa.hu

Liszt és Chopin: bronzba öntve

A tavalyi Chopin-évben végzett kiemelkedő művészi tevékenységéért Waldemar Dąbrowski, a lengyelországi Chopin 2010 Emlékbizottság elnöke, egy 19. századi lengyel szobrász Párizsban felállított köztéri szobrának másolatával ajándékozta meg Szilasi Alex zongoraművészt. Szilasi a bronz mellszobrot itthon a Budavári Önkormányzatnak közcélra ajánlotta fel azzal a javaslatlall, hogy ajándékozzanak idén Liszt-szobrot Varsó várkerületének. Nagy Gábor Tamás, Budavári Önkormányzatának polgármestere testvérvárosi kapcsolatot kezdeményezett a lengyel főváros történelmi óvárosával. A Liszt-szobor elkészítésére Gerő Katalint kérték fel (képünkön), akit már ismertek a kerületben felavatott Haydn-dombormű révén, és aki közérdekű felajánlasként mintázta meg a portrét. A két szobrot július 25-én mutatták be a Budavári Önkormányzat aulájában, ahol levetítették Warren Richardson ausztrál fotóművész a Liszt-szobor öntési munkálatairól készített kisfilmjét is. A Liszt-büsztt a varsói Lazienki királyi parkban, a híres Chopin-emlékmű közelében kapott helyet, ahol augusztus 12-én avatta fel a két polgármester.

A zene dimenziói

Művészet és spiritualitás a Nemzeti Filharmonikusoknál

Vizualitás-centrikus, 3D-s világunkban szinte alig merül fel bennünk, hogy a zene is többdimenziós művészet, amely nem a tér, hanem a transzcendencia irányába hat. A spiritualitás minden korban és minden kultúrában az ember létezésének elválaszthatatlan része volt, függetlenül attól, hogy tudomást vett-e róla vagy sem, tudatosan élte-e meg vagy sem, tagadta-e vagy sem.

A Nemzeti Filharmonikusok idei béreletsorozata az európai kultúra és a spiritualitás viszonyára világít rá, különböző zenei stíluskorszakok és műfajok egy-egy nagyszabású alkotásán keresztül. Hálaadás és mártírium, mise és áldozat, rekviem és elégia: az egyes műfajok a keresztény liturgia gazdag formavilágán keresztül az emberi lélek transzcendenciahoz forduló sajátos lelkiállapotát tükrözik.

A középkori tudományok rendszerében a zene a magasabb rendű matematikai tudományok – quadrivium – közé tartozott, s a művészetek összetettség irányába haladó hierarchiájában az előkelő harmadik helyet foglalta el. E felosztás a művészetekről való ókori gondolkodásban gyökerezik: mind a görög, mind a római tudományfelfogás szabad emberhez méltó foglalkozásként ítélte meg a nem gyakorlati, vagyis a „teoretikus” mesterségekről való elmélkedést. Ezt a szemléletet fejlesztette tovább az európai keresztény tudomány és kultúra, amikor a felsőfokú képzés és az istentisztelet liturgiájának magasrendű alkotóelemévé tette a zeneművészetet. Az egyre gazdagodó liturgikus zenei tradíció az évszázadok folyamán önálló műfajokban juttatta kifejezésre a transzcendencia felé forduló ember lelki megnyilvánulásait: a kétségbeesést, a hálát, a gyászt, az önfeláldozást, az istentisztelet kultuszát.

Ószláv tradíció – francia misztérium

Leoš Janáček rejtélyes című Glagolita miséje nem más, mint ószláv nyelvű mise. A glagolita jelző a legrégebb ószláv egyházi irodalmat ránk hagyományozó írásfajtára utal. Claude Debussy születésének 150. évfordulója tiszteletére hangzik el a francia zeneszerző misztériuma, a Szent Sebestyén vértanúsága. Debussy a 3. században keresztény hite miatt mártírhalált halt római katonatiszt legendájából a nyughatatlan szellemű olasz költő, Gabriele

Bernardino da Parenzo: Szent Sebestyén (1480)

D'Annunzio francia nyelvű szövege alapján komponált monumentális zenei freskót: „Úgy indul, mint egy remekmű. Mint egy nagyszerű visszatérés a dráma ősforrásához, a vallási játékokhoz. Egy fejezet a szentek életéből, roppant bensőséggel, buzgó hittel és isteni egyszerűséggel előadva. Az első felvonás végén a színpadon csodák történnek, Szent Sebestyén az égő tűzön táncol anélkül, hogy baja esnék, a liliumok angyalokká változnak – egy percig nekünk is az volt az érzésünk, hogy valóban csoda történt: a Châtelet nem mutatványos hely, hanem templom s D'Annunzio becsületes ír... Egy minden utat megjárt s minden vízben megmosdott ember, a zseni és a ravaszkodás különös vegyülete, a perfidia, perverzitás és égő, igaz érzés furcsa összefonódása most megtisztult, megszenteltetett, ég felé tartott hárfáján menynei hangokon dalol s ami eddig sohasem sikerült neki, most Isten segítségével elérte: tökéletes és igaz munkát hozott létre” – tudósított 1911-ben a Nyugat hasábjain a mű párizsi be-

mutatójáról Lengyel Menyhért, Bartók „A csodálatos mandarin” című pantomimjét ihlető novella írója.

Muzikális császárné

A Te Deum, az egyik legrégebbi ünnepélyes liturgikus zenei műfaj szintén az európai keresztény kultúra gyökereihez, az őskeresztény vértanúk korába vezet vissza. Szent Sebestyén mártírhalálánál mindössze néhány évtizeddel később, a 4. században nyerte el végső formáját, jóllehet egyes elemei a megelőző évszázadból, a mártírok idejéből eredeztethetők. A műfaj elnevezését a latin kezdőszavakról kapta: Téged, Isten, dicsérünk – Te Deum laudamus. Keletkezését egyes források régóta Milánó városához kapcsolják: hol az ambroziánus liturgiához, hol karthágói Szent Ciprián írásainak inspirációjához. Egy nyolcadik század végéről származó, bájosan naiv legenda pedig egyenesen azt tartja, hogy a szöveget három szent komponálta és énekelte Szent Ágoston megkeresztelkedésének éjszakáján. A legendától függetlenül ezt az emelkedett szövegű himnuszt a keresztény liturgiában Isten fölségének magasztalására, hálaadásul imádkozzák a hajnali zsolozsmában, illetve különböző ünnepi szertartásokon az evangélium elhangzása után, esetenként körmenetek, régebbi korokban győzelmei alkalmával. Az európai műzene története során számos zeneszerző zenésítette meg ezt a rím és metrum nélküli, egyszerűségében is magasrendű dicsőítő szöveget. Közöttük a leghíresebbek Purcell, Lully, Buxtehude, Charpentier, Händel, Haydn, Salieri, Mozart, Berlioz, Liszt, Dvořák, Bruckner, Kodály alkotásai, de a legismertebb minden bizonnyal Charpentier Te Deuma, amelynek előjátéka az Eurovízió televíziós közvetítéseinek szignáljaként hangozhat ismerősen a tévénézők számára. Ebben az évadban egy bécsi klasszikus és egy késő romantikus Te Deum-kompozíció csendül fel a Nemzeti Filharmonikusok tolmácsolásában: Joseph Haydn 1800 előtt I. Ferenc császár felesége, a Bourbon-szicíliai uralkodóházból származó, szívesen éneklő Mária Terézia császárné számára komponált „nagy” Te Deuma, illetve Anton Bruckner monumentális alkotása a 19. század végéről.

Végül két kortárs alkotással egészül ki a zene transzcendens dimenzióinak bejárása. Yoav Talmi izraeli zeneszerző Elégiája és Csíky Boldizsár erdélyi magyar komponista Gulág című alkotása a 20. századi koncentrációs- és foglyaltáborok poklaiban mártírhalált halt emberek szenvedéseit, kétségbeesését és reményvesztettségét örökíti meg. Azoknak az embereknek állít emléket, akik egy olyan kornak lettek tömegesen áldozatai, amelyben az ember megtagadta és elveszítette a hitét mindabban, ami őt a végtelenhez, a transzcendenciához, a szellem emelkedettségéhez kapcsolta, és gyilkos ideológiák, hamis bálványok nevében oltotta ki ártatlan milliók életét. ■

A Nemzeti Filharmonikusok hivatalos honlapja:
www.filharmonikusok.hu

Nemzeti Filharmonikusok
Alapítva 1923

A zene dimenziói

2011. szeptember 25. vasárnap 19.30

Gustav Mahler: Dal a Földről
Bartók Béla: A csodálatos mandarin, op.19
M.Tóth Géza animációs filmjének vetítésével és
Kocsis Zoltán vezényletével

2011. október 5. szerda 19.30

Richard Strauss: Daphne
Kocsis Zoltán vezényletével

2011. október 26. szerda 19.30

Csíky Boldizsár: Gulág (magyarországi bemutató)
Dmitrij Sosztakovics: I. csellóverseny Esz-dúr, op.107
Wolfgang Amadeus Mozart: Requiem K.626
Kocsis Zoltán vezényletével

2011. november 8. kedd 19.30

Bedřich Smetana: Hazám
Libor Pešek vezényletével

2011. november 17. csütörtök 19.30

Joseph Haydn: Te Deum
Mária Terézia császárné tiszteletére
Wolf Péter: Utazás –
hegedűverseny, szimfonikus zenekari kísérettel (ősbemutató)
Erich Wolfgang Korngold: Hegedűverseny, op.35
Anton Bruckner: Te Deum
Antal Mátyás vezényletével

2011. november 24. csütörtök 19.30

Claude Debussy: Szent Sebestyén vértanúsága
Leoš Janáček: Glagolita mise
Kovács János vezényletével

Koncertjeinkről további részletes információk és jegyek:
www.filharmonikusok.hu

Fenntartók: Nemzeti Erőforrás Minisztérium

További támogatóink: **nka**

Mahler titka

Forrás: Budapesti Fesztiválzenekar

Hetedik alkalommal rendezi meg a Budapesti Fesztiválzenekar a Mahler Ünnepet a Művészetek Palotájában. Fischer Iván, a rendezvény ötletgazdája és művészeti vezetője szerint a Mahler-kultusz töretlen, mert a ma emberének sokat mond Mahler zenéje, felébreszti benne a belső gyermeket, és megérinti azokat is, akiket más szerzők hidegen hagynak.

A zenekari est mellett zongorás koncert is szerepel az idei Mahler Ünnep programjában, valamint ezúttal is rendeznek kiállítását a párizsi Gustav Mahler Archívum kincseiből, Mahler és Wagner címmel. „A zongorás esten olyan területre kalandozunk, amivel még nem próbálkoztunk – mondja Fischer Iván. – A zenei felvételek korszaka előtt fontos volt egy-egy bonyolultabb zenekari darabból készült zongoraváltozat, hiszen csak így lehetett megismerni az új műveket. Számos zongoraletét készült Mahler szimfóniáiból, csinált ilyesmit Otto Klemperer, Bruno Walter is. Ez a koncert visszavarázsolja a hallgatót a tizenkilencedik század utolsó éveibe. A zenekari hangverseny első részében, Hugo Wolf zenekari dalai előtt Enescu egyik legmodernebb alkotása szólal meg. A Mahler Ünnep témája a kezdetek óta egyértelmű: a kreativitásról szól, ezért kombináljuk Mahler zenéjét új muzsikával. A cél az, hogy újdonosságokat hozzunk létre, és nem az, hogy minden évben ismételjük az előző év gyakorlatát – ezért a program idén kicsit más jellegű az eddigiekhez képest. Egy dologhoz viszont ragaszkodunk: új művek rendeléséhez és bemutatásához. Idén Orbán György komponált nagyszabású művet, büszke vagyok, hogy mi mutathatjuk be a 4. szerenádot.”

A zenekari est második részében Mahler I. szimfóniája hangzik el, a művet a Mahler Ünnep előtt és után külföldön is előadja a zenekar. Fischer Iván az „első szimfóniáról” szólva elmondja: „Brahms első szimfóniája semmivel sem marad el a mester későbbi szimfóniái mögött; van persze ellenpélda is: Bruckner, Haydn... ők sokat fejlődtek első kísérleteik után. Mahler első szimfóniája viszont hatalmas mestermű, nem véletlenül tartozik a legnépszerűbb Mahler-szimfóniák közé. A budapesti ősbemutatón szokatlan hangzásaival, meglepő effektusaival hatalmas vihart, botrányt kavart ez a darab. Már ebből is látható, hogy nem óvatos, fiatalkori próbálkozásról van szó. Előadói szempontból kihívást jelent az első tétel csodálatos ötletét, a természet ébredését alig észlelhető gyorsulással kivitelezni. A második tétel triója csak akkor szólal meg jól, ha annyira szabad, mintha egy Bécs-külvárosi sramlizenész játszaná. A harmadik tételben az álomszerű vízió könnyen áldozatul esik a nagybögős szólista hangszeres büszkeségének. Sok csapdát rejt a darab.”

Mahler meghatározó módon befolyásolta a huszadik századi zenét – véli a zeneigazgató –: felszabadította a formához, a kifejezéshez és a tartalomhoz való viszonyt, ez iránt rajongott zeneszerzők egész generációja: Richard Strauss, Schönberg, Busoni, Zemlinsky és sokan mások. Bartókhoz talán rajtuk keresztül jutott el Mahler hatása. „A Mahler-kultusz azóta is töretlen. Ma már nemcsak az lepi meg az elemzőket, hogy népszerűségben vetekszik a legnagyobb zenei óriásokkal, hanem az is, hogy szinte érthetetlen módon túl is szárnyalja őket. Úgy tűnik, a ma emberének sokat mond Mahler zenéje, felébreszti benne a belső gyermeket, és megérinti azokat is, akiket más szerzők hidegen hagynak. Rendkívül izgalmas titok ez, érdemes lenne alaposan elemezni.” ■

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

2011. szeptember 27., 19.30 • BBNH

**KOMLÓSI ILDIKÓ ÉS
MARCELLO GIORDANI ÁRIAESTJE**

Közreműködik: Miskolci Szimfonikus Zenekar

Vezényel: Marco Balderi

2011. október 29., 19.30 • BBNH

SZENVEDÉLY – MIKLÓSA ERIKA MÁSKÉPP

2011. október 30., 19.30 • BBNH

STEVE REICH 75

2011. november 13., 19.00 • BBNH

A CÍMSZEREPEBEN: EDITA GRUBEROVA

Donizetti: Lucrezia Borgia

Librettó: Felice Romani

Közreműködik: Szlovák Filharmonikus Zenekar

és a Nemzeti Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás) • Vezényel: Andrij Jurkevics

2011. november 25., 19.30 • BBNH

VIVALDI ÉS HAYDN

Purcell Kórus, Orfeo Zenekar

Vezényel: Vashegyi György

2011. november 27., 19.30 • BBNH

NORDIC SYMPHONY ORCHESTRA

Arvo Pärt, Grieg, Sibelius

Közreműködik: Simon Trpčeski – zongora

Vezényel: Anu Tali

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Forrás: Pannon Filharmonikusok

Dinamizmus, letisztultság, munkaszeretet

Szeptembertől új vezető karmester irányítja a Pannon Filharmonikusok munkáját. A huszonöt éve Skandináviában élő Bogányi Tibor – aki a finnországi Lappeenranta Városi Zenekar zeneigazgatója – munkatervéről, koncepciójáról nyilatkozott lapunknak.

Mi készítette arra, hogy negyedszázad után – ha részlegesen is, de – hazatérjen? Mint mondja, a Pannon Filharmonikusokkal (PF) adott koncertjei meggyőzték, hogy a pécsi együttes komoly zenei erőforrásokkal rendelkezik, lelkes és irányítható, menedzsmentje világszínvonalú, új koncertterme, a Kodály Központ pedig rendkívül jó akusztikájú, már most európai hírű. Mindebben olyan egységet lát, amely nemzetközi szempontból is versenyképes. Ugyanakkor úgy véli, a mai Magyarország és Európa helyzetében a legnagyobb kihívás vezető pozícióban lenni, hiszen rendkívül gyorsan változik minden, a kultúra területén dolgozók helyzete egyre nehezebb. „Az én feladatomban mégsem a szinten tartás, hanem a zenekar nemzetközi élvonalba való felzárkóztatása – mondja –, színes program megalkotása, újfajta elemek behozatala a klasszikus koncertrepertoárba, egyfajta zenei-technikai reform végrehajtása. Ez rendkívül összetett feladat. Elsősorban a színvonal emelésére és egyben a munkatempó gyorsítására gondolok; ezt a kettőt egyidejűleg kell elérnünk, tehát rövidebb felkészülési idő alatt magasabb színvonalú produkciókat létrehozni. A Skandináviában eltöltött huszonöt évem termését hozom haza a PF-hez, ami három szóban így foglalható össze: dinamizmus, letisztultság, munkaszeretet.”

Bogányi Tibor az első évben az általa vezényelt tizenkét koncert műsorát maga alakíthatta ki, az évad többi része készen várta. Kapcsolata még friss a PF-fel, ezért kis időnek el kell telnie, hogy „kitanulják” egymást: mi előnyös a ze-

nekar számára, merre induljanak tovább. Vannak azonban tervei, amelyekről nehezen lehet majd lebeszélni: szcenírozott operák, nagyobb színpadi művek műsorra tűzése, a helyi kitűnő kórusok bevonása számos lehetőséget biztosít a klasszikus repertoár mellett, a Kodály Központ adottságait is kihasználva. „Elismert zenekar életében jelen kell legyen egy zeneszerző akivel szorosabb kapcsolatban áll, ez a gyakorlat hiányzik Magyarországról, szeretnék tehát rezidens zeneszerzőt is az együtteshez – mondja a vezető karmester, akit a hazai közönség már ismerhet nagy sikerű koncertjeiről, bár 1987 óta Finnország a hazája. „Különös lelki terhet nem érzek emiatt – folytatja Bogányi. – Igaz ugyan, hogy kicsi és belterjes a zenész társadalmunk, de ez minden kisebb (s akár nagyobb) országra jellemző, így Finnországra is: a negatív hírek és rossz kritikák egy nap alatt képesek bejárni az egész országot. Ami az egyetlen aggodalmam: a mára híressé vált negatív jelenségünk és betegségünk, a széthúzás. Ez a jelenség az elfáradt társadalomra jellemző: a szépet és jót szinte alig vesszük észre, érzékenységünk leginkább a mások hibájára koncentrálódik. Mindebből egy csodálatos kivételt találtam: a Pannon Filharmonikusokat. Itt rátaláltam a munka becsületére, és bár hihetetlenül alacsony közalkalmazotti bérekért kell dolgozzanak, mindenki hétről hétre, hatalmas munkatempó mellett is a legjavát adja. Számomra a PF oázis, egy zenesziget, amelyen jól tudok dolgozni. Remélem, hogy egy ország példaképei lehetünk becsületesen szárnyaló munkánkval, és jó hatásunk idővel a társadalom felemelkedését is előidézi. Nagy elődeink, Liszt, Dohnányi, Bartók és Kodály is egyet akart: határokon átívelő zenét és attitűdöt. Legyünk ismét hatalmas lelkek, és vegyük vissza a nekünk járó helyet az európai zenekultúrában.”

A Pannon Filharmonikusok hivatalos honlapja:
www.pzf.hu

2011/2012 ÉVAD BÉRLETEI

Karajan

MŰVÉSZETEK
PALOTÁJA

BARTÓK BÉLA
Nemzeti Hangversenyterem

Richter

MŰVÉSZETEK
PALOTÁJA

BARTÓK BÉLA
Nemzeti Hangversenyterem

Szereti Ön
Beethovent?

MŰVÉSZETEK
PALOTÁJA

FESZTIVÁL SZÍNHÁZ

Manó

ZENEHÁZ
NAGYTEREM

Dzsopotán és
Gásztanfild

MAGYAR
NEMZETI
MŰZEUM

DÍSZTEREM

Bérletvásár 2011. augusztus 1-től a **Zeneházban**, az ismert jegyirodáknban, valamint a www.concertobudapest.hu honlapon.

További információ a **(06-1) 215-5770**-es telefonszámon.

Zeneház: 1094 Budapest, Páva u. 10-12.

Opera az Isis-szentélyben

Forrás: Savaria Szimfonikus Zenekar

Újjáéled Szombathelyen az operajátszás: a Savaria Szimfonikus Zenekar operabérlete mellett 2012-től nyári játékok is szerepelnek a város kulturális programjaiban. Utóbbi felütéseként adták elő augusztusban, a felújított római kori szentélyben, az Iseumban Mozart Varázsfuvoláját. Mérei Tamás, az együttes igazgatója fontos szerepet játszott abban, hogy a zenés színház hagyománya fellevenedett a városban – őt kérdeztük a kezdeményezésről.

Az Isis istennőnek állított római kori szentély átadásait 1955–1961 között végezték, majd 2001-től folytatták; a felújítás kétmilliárd forintos európai uniós támogatásból valósult meg. Az itt megnyíló kulturális intézmény célja – az Iseum leleteinek bemutatása mellett – Pannónia vallástörténeti emlékeinek kiállítása, valamint oktatóbázis és vallástörténeti tudományos műhely kialakítása. A helyszín tökéletesen alkalmas operák előadására is; először 1964-ben rendeztek itt operaelőadást, legutóbb 1999-ben. A hazai operajátszás valamennyi jelentős szereplője megfordult itt, noha szinte csak a Varázsfuvolát játszották. A Jövőre már Iseumi Szabadtéri Játékok nevű rendezvénysorozatban a tervek szerint három zenés színházi produkció kap helyet a nyár folyamán: Verdi Aidája, egy Mozart-opera és az István, a király rockopera. A rezidens zenei együttes természetesen a Savaria Szimfonikus Zenekar lesz. A nagyszabású kezdeményezés létrehozásában döntő szerepet vállalt Mérei Tamás, aki a nyári játékok létjogosultságáról szólva elmondja: a viszonylag közeli St. Margarethen jegyárai jóval magasabbak, valamint – egykori kőfejtő lévén – a színpad nem mindenhol látható jól. „Az Iseum ideális szabadtéri operajátszó hely, teljesen új, 1200 fős lelátó épült, karfás, a 21. század igényeinek megfelelő székekkel.

Már most rendkívül nagy érdeklődés mutatkozik a 2012-es Aidára. A jövő évi rendezvénysorozat felütése volt az augusztus 19-én, 21-én és 23-án tartott, nagyszabású Varázsfuvola-előadás, amelyet Káel Csaba rendezett, és amelyben Miklósa Erika énekelt az Éj királynője szerepét. Az egyik előadást a Duna Televízió is rögzítette.”

Mérei Tamástól azt is megtudjuk, hogy a zenekar évad közbeni operabérletében négy koncertszerű operaprodukció kap helyet szeptembertől: Rossini Sevillei borbélyja Aldo Sisillo, Puccini Toscája Vásáry Tamás, Mozart Szöktetése Kovács János, Verdi Traviatája pedig Kesselyák Gergely vezényletével. A bérletstruktúra marad, azonban az opera és a szimfonikus zene mellett megerősödik a kamarazene bérlet, a Filharmónia Budapest Nonprofit Kft.-vel kötött együttműködésnek köszönhetően. A szeptemberi Liszt Ferenc Nemzetközi Zongoraverseny győztese is ennek keretében lép fel; valamint két alkalmat fenntartanak a zenekar kamarazenei versenyén sikerrel szerepelt formációk részére. A szeptember végi évadnyitó hangversenyen a nyolcvanéves Szokolay Sándor egy kompozíciója is elhangzik, Vásáry Tamás vezényel, közreműködik Kertesi Ingrid. Októberben, a Művészetek Palotája Szimfonikus Felfedezések sorozatában – egyúttal a Visegrádi Négyek megalakulásának huszadik évfordulóján –, ünnepi koncerten játszik a Savaria Szimfonikus Zenekar, szintén ebben a hónapban pedig a tízéves csodagyerek, Anna Gogibedashvili hegedűművész, valamint az Egri & Pertis Duo közreműködésével adnak elő izgalmas műsort. Februárban a pécsi Kodály Központba látogatnak a Strauss család zenéjével, Vásáry Tamás vezényletével; a programot több alkalommal is előadják, ezt művészi szempontból különösen fontosnak tartják. Koncerthelységeik gyarapodnak: Vas és Zala megye mellé, Veszprém és Győr-Moson-Sopron déli része is bekapcsolódik, a Filharmónia Nonprofit Kft.-k jóvoltából. ■

További információ:

www.iseumsavariense.hu

www.sso.hu

MVM KONCERTEK

A Zongora, A Hegedű, Gödöllői Nemzetközi Hárfafesztivál,
A zongorán túl – Vásáry Tamás bérletsorozata Beethoven,
Schubert és Debussy műveiből, Hangszerek világa gyerekeknek,
Junior Prima Díjasok hangversenysorozata

A hangversenyek közreműködői:

Borisz Berezovszkij, Fazil Say, Richard Goode, Grigorij Szokolov, Ránki Dezső, Bogányi Gergely,
Vásáry Tamás, Farkas Gábor, Borbély László, Lajkó István (zongora), Somlai Petra (fortepiano),
Szabadi Vilmos, Baráti Kristóf, Kelemen Barnabás, Kokas Katalin, Banda Ádám (hegedű), Anneleen Lenaerts,
Emmanuel Ceysson, Razvaljajeva Anasztázia, Vigh Andrea (hárfa), Drahos Béla, Vámosi-Nagy Zsuzsa (fuvola),
Bartók Vonósnégyes, Accord Vonósnégyes, Mandel Quartet, Budapesti Vonósok

Művészetek Palotája, Festetics Palota (Budapest), Bartók Emlékház,
Gödöllői Királyi Kastély – EU Konferenciaterem
2011/2012

„MVM Koncertek – A Zongora” a Művészetek Palotájában

Borisz Berezovszkij - 2011. december 15. (csütörtök), 19.30, **Ránki Dezső** - 2012. január 17. (kedd), 19.30,
Richard Goode - 2012. február 15. (szerda) 19.30, **Grigorij Szokolov** - 2012. március 14. (szerda), 19.30,
Fazil Say - 2012. április 11. (szerda), 19.30, **Bogányi Gergely** - 2012. április 26. (csütörtök), 19.30

Fazil Say

Grigorij Szokolov

Borisz Berezovszkij

Az „MVM Koncertek” valamennyi hangversenyére 10% kedvezménnyel lehet jegyeket vásárolni,
ha közvetlenül a jakobikoncert@gmail.com e-mail címen rendelik meg jegyeiket.

Látogasson el honlapunkra:

www.jakobikoncert.hu

Koncertek világsztárokkal, kedvezmények a gyerekekkel érkezőknek!

Kérjük, jelentkezzen be a fenti e-mail címen, ha szeretne hírlevelet kapni a 33 hangversenyről.

A hangverseny együttműködő partnere:

magyar villamos művek

A kvartett éve

Végh Sándor szellemi örökségéért

Izgalmas új sorozatot indít a Concerto Budapest, a Végh Sándor Kamarazenei Központ és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem. A nemzetközi érdeklődésre számot tartó Kvartett éve a kamarazene mellözése miatt keletkezett hiányt igyekszik pótolni a magyar zenei életben. A kezdeményezés közelebbi apropója Végh Sándor születésének jövőre esedékes századik évfordulója, amelyhez kapcsolódva számos nagyszabású eseményt rendeznek, széles körű összefogással.

„Magyarország rendkívül sokat adott a kamarazenei kultúra huszadik századi virágzásához szerte a világon, éppen ezért szomorú, hogy nálunk az elmúlt húsz évben mostoha-gyerekként kezelték a kamarazenét – véli Keller András, a Concerto Budapest zeneigazgatója. – Világklasszis kamarazenészeink vannak – mondja –, de Magyarországon eltűnőben van ez a műfaj. Nemcsak életben tartani fontos, hanem támogatni is (szervezett formában, koncepciózusan), hiszen rendkívül gazdag területről van szó. A Concerto Budapestben – ezen belül a Végh Filharmóniában – számos jól ismert kamaraegyüttes tagja játszik; ők, valamint a Magyarországon ritkán fellépő Keller Quartet jegyzik a 2011–2012-es évadban indítandó A kvartett éve bérlet produkcióit. Az évad első részében rendezzük meg A fúga művészete elnevezésű bérletünket, amelyben a tematikához kapcsolódóan Bach, Beethoven, Ligeti, Kurtág és Jörg Widmann művei szólalnak meg. Másik sorozatunkban a tervek szerint fellép az Auer-, az Akadémia-, a Nádor- és a Keller Quartet, a Budapest Klarinétkvartett, a Corpus harsonakvartett, valamint két fiatal főiskolás kvartettre is számítunk. Ennek a sorozatnak a tematikáját a nagyzenekar többnyire orosz muzsikából álló Richter bérletéhez kapcsoltuk; a produkcióknak a kamarazene számára tökéletes helyszínt jelentő Telekom Zeneház ad majd helyet. Az év második felében bővíteni is szeretném a sort, és az összes magyar kvartett – nem csak vonósnégyes – előtt kinyitni a házat. A zenészekben óriási a kezdeményező erő és a lelkesedés.”

Keller András elmondja azt is: a Telekom Zenei Alapítvánnyal tavaly létrehozták a Végh Sándor Kamarazenei Központot – ennek első nagyszabású programja A kvartett éve. A programsorozat egyik kiemelkedő eseménye lesz 2012-ben a Végh Sándor születésének századik évforduló-jához kapcsolódó nemzetközi vonósnégyes-verseny, amely

Forrás: Concerto Budapest

A Nádor Quartet is részt vesz a zenekar kamarazenei sorozatában

Szőcs Géza kezdeményezésére széles körű összefogás keretében valósulhat meg: kivieszi a részét belőle a Concerto Budapest, a Zeneakadémia, a Művészetek Palotája és a Nemzeti Kulturális Alap.

„Végh Sándor halálával nagy úr keletkezett az európai zenei életben. Az ő szellemi hagyatékát kötelességünk ápolni Magyarországon is, és nemcsak azért, mert életének nagy részét hazájától távol kellett leélnie – nyilatkozza Keller András. – Olyan muzsikus volt, aki meg tudta személyesíteni a zenét; külön köszönöm a sorsnak, hogy mesterem lehetett. A Végh Quartet előadásából hitelesség sugárzott, nem úgy, mint a mai sztárvilág produkcióinak egy részéből. Bartókhoz lehetne hasonlítani, aki lenyúlt a gyökerekig, és az igazi népzene integrálta az európai zenekultúrába, új kultúrát teremtve ezáltal. Egyszerre magyar és egyetemes – Végh Sándor ezt valósította meg az előadóművészetben. Interpretációiban egyéni látásmóddal, egyéni hangon, ugyanakkor az európai hagyományok szellemében nyilvánult meg. Hiszek abban – még ha misztikusan hangzik is –: egy előadóművésznél a gyökerek nemcsak a saját, személyes gyökereket jelentik, hanem annak a népnek a gyökereit is, amelyhez tartozik.” ■

A Concerto Budapest hivatalos honlapja:

www.concertobudapest.hu

A ZENE összeköt.

A kapocs: **Pannon Filharmonikusok**

Szülő testület: Magyar Állam és a Magyar Állam Színház- és Operaháza
Szülő testület elnöke: János Kádár (2012. május 19-ig) / Magyar Állam és a Magyar Állam Színház- és Operaháza

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

SZIMFONIKUS FELFEDEZÉSEK

2011. október 7., 19.30 • BBNH

SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR

Közreműködik: **Jandó Jenő** – zongora • Vezényel: **Medveczky Ádám**

2011. október 31., 19.30 • BBNH

BUDAPESTI FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG ZENEKARA

Vezényel: **Kovács János**

2011. november 18., 19.30 • BBNH

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Közreműködik: **Soós Máté** – hegedű, **Horváth Bence** – trombita, **Fejér András** – harsona • Vezényel: **Kovács László**

2011. december 3., 19.30 • BBNH

DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR

Közreműködik: **Balog József** – zongora • Vezényel: **Deák András**

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárakban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrásy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu • A Múpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.
ISO 9001:2000

Sting a Dohnányit választotta

A Budafoki Dohnányi Zenekarra cserélte a londoni Royal Philharmonic Orchestrát idei Symphonicity-turnéján Sting. A könnyűzenében is jártas együttes a turné két állomásán kísérte a világsztárt. A nagy sikerű grazi koncert után, itthon talán még nagyobbat szoltak a brit előadóművész régi dalai – hazai zenekarral. Sting stábja úgy búcsúzott a Dohnányitól: sajnálják, hogy csak kétszer találkozhattak velük a koncertkörút során.

1. „Precizen előkészített munkafolyamatban vettünk részt. Ilyenkor látja csak az ember, hogy az óriási népszerűséget kiváltó nemzetközi produkciók milyen profizmussal működnek” – nyilatkozott Hollerung Gábor zeneigazgató
2. Sting, Sarah Hicks karmester és Dominic Miller, Sting állandó gitárosa és jó barátja
3. A legendás popikon fontos szereplőkké léptette elő a zenekar szólistáit, akik úgy érezték, partnerek lehetnek a játékban, az alkotásban
4. Chelsea Tipton betanító karmester nem titkolta meglepettségét a zenekar játékának színvonalát és pozitív kisugárzását illetően
5. Rhani Krija – már jó ideje Sting ütőhangszer-virtuóza – és Ira Coleman basszusgitáros a koncert előtt
6. A Londoni Filharmonikusok helyén az ország legfiatalabb hivatásos zenekara játszik
7. Ilyen csak egyszer történik az ember életében... vagy kétszer! – mondja a koncertmester

A Zenekari körkép rovatot gondozza: Várkonyi Tamás

VÁLTSON BÉRLETET A KÖVETKEZŐ ÉVADRA!

MESTERBÉRLET

2011. OKTÓBER 6. csütörtök 19 óra

Pjotr Iljics Csajkovszkij: Anyegin

Anyegin: Molnár Levente
Lenszkij: Nyári Zoltán
Tatjana: Batori Éva
Olga: Mester Viktória
Larina: Balatoni Éva
Filipjevna: Kovács Annamária
Gremin: Fried Péter
Zareckij: Clementis Tamás
Triquet: Boncsér Gergely

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Közreműködik: Miskolci Cardinal Mindszenty Kórus,
Cantus Agriensis Kamarakórus
Művészeti vezető: Gergely Péter Pál
Vezényel: Kovács László

2011. DECEMBER 15. csütörtök 19 óra

Szergej Rahmanyinov: III. d-moll zongoraverseny
Ludwig van Beethoven: III. Esz-dúr „Eroica” szimfónia

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Zongora: Lilya Zilberstein
Vezényel: Kovács László

2012. FEBRUÁR 16. csütörtök 19 óra

Kamarakoncert
Budapest Saxophone Quartet

2012. MÁRCIUS 14. szerda 19 óra

Franz Schubert: Rosamunda – Nyitány
Dubrovay László: III. zongoraverseny
Franz Schubert: IV. c-moll szimfónia
Igor Fjodorovics Sztravinszkij: Tűzmadár – szvit

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Zongora: Holics László
Vezényel: Héja Domonkos

2012. ÁPRILIS 19. csütörtök 19 óra

Pjotr Iljics Csajkovszkij: A hatyúk tava – szvit
Joseph Haydn: C-dúr hegedűverseny
Robert Schumann: I. B-dúr „Tavaszi” szimfónia

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Hegedű: Szecsődi Ferenc
Vezényel: Aldo Sisillo

MISKOLCI
SZIMFONIKUS
ZENEKAR

MINDENKOR
SOKSZÍNŰEN
ÖNÖKÉRT!

WWW.MSO.HU

Bővebb információ a zenekar weboldalán (www.mso.hu),
Facebook oldalán, vagy a Filharmónia miskolci irodájában.
Bérleteit megvásárolhatja a Filharmónia Kelet-Magyarország Kft.
jegyirodájában. (3525 Miskolc, Kossuth u. 3., Tel.: 46/505 656)

NÉPSZERŰ ZENEI ESTÉK

2011. OKTÓBER 24. hétfő 19 óra

Joseph Haydn: „La Reine” B-dúr szimfónia No.85
Robert Schumann: a-moll csellóverseny
Ottorino Respighi: Római ünnepek

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Cselló: Szergej Kaljanov
Vezényel: Oliver von Dohnányi

2011. NOVEMBER 14. hétfő 19 óra

Johannes Brahms: Változatok egy Haydn-témára, Op.56a
Oláh Kálmán: Passacaglia for Orchestra & Jazz Trio
Szergej Rahmanyinov: A holtak szigete Op.29
John Williams: Csillagok háborúja – szvit

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Közreműködnek: Oláh Kálmán Trió
Vezényel: Kovács László

2011. DECEMBER 5. hétfő 19 óra

Richard Strauss: Don Juan
Claude Debussy: Skót induló
Claude Debussy-Kocsis Zoltán: Hét dal
Bartók Béla: Concerto

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Ének: Hajnóczy Júlia
Vezényel: Kocsis Zoltán

2012. JANUÁR 23. hétfő 19 óra

Joseph Haydn: „A reggel” D-dúr szimfónia No.6
Johann Georg Albrechtsberger: Hárfaverseny
Orbán György: Magnificat

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Közreműködik: ELTE Bartók Béla Énekkar
Ének: Cserna Ildikó, Meláth Andrea
Hárfa: Halasi Dóra
Vezényel: Kovács László

2012. FEBRUÁR 20. hétfő 19 óra

Gyöngyösi Levente: II. szimfónia
Felix Mendelssohn-Bartholdy: e-moll hegedűverseny
Wolfgang Amadeus Mozart: C-dúr „Linzi” szimfónia K. 425

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Hegedű: Soós Gábor
Vezényel: Kovács László

2012. ÁPRILIS 2. hétfő 19 óra

Barokk-est

George Frideric Händel: Concerto grosso
Arcangelo Corelli: Concerto grosso
Giovanni Battista Pergolesi: Concerto in sol
Johann Sebastian Bach: h-moll szvit

Miskolci Szimfonikus Zenekar
Fuvola: Siklósi Tamás
Vezényel: Kovács László

Legfőbb motiváció a szórakoztatás

Illényi Katica nem tagadja: a szórakoztatás a célja, amikor John Williams-filmslágeret játszik, és akkor is, amikor Bartókot. Mindkét műfajt egyazon műsorban – legközelebb december 16-án, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben.

❖ Várkonyi Tamás

Illényi Katica úgy látja, a klasszikus zenei koncertekhez kötődő keretek formalitást kölcsönöznek az eseménynek, művész és közönség kapcsolatát veszélyezteti a hagyomány. Ő minden műsorában külön figyelmet szentel annak, hogy közvetlen, családias hangulatot alakítson ki hallgatóságá-

val, akkor is, ha klasszikus zenét játszik. Erre pedig az utóbbi években egyre többször akadt példa. Egyre többször – írjuk, noha Katica a Zeneakadémián végzett. A hegedűt három és fél éves korában adta a kezébe édesapja, aki szigorúan gyakorlásra ösztönözte, kisiskolásként napi három-négy órán át is. Az atyai kontroll akkor is megmaradt, amikor felvették a Zeneakadémia előkészítő tagozatára, és akkor is, amikor „rendes” akadémiai éveit töltötte, szintén Kovács Dénesnél. Akivel közel sem volt felhőtlen a kapcsolata: Katica hiányolta a közvetlen emberi kapcsolatot tanár–diák között; nemegyszer jutott eszébe: leteszi a hangszert. Végül nem tette le, de új utakat keresett. Szűknek érezte a klasszikus zenei nyelv határait, egész lényével kívánt szólni. Ekkor született meg benne az elhatározás, hogy nemcsak hegedülni, hanem énekelni, táncolni is szeretne, mindemellett színészmesterséget, jazzt és szteptáncot is tanult. „Látszólag a zenéléstől távol álló tevékenységek ezek – mondja –, de a szólista lét igazolt: nem mindegy, hogyan jössz be a színpadra, hogyan hajolsz meg, mert ha nincs mozgáskultúrád, a legszebb estélyi ruha is bután áll rajtad. Legfőbb motivációm, hogy szórakoztassam a közönséget, az évek során pedig hitvallásommá vált, hogy olyan emberekkel is megszerettessem az igényes zenét, akik nem járnak komolyzenei koncertekre. Meggyőződésem, hogy aki azt mondja, nem szereti a komolyzenét, az nem szereti, hanem nem ismeri. December 16-án, a Művészetek Palotájában, a Győri Filharmonikusok kíséretével és Silló István vezényletével olyan műsorral lépek a közönség elé, amelyet szintén hitvallásom jegyében állítottam össze: népszerű zenék keverednek a komoly muzsikákkal, a filmzenétől a tangón és a spirituálétól a magyar zeneszerzők – Bartók, Kodály, Weiner, Liszt – hangsúlyos jelenlétéig. Hogyan fér meg egymás mellett a My Fair Lady és Vivaldi, vagy John Williams és Bartók? A programot mindig úgy állítom össze, hogy a zenék hangulatukban, karakterükben szinte észrevétlenül kapcsolódnak egymáshoz. Mindig célom, hogy hidat építsek a műfajok, sőt a kultúrák között. Nem könnyű feladat, de az a fontos, hogy ízlésesen mutasd meg a különböző zenéket egymás mellett. Az általam játszott feldolgozásokat, hangszereléseket mind kifejezetten az én számomra készíti Pejtsik Péter, Fekete Kovács Kornél, Hárs Viktor és Kemény Gábor, mindegyikük a maga stíluspreferenciáit adva bele a nagyszerű átiratokba. Talán nem mindenki tudja, hogy az igényes filmzene és a klasszikus zenei alkotás technikailag, zeneileg egyenrangú feladatot ró az előadóra” – véli Katica, aki a vargabetű kapcsán hozzátesszi: „Én sem tudtam, hogy az leszek, aki ma vagyok – mondja. – Ma már egyébként is mindenki annyi mindent csinál, hogy a határok lassan eltűnnek. Komolyzenei területen működő kollégáim nem vetnek meg, sőt, ha közreműködnek, velem együtt élvezik a játékot. Ez rendkívül fontos, mert csak így tudunk adni.”

Forrás: Gramofon-archív

Illényi Katica hivatalos honlapja: www.illenyikatica.hu

Illényi Katica következő koncertje:
december 16., Művészetek Palotája

Multimédiás hang- és képsorozat a Művészetek Palotájában

2011. október 16. vasárnap 18:30

Wagner: A Pajna királyának halála

Wagner: A walkűr - A székelykeresztények

Wagner: AZ istenek

***

Filmzenék

2012. január 23. hétfő

Livorák: IX. (e-moll)

Smetana: Hazám - Csárdás

2012. április 04. szerda

Orff: Carmina burlesca

Panshawe: African

2012. május 20. vasárnap

Hajdú: Teremtés

ÚJ SZÍNHÁZ 2011/2012 BEMUTATÓK

Új Színház Nonprofit Kft.

1061 Budapest, Paulay Ede u. 35.

Jegypénztár: 351-1406

Szervezés: 351-1405, 269-6024, 321-4889

WILLIAM SHAKESPEARE:
CORIOLANUS

Rendező: Bagó Bertalan

THOMAS MANN:
A VARÁZSHEGY

Színpadra alkalmazta:

Vera Sturm és Hermann Beil

Rendező: Szikora János

ZÁVADA PÁL:
JADVIGA PÁRNÁJA

Rendező: Hargitai Iván

www.ujszinhaz.hu

Levél Petrovics Emilnek

Forrás: MTI Fotó – Kollányi Péter

Petrovics Emil zeneszerző 2011. június 30-án hunyt el, rövid súlyos betegség után, életének 82. évében. Tanítványa, Tallér Zsófia lapunk rendelkezésére bocsátotta a temetésen elmondott gyászbeszéd szövegét, amelyet szerkesztett változatban közlünk.

Utolsó találkozásunkkor fáradt volt, meggyötört, de hogy néhány napig lesz már csak a Földön – ez valószerűtlennek tűnt. Belső ereje nem láttatta igazán a halál közeledtét. Nyugodtan és természetesen beszélt az életéről, a gyógyulás esélyeiről és az elmúlásról.

Azért persze volt megrendülés, volt némi önsajnálát, önvád, önirónia – és halálfélelem is: „Dramai alkat vagyok, Zsófikám, hisz tudja...” – nevette el magát. És mesélt, kérdezett, beszélgettünk. Ezúttal az élet végső kérdéseiről. Pilinszky sorai jártak a fejemben: „Apa, meghaltál / Anya, halott vagy. / Tanítások meghalni engem is, / ahogy beszélni, járni megtanultam valamikor.”

Petrovics tanár úr jóformán mindenütt tanított, az órán, koncerten, szünetben, telefonon, levélben, színházban, darabjain keresztül. És – tanúja voltam: – a halálos ágyán is. Növendékének lenni éppoly szerteágazó feladat volt, mint amilyen sokirányú volt az ő tudása, érdeklődése, érzékenysége. Gyakorlatilag lehetetlen volt a felkészülés: minden óra mindenről szólt, mindenről, ami a zene univerzumában előfordulhat; mindenről, ami a művészetben lehetséges, és mindenről, ami az élet maga. Valóban drámai alkat volt, pontosan elhelyezett mondatai határfoka emiatt megsokszorozódott. Kinyilatkoztatásként sütöttek a szavai, irdatlan súlya volt véleményének, szinte elviselhetetlen volt elmarasztalása. Nemcsak tanár, de előadóművész is

volt, színész, szónok, elbeszélő. Élvezettel vitte-vezette lebilincsel, néha szinte sokkolt hallgatóságát. Katartikus órákat éltünk át, valódi megvilágosodást, sorsfordító, drámai pillanatokot.

Két hangból, egy mondatból leképezte: ki milyen művész, és milyen ember. Jobban ismert bennünket, mint mi saját magunkat, röntgenszeme volt. Elsősorban önanonosságra tanított: mindenki találja meg azt, aki ő maga, találja meg, és váljon azon az adott kereten belül jobbra, szebbé, ügyesebbé, igazabbá. A saját művészeten és személyiségen belül követelt konzekvenciát.

Emlékszem: anno megütköztem azon, hogy Tanár úr mennyi mindent vesz komolyan. Méghozzá vérezen komolyan. Az, hogy egy-egy hang után melyik a következő, élet-halál kérdése volt, de ezt még el is tudtam fogadni. A dilemma viszont, ami ilyenkor fennállt, nem feltétlenül szakmai volt, sokkal inkább erkölcsi természetű. Mélyen belém ivódott akkor ez a hozzáállás: nem jól megírni egy darabot, nem biztos, hogy szakmai elégtelenség vagy tehetségtelenség következménye; lehet az eredője erkölcsitelenség, hazardőr magatartás is. Megtanultuk, nagyon kevés dologra lehet az életben legyintve azt mondani, hogy „mindegy”. Felelősséggel tartoztunk minden megnyilvánulásunkért, neki, magunknak és elsősorban a zenének.

Világossá tette: ne feledkezzünk el arról, hogy a zene öröm, de ezzel soha ne lazítsuk a szakmai fegyelmet; rajtunk, zenészeken múlik a már meglévő zene sorsa, és születő darabjainkon keresztül a leendő minősége is. Méltónak lenni mindahhoz a műkincshez, mely eddig született, méltónak lenni ahhoz, hogy azt a mesterséget űzzük, amit Bach vagy Mozart, méltónak lenni a zene szakralitásához – ez volt tanításának talán lehangsúlyosabb fejezete.

Tisztele és szerette a jó zenét. Megmutatta, hogy ez a kategória nem zárul le a zenetörténet intellektus uralta területével. Megkönnyebbültünk, hogy szabad szeretni, sőt akár tisztelni is Bach mellett a Beatlest, Haydn mellett az isteni Ella Fitzgeraldot – aki személyes kedvence is volt. Mivel Petrovics tanár úr nem tanárunk volt, hanem mesterünk, haláláig tanultunk tőle. Kedves Tanár úr, igyekeztem jó növendéke lenni, igyekeztem élni azzal a páratlan lehetőséggel, hogy a közelében lehettem és tanulhattam. Utóbb mégis elbuktam. Azon a pénteken, az utolsó órán volt az egyetlen olyan alkalom, amikor Tanár úr nem kikerdezett, hanem kérdezett tőlem valamit, remélve, ha már ő nem tudja a feleletet, hátha én valahogy, valahonnan mégiscsak tudom; és én akkor hibáztam, rossz választ adtam. Nem gyávaságból, nem szánalomból, hanem egyszerű tudatlanságból, de rossz választ. Tanár úr egyszer csak az oldalára fordult, és röstelleve gyengeségét, hogy felteszi ezt a számára igen fontos, mégis egyszerű kérdést, szégyenlős félmosollyal, de a szemében valódi feszültséggel, vitathatatlanul komolyan ezt kérdezte tőlem: „Mondja, maga szerint meggyógyulok?”

Bárcsak igazam lett volna.

Maradtam hálával, tisztelettel tanítványa:

Tallér Zsófia

Csillagórák gyűjtője

A Profil lemezkiadó

A zenepiac dzsungel: olyan terület, amelyen rengeteg éhes fenevad leselkedik. Kapcsolatrendszerre van szükség, jó tanácsadókra és jó fülre, hogy elboldogulj – nyilatkozta egy interjúban Günter Hänssler, aki az általa vezetett Profil kiadó élén historikus jelentőségű koncerteket ad közre. Katalógusában számos értékes sorozat található.

• VT

Günter Hänssler a 2000-es évek elején új, önálló vállalkozásba fogott: megalapította a Profil Medien hanglemezeki adót, alighanem egyedülálló és összetéveszthetetlen profillal. Óriási lemezipiaci tapasztalatokkal rendelkezik, hiszen hosszú éveket töltött el édesapja Hänssler Classic nevű vállalkozásában. A Profil tevékenységének hangsúlyosan célja a német rádióállomások archívumainak mélyén lapuló, értékes és historikus jelentőségű felvételeknek a közkinccsé tétele. Günter Hänssler sorozatokban gondolkodik: ilyen a Drezdai Staatskapelle-, a Semperoper-, Günter

Wand- vagy az Énekesportrék, illetve a Giulini-sorozat. Együttműködő partnerei között megtalálható a Közép-német Rádió (MDR), valamint a Német Rádióarchívum (DRA) is. A független kiadó (hivatalos nevén Profil – Edition Günter Hänssler)

mintegy négyszáz címet magában foglaló katalógusában a 20-21. század olyan kimagasló dirigenseivel találunk felvételeket, mint Joseph Keilberth, Karl Böhm, Klaus Tennstedt, Giuseppe Sinopoli, Semyon

Bychkov, Christian Thielemann, Colin Davis, Roger Norrington és Bernard Haitink. A Profil számos felvételkülönlegességet is megjelentetett: például kiadta Goldmark második operáját, a Merlint, nagyon sok hegedűversenyt, de olyan kiváló és egyedi szint képviselő művészekkel is dolgozik, mint Evgeni Koroliov és Rudolf Buchbinder, akivel Mozart valamennyi zongoraversenyét rögzítette. ■

2011. szeptember 8 – 19.

45. Budapesti Nemzetközi Zenei Verseny
Nemzetközi Zongoraverseny
Liszt Ferenc emlékére

NYITÓKONCERT *Uránia Nemzeti Filmszínház • szeptember 8. • 19.30*

Charles Rosen (USA) zongoraestje

ELŐ- ÉS KÖZÉPDÖNTŐK *Régi Zeneakadémia • szeptember 9 – 15.*

DÖNTŐK *Művészetek Palotája • szeptember 17 – 18.*

DÍJKIOSZTÓ ÉS GÁLAKONCERT *Művészetek Palotája • szeptember 19. • 19.30*

Közreműködnek a verseny győztesei és a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara • Vezényel: Medveczky Ádám

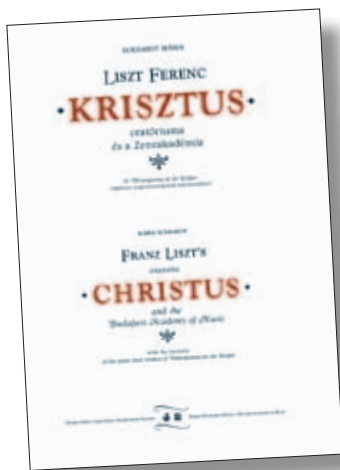

Jegy és bérlet váltható: a Filharmonianál és az ismert jegyirodáknak • www.filharmoniaabp.hu

ECKHARDT MÁRIA: LISZT FERENC KRISZTUS-ORATÓRIUMA ÉS A ZENEAKADÉMIA

Helikon Kiadó, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 104 oldal

Az impozáns, gyönyörű kiállítású, gazdagon és ízlésesen illusztrált kétnyelvű kötet ahhoz az eseménysorozathoz kíván kapcsolódni, amely a tervek szerint Liszt Ferenc születésnapján valósul meg, a Krisztus oratórium felcsendülésével a világ számos más pontján. Akár lesz e kezdeményezésből valami október 22-én, akár nem – a Los Angeles-i Bánk bán-fiasco után kételkedésünk talán érthető –, a könyv megszületett. A Liszt-kutatás nemzetközi szaktekintélye, Eckhardt Mária ezúttal is tudományosan mélyreható, alapos, ugyanakkor közérthető szövegekkel hozza köz-

el az olvasóhoz a művet, több oldalról mutatva be azt, elsősorban a magyar kötődések előtérbe helyezésével. Így esik

szó a budapesti Liszt Múzeumban őrzött ének-zongora-kivonat kiadásairól, Lina Ramann Krisztus-tanulmányáról, az oratórium magyarországi bemutatójáról Liszt ötvenedik művészi jubileumán és az akkor keletkezett emlékekről, dokumentumokról, a Krisztus két zenekari tételének négykezes zongoraátíratáról. A kötet „extrája” a Hirtengsang an der Krippe, azaz a Pásztorok éneke a jászolnál című tétel kéziratának facsimilije, valamint ennek a Budapesten őrzött Liszt-kéziratnak a leírása, ismertetése, amely a nem kottaolvasó számára is értelmezi a kottában található szerzői bejegyzéseket, érdekességeket.

VILÁGHÍRES ZENESZERZŐK

Kossuth Kiadó

Nem akar sokat a spanyolból magyarított húszkötetes sorozat: mindössze annyit, hogy olvasmányosan, színesen, ne leterhelően mutassa be a népszerű klasszikus zeneszerzők életét, életművét – mindezt rendkívül alacsony áron. Bachtól és Vivalditól, Mozart és a nagy romantikusokon át – Wagner kivételével – Mahlerig, Debussyig, Bartókig, Kodályig tart a sor. Mindegyik kötet nagyjából hatvan oldalt tesz ki, és CD-melléklet is tartozik hozzá, amelyen a Royal Philharmonic Orchestra előadásában élvezhetjük a műveket. A viszonylag rövid, de informatív szövegek-fejezeteket érdekes történetek, számos korabeli dokumentum, valamint sok-sok kép tagolja. Sajnos a képanyag művészileg alacsony színvonalú másolatokat is tartalmaz, néha olyan nagytításban, hogy az már a nyomtatási minőség kárára megy. A lemez-melléklet a zeneszerző életművének hangzó műfaji keresztmetszetét kívánja bemutatni, amennyire hetven percben ez lehetséges – a Bachról szóló kötet lemezén például versenymű, egyházi és világi kantáta, brandenburgi verseny egy-egy részlete kapott helyet. Annak, aki most kezd, ideálisan olvasmány, például iskolás fiataloknak mindenképp ajánlandó.

ZENE, ZENE, ZENE

**Kocsis Zoltánnal beszélget Simon Erika
Kairosz Kiadó, 105 oldal**

Kocsis Zoltánnak mindenről a zene jut eszébe (a cím találó), a kérdezőnek ezzel szemben a magyarság mint téma, minden lehetséges megvilágításban. Amikor kezdene izgalmas lenni, hogyan került Kocsis közelebbi kapcsolatba a zenével, hirtelen abba kapunk bele, létezik-e az előadóművészetben speciálisan magyar vonás. Érdekes viszont, amit a muzsikusként mond Bartók és a népzene viszonyáról, a francia zenéhez fűződő kapcsolatáról, Pilinszkyról és saját kompozíciói terveiről. A zeneoktatás és a zeneművelődés kapcsán Kocsis elmondja, hogy az egyéniségek tekintetében bizakodó, de a közösségek elsorvadtak a belső zenei élet levegőtlen közegében. Úgy véli, ha ma születne, talán a közelébe sem nézne a zongorának, „lenne belőlem egy közepes bróker, és talán ott végezném, mint Kulcsár Attila”. Beszél Kodályról és Bartókról, s természetesen az idén ünnepelt Liszt sem maradhat ki; a B-A-C-H zenei motívum fejtegetése után a Magyar Kultúra Követe díjról faggatják Kocsist, ő válaszként – szerencsénkre – az előadó műhöz való hűségéről szól. A tehetségek kérdése után a magyar sors és Trianon következik, majd a nemzetiségi ellentétek, azonban van egy különösen jól sikerült része is a könyvnek: az az intermezzo, amely monológ formában közli Kocsis Zoltán egy beszélgetős koncerten elhangzott interjúban mondott szavait.

TARI LUJZA: SZLOVÁKIAI MAGYAR NÉPZENE

Gyurcsó István Alapítvány, 367 oldal

Vonzó kötet. Ha akarom, egyes szám első személyben írott naplószerű feljegyzések tára. Ha akarom: szigorúan tudományos megalapozottsággal összegyűjtött népzenei anyag. Mint a szerző írja, a szlovákiai magyar népzene gyűjtése az 1970-es évekre – az erdélyihez és a határon belüli népzene-gyűjtéshez képest – nagy lemaradásban volt. Amellett, hogy hiánypótló, színes olvasmány is. Történetek, sorsok egymásutánja: emberek és daloké. Második felében mintegy százhusz népdal kottája található, természetesen azoké, amelyek történetét a könyv első felében megismerhettük. Sőt, a két lemez-mellékleten száztízet meg is hallgathatunk ezek közül. A száraz antológiák, gyűjtemények között üdítő és érdekes könyv Tari Lujza 1983 és 2006 közötti gyűjtő útjainak hozadéka. Megjelenését támogatta: a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma.

Várkonyi Tamás

JELMAGYARÁZAT A KRITIKAI ROVATHOZ

- ★★★★★
-
-
-
-
-
-

- Remekmű**
- Kiváló**
- Jó**
- Átlagos**
- Elfogadható**
- Gyenge**

Liszt és Európa

Nemzetközi kamarazenei fesztivál

2011. szeptember 29 – október 2.

MINDEN ÚT LISZTHEZ VEZET!

Minden út Liszthez vezet! A Liszt és Európa kamarazenei fesztivál a Magyar Tudományos Akadémia pompás akusztikájú Dísztermében és a nem kevésbé ámulatos Művészetek Palotájában tárja a közönség elé Liszt kamarazenei univerzumát és máig érezhető hatástörténetét. A Várjon Dénes által szerkesztett, világhírű művészeket vendéglő fesztivál programját az európai zene jövő idejét körvonalázó Music Masters on Air projekt márványtermi koncertje nyitja meg.

2011. szeptember 29. – MR Márványterem

Music Masters on Air

Fiatal zeneszerzők művei ifjú
zongorista tehetségek előadásában

2011. szeptember 30. – MTA Díszterme

Válogatás Beethoven, Thomas Adès, Busoni és Liszt műveiből

2011. október 1. – Művészetek Palotája

Liszt Capriccio

További információ: www.liszt-2011.hu

2011. október 2. 11.00 – MTA Díszterem

Válogatás Liszt és Wagner műveiből

2011. október 2. 19.30 – MTA Díszterem

Válogatás Liszt, Debussy és Saint-Saëns műveiből

A szeptember 30-án és október 2-án megrendezésre kerülő koncertek az Akadémiai Klub Egyesület és a Hungarofest közös szervezésében valósulnak meg.

LISZT-MŰVEK, II. RÉSZ
F. Eichhorn – hegedű
W.-D. Arens – zongora
Uwe Stickert – tenor

Szerencsére újabb lemez Liszt hegedűműveiről. Friedemann Eichhorn szépen, kidolgozottan, decensen hegedül. Wolf-Dieter Arens megfelelően, de inkább pedánsan, túl visszafogottan zongorázik, pedig Lisztről lévén szó szélesebb dinamikai skálára, nagyobb beleérzésre volna szükség. Ez különösen a lengyel tematikájú Duóra vonatkozik. Mivel Liszt a zongorából indult ki, darabjai jórészt átiratok, visszaköszön tehát a zongora dominanciája, ami az efféle duókra jellemző a Beethoven előtti korban. A lemez kimagasló darabja A nonnenwerthi cella, amely líraiságával érezhetően mindkét előadóhoz közel áll. A program rendkívül izgalmas, kiváló a kísérő tanulmány is, nem akárci, Leslie Howard jegyzi. Igaz, olykor az ihlet alábbhagy – a La notte például csak a felétől kezd érdekes lenni –, a ritka, mindkét hangszer kísérte dal azonban szintén külön érdekesség. *Zay Balázs*

Hänsler Classic – Karsay és Társa Kft.
 98.634

LISZT:
SZENT SZANISZLÓ
Karmester:
Strausz Kálmán

A ritkaságok hangzó életre keltése a két korong legnagyobb erénye. Kiéreltnek aligha nevezhető, a művek megismeréséhez azonban jó nyersanyagot kínáló előadásban csendül fel az oratórium-torzó. Pontosságra törekvő, néha didaktikusan tagolt zenekari kísérethez változó színvonalú énekes-megnyilatkozások társulnak. A kórushangzás színvilága szép, Wiedemann Bernadett tolmácsolásában zeneileg felépített az ária. Az Óbudai Danubia Zenekar leginkább a zenekari közjátékokban talált magára. Az orgonakíséretes Requiem nagyobb elhithető erővel szól, részletzsépségek sorjázának, a szólisták a közönség kiválasztottjai-ként nyilatkoznak meg, remekel a Honvéd Férfikar. Érzékenyek a modulációk, differenciált a dinamika, a kifejezés híven követi a szöveg érzelmi-indulati tartalmát. *Fittler Katalin*

Fidelio Média Kft.
 FID CD 004

LISZT MŰVEI
Nemzeti Filharmonikusok
Farkas Gábor – zongora
Karmester: Kocsis Zoltán

Szemernyi kétségem sincs afelől, hogy a Liszt Ferenc-év örve alatt napvilágot látott tengernyi hanglemezből a fele sem jelenhetett volna meg, ha a jelen zenei élete nincs természetellenesen kihagyva a kerek évfordulókat ünneplő halott zeneszerzők körülrajongására, és a korábban a Liszt-életmű margóján kóborló művészeket valóságos specialistákká retusálva nem engedné őket gátlás nélkül az ünnepektől dicsőfényben sütkérezni. Így annál nagyobb élmény kézbe venni egy igazán inspiráló munkát: a Művészetek Palotája és a Warner-Magneoton koprodukciójában megjelent CD ugyanis alighanem a Liszt-év termésének egyik legcsillogóbb, legeredetibb gyöngyszeme. Egy népszerű, egy népszerűtlen és egy virtigli magyaros remekdarab koncertrogtánja képezi a lemez műsorát a Les préludes-dal, a Magyar fantáziával és az Amit a hegyen hallani című panteista célzatú szimfonikus költeménnyel – Liszt első próbálkozásával a műfajban. A Nemzeti Filharmonikus Zenekar és érdemdús direktoruk, Kocsis Zoltán izgalmas hangversenyt adott ez év januárjában, melynek anyaga most e lemezen vált az öröklét számára is hozzáférhetővé. Az életerős, határozott és karakteres zenekari játékhoz Farkas Gábor üditően virtuóz, stílusos, mégsem öncélúan briliáns zongoraszólója társul a huszáros Magyar fantáziában, s míg a Les préludes – néhány ihletetlen fafüvősszólót leszámítva – férfiasan markáns és átlagosan jó előadást nyer Kocsis keze alatt, addig kis kockázattal megállapítható: a koncertteremből kiutat „Hegyszimfónia” új referencia-felvétele kapott helyet a korongon. S mindez tiszta, nyílt és részletgazdagon megszólaló hangminőségben, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem kiváló akusztikáját is maradéktalanul érvényesítve. *Balázs Miklós*

Warner C. & J., MüPa – Magneoton
 2564667226

WILD AND CRAZY
Liszt zongoraművei

Liszt születésének 200. évfordulója alkalmából egymás után jelennek meg a műveiből összeállított, jobbnál jobb válogatások. Ezek egyike ez a címében és küllemében a popsztárok albumait idéző kétlemezes kiadvány. A bizarr külsőségek mögött azonban átgondolt, reprezentatív összeállítást találunk. Kétségtelen, hogy a szerkesztők elsődleges célja a szórakoztatás volt, és ennek megfelelően a művek jelentős része olyan közismert sláger, mint a La campanella, a II. magyar rapszódia vagy a Liebestraum. A népszerű kompozíciók közé azonban néhány komorabb hangzású kései művet is becsempészték (Gyászgondola no. 1., Szürke felhők). Külön érdeme a válogatásnak, hogy Liszt műveinek lenyűgöző sokféleségéhez az előadások sokféleségét társították. Tizenhat élvonalbeli zongorista játékát hallhatjuk Egon Petritől kezdve Horowitz, Richter, Barenboim, Argerich és Kocsis interpretációin át napjaink legfiatalabb zongoristáinak, a kínai Yundi Li vagy a japán származású Alice Sara Ott játékáig. Liszt több mint ötvenéves zeneszerzői munkássága mellett tehát a Liszt-interpretáció elmúlt száz évről is nagyszerű keresztmetszetet kapunk. Az előadás színvonalát illetően nem lehetnek aggályaink, és külön örömdetes, hogy a fiatal művészek is megállják a helyüket ebben a mezőnyben. Egyetlen kritikus megjegyzésünk viszont éppen a magyaros kompozíciók előadására vonatkozik. Ezek zenei nyelvét sajnos még a legnagyobbak is csak erős akcentussal beszélik. Holott a lassú nem csupán adagio rubato, s a gyors sem pusztán valamiféle scherzo. A verbunkos stílus több generáción át örökített előadásmód, amelyet csak kevesen éreznek és művelnek igazán jól. Köztük volt egykor Cziffra György is, aki sajnos egyik lemezre sem került fel. *Büky Virág*

Deutsche Grammophon – Universal
 4779526

LISZT: ZONGORAMŰVEK

Lang Lang – zongora

Bécsi Filharmonikusok

Karmester: Valery Gergiev ●●●●○

Íme egy szépen tálalt fogás, gondosan válogatott nyencfalatokkal, de ahogy a gyorsétemi franchise szupertermékek ízében, úgy itt is csalhatatlanul érezni a már-már kivédhetetlenül rabul ejtő izfokozókat. A recept tökéletes, de annyira pimasz mégsem lehet az ember, hogy azt állítsa: aki a fast foodot szereti, Lang Lang új albumát egyenesen imádni fogja. Vagy tán mégis, bár a pianisztikus szimulákrum, amelynek fátyla mögé a kínai szupersztár hangról hangra haladva csábítja be hallgatóságát, valójában inkább figyelemre méltó pszichológiai, mintsem muzikális fejevertény. De a tény kétségkívül vitathatatlan, s a függöny mögött, az épp jubiláló gyermekkori hőse előtt tisztelgő zongorista színpompás – néha már egész Liszt-szerű – hangkollázsaitól tarkállanak a falak. Elevenek, mozognak, lélegeznek, s a valóság olyan tökéletes illúziójával kápráztatnak, hogy néha úgy érezzük, jó is itt. De lám, a még a borítón is bűbájtól sistergő kezű varázslóban érezni egy finom gyengét, amelyet a lila köd egészen jól takar. Lang Lang zongorajátéka az érzelmi panelek gazdag választékával operál, ám a valódi mélységekkel adósunk marad, bár kérdéses, hogy ezért őt kell-e hibáztatnunk. Egy szinte már pályás kora óta Rahmanyinonon táplált csodagyerek aligha engedheti meg magának, hogy kivárja, amíg a komplexebb művek beérik a kezeit. Ehelyett szinte törvénytörő a finom klisé, vagy ha úgy tetszik, a szója. De félreértés ne essék, a lemez La campanellája, rapszódiai és standard karakterdarabjai hallgathatóak, sőt nem is csak egyszer. Kár, hogy a zeneileg ígéretes kezdőrománc és a szólóciklust záró Ave Maria végül katarzis híján beéri a Karel Gott-i magaslakot ostromlásával. A meglepő bónusz-concerto decens, bár sok újat nem hoz.

Winkler – Nemes Gábor

Sony Classical
88697891412

LISZT FERENC: ZONGORAMŰVEK

Khatia Buniatishvili – zongora

●●●●○

Khatia Buniatishvillivel 2009 nyarán találkozhatott először a magyar közönség, a pannonhalmi Arcus Temporum fesztiválon, ahol többek között Gidon Kremerrel játszott honfitársa, Giya Kancheli darabjait. Az akkor még csak huszonegy éves grúz hölgyről minden bizonnyal nem csak a jelen sorok írójában maradt meg olyan benyomás, hogy személyében erős kisugárzású, lendületes muzsikussal bővült a világhírnévre kacsingató, feltörekvő pianisták nemzetközi gárdája, de hasonló véleményről tanúskodik a 2010. decemberi budapesti koncertjének visszhangja is. Buniatishvili első saját albumán azonban nem modern zenét, hanem Liszt Ferenc kompozícióit rögzítette. A kisugárzás és a lendület felől közelítve a döntést, helytállónak tűnik e választás. Egy kicsit közelebb lépve a lemezhez már nem ilyen felhőtlen a helyzet. Kísérőszövegeként írt filozofikus bölcselkedései nem tűnnek összhangban állni azzal a diva szereppel, amit a lemezhez mellékelt DVD-n található videoklip és a kiadvány részét képező szokatlanul nagy számú portré- és stage fotó sugall. A Liszt-életműből válogatott négy eredeti kompozíció (Liebestraum, h-moll szonáta, I. Mefesztő-keringő, Gyászgondola), valamint a lezárásként megszólaló Bach-átirat (a-moll prelúdium és fuga) amilyen okos és igényes hosszmeteszét kínálja a liszti pályának, olyan korai összefoglalásnak tűnik egy még csak huszonnégy éves muzsikusról. A hallgatásban felmerülhet a gyanú, hogy még a Liszt melletti döntés sem egyértelműen a művésznőtől származik, mint inkább az évforduló gazdasági felhajtóerejéből. Mégsem az a kérdés, hogy Buniatishvili igazi tehetség-e, mert természetesen –, hanem hogy produkciójában hol van ő maga.

Veres Bálint

Sony Classical
88697873852

BRAHMS: MAGYAR TÁNCOK
Nemzeti Filharmonikusok; Karmester: Antal Mátyás

●●●●○

Ez bizony kiváló lemez. Téved, aki úgy véli, e könnyű darabokat könnyű vezényelni. Nagy karmesterek készítettek róla problémás, nem kielégítő lemezeket. Antal Mátyás a lényegét érzi, s nemcsak a zene helyes hangulatát leli meg, hanem sok helyütt egyéni megoldásokkal is él. A harmadik tánc gyors tempója népdalhoz közelít, Bartók, Kodály felé híd, míg a negyedik lassú menete, kivételesen szép hangsúlyozása beszédessé teszi. Antal szépen játszik a lehetőségekkel, amit a szólamok egymáshoz való viszonya nyújt, ugyanakkor előnyben részesíti az összhangzást, ami szükséges és elsődleges a nagyromantikus zenében. Összintén szólva ennél jobb felvételt még nem hallottam e sorozatról zenekarral. A főleg karvezetőként ismert dirigens megérdemli, hogy felkérjék Dvořák Szláv táncainak felvételére is.

ZB

Hungaroton Classic
HCD 32699

BRAHMS: SZERELMI DALKERINGŐK
Brigitte Engerer, Boris Berezovsky – zongora

●●●●○

Idén februárban, a franciaországi Nantes-ban, a La Folle Journée fesztivál keretében adta azt a hangversenyt Brigitte Engerer és Boris Berezovsky, amelynek felvételét kezünkben tartjuk. A Szerelmi dalkeringők és nyolc magyar tánc szerzői négykezes átírata hallható rajta, s tulajdonképpen nem lehet panaszkodni az előadásra: összeszokott két muzsikusról van szó; ha nem lenne ilyen tömött a faktúra, bizony, nehéz lenne rájönni, hogy két ember zongorázik. A Dalkeringők tételei szünet nélkül következnek egymás után, kellemesen pereg a műsor, karaktereiben kellően változatos, nem telítődünk a hármastétel valceres bájával. Ha panasz nem, dicséret sem illeti az interpretációt: elsősorban a halk részeken hiányoljuk a dallami kontúrt, a ritmika éltető erejét.

VT

Mirare – Karsay és Társa
MIR 134

BEETHOVEN: SZONÁTÁK

Ingrid Fliter – zongora

Az elmúlt években feltűnt zongorista sztárok nem kis része felületes, avagy ígéretes tehetség – saját hang nélkül. Ingrid Fliter nem ilyen. Az op. 13-as c-moll („pathétique”) szonáta már az elején érdekes. Más akkordok szólnak. Mást játszik? Nem. De másképp. Később is felfigyelhetünk arra, hogy Fliter az alsó szólamokat kiemeli, egy-egy mélyebb hangot súlyoz. Kimérten játszik, ez egyik fő erénye: átéli, és hagyja átélni a zenei folyamatot. Egy-egy nagyobb kiemléstől eltekintve alapvetően egyenletes tempóval és dinamikával játszik. Ezzel Fliter a zenén belüli térbe vonja a hallgatót, csak ritkán szembesülünk váratlan megoldással, apró meglepetések azonban sorra követik egymást, s így feltárulnak a zenei folyamatok belső összefüggései. A késői műveket előrevetítő, kisebb részekből építkező Vihar-szonáta (d-moll) erre különösen alkalmas. Fliter jobbra kerül a nagyon halk tartomány nyújtotta lehetőségeket, s a középső, mérsékelt erő szinteken szeret mozogni. Kedvét leli a hangszer meleg hangzásában, amikor a hangok nem folynak össze, de van közös zengésük is. Az argentin előadó az *Appassionata* (f-moll) szonáta első tételében sem a kontraszt bemutatására törekszik, a kezdet egyáltalán nem halk, s a kontrasztot képező anyagban sem a hangerővel operál, hanem a hangok sodró egymásutánosságát emeli ki. A másik két szonátától eltérően a harmadik tételt itt értelemszerűen nem veszi vidámbbra, hanem az előzményeket folytatva a dinamikával erősíti, már-már Lisztre emlékeztető hangot ütve meg. Nem siet a tempóval, a sűrűséget a jól megütt hangok sorával érzékelteti. Fliter komoly és – főleg a korszak manapság preferált hangzásához mérten – súlyos előadásaiban érdekes a tér és az idő megjelenése: hangsúlyosak az akkordok, fontos a hangszer finoman rezonáns hangzása.

Zay Balázs

EMI Classics
5099909457324

CHOPIN: ZONGORAVERSENYEK

Daniel Barenboim – zongora

Karmester: Andris Nelsons

Chopin és Barenboim. Bár a „párosnak” lemezen ez már második találkozása, az összeállítás – szomorú – ezúttal nem mondható „nyerőnek”. A zongoraversenyek felvétele a Ruhr-vidéki zongorafesztiválon készült tavaly májusban, s bír a rosszul előkészített élő felvételek minden hiányosságával. Az embernek néha az az érzése, nem állt elég próba a rendelkezésre, a Staatskapelle Berlin gyakran megbillen Barenboim játéka alatt – a szolista spontán, vagy annak tetsző megmozdulásai különösen a tempóváltásoknál okoz zavart, de a „kigyakorolt”, fúvósszólóval kísért szakaszokban is meglehetősen sok az apró, ezen a szinten már feltűnő pontatlanság (a karmester, Andris Nelsons nevét ennek alapján egyelőre nem érdemes megjegyeznünk). Kár, hogy előnye sem nagyon látszik a koncertkörülményeknek: ahelyett, hogy abból inspirációt nyerne, a zongorista megoldásai sok helyütt rosszul elsült ötlettelgésnek hatnak, a „chopinisztikus” futamok vastag hangon, történetlenül artikulálódnak, a kadenciák ötletlenül hullanak alá a záróhangra, s különösen az amúgy is nehezebben formálható e-moll versenyműben, a szekventív ütempárok érkeznek igen mereven, a komilfó Chopin-játék modorához képest néhol kifejezetten durván. Ezen a ponton eszünkbe jut Schiff András jó néhány évvel ezelőtti, emlékezetes alakítása a Zeneakadémián: az ott szokatlanul erősen ritmizált, „megkecstelenített” Chopin a kezdeti zavartság után, ha műlékonyat is, mégis valós zenei élményt nyújtott a hallgatóságnak. Itt kevesebb nővummal találkozunk, a textúrák is valahogy vékonyabbnak, kevesebbnek hatnak, mint valójában. A zárótételek után felzúgó taps pedig úgy hat, mint a nevetés egy közepes vígjáték rossz poénjai alá bevágvá: hiteltelennél.

Szabó Barna

Deutsche Grammophon – Universal
0289 477 9520 9

A ZONGORA MŰVÉSZETE

A tizenkét éve forgatott dokumentumfilmnek tisztességes elődei vannak: az Éneklés és a Karmesterség művészete már DVD-n is megjelent (lásd az 57. oldalt). De széleskörű televíziós összefogásra alkalmat adó témát találnak a zongoristák bemutatásában is: a film legnagyobb érdeme épp e kikerekedett szemmel nézett kincstőmeg kikutatása – a század első felében élt virtuózkiról irgalmatlanul nehéz filmanyagot összekaparni. Itt ériük tetten a lehetetlen küldetés jelen esetű megoldásának vezérfonalát: nagy virtuózek sorba állítását választja az Ideále Audience szerkesztőcsapata. A másik szerkesztési elv sokkal praktikusabb: akiről van mit mutatni, az létezik egy televíziós összeállításban. Márpedig e két elv közös halmazában a film szerint leginkább lengyel (Paderewski, Hoffman, Anderszewski), orosz-ukrán (Rahmanyinov, Horowitz, Moiseiwitsch, Rubinstein, Gilels, Richter) és magyar pianisták (Sándor, Cziffra, Kocsis, Vásáry) vannak, rajtuk kívül kevesek – viszont ha már így alakult, ennek nyomán e nagy zongoraiskolákat igazán érdemes lett volna bemutatni. S ha már Liszt alakja és művészete ennyire átítatja a filmet, mindjárt kezdhették volna a tőle eredő kurzuszsemmélet, a hangfestés vagy a technikai jellegzetességek örökítésének feldolgozásával. Az efféle filmeket semmitmondóvá tévő veszély, az udvarias sablonhalmozás épp Vásáry Tamással török meg, ő az, aki anekdotákkal ajándékoz, és néhány saját szóképpel is. Horowitz kezeit fújtató versenylovakhoz hasonlítja, és egy némafilm kilassításával látjuk is, ahogy a Chopin-noktürn derbijein vágatnak azok az ujjak. „A legszebb zongoristakéz”, de nekünk hadd legyen kedvesebb két nem tárgyalt magyar: a végefőcím alá kevert Fischer Annie-kerülő és a kiadványborítón ballal a levegőbe frazeáló, jobb tenyérrel egy öreg Steinwayen támaszkodó művész. Azok pedig Anda Géza drága kezei... Ókovács Szilveszter

Warner Classics & Jazz – Magneoton
3984-29199-2

CARTER ÉS KNUSSEN MŰVEI

London Sinfonietta

Karmester: Oliver Knussen ●●●●○

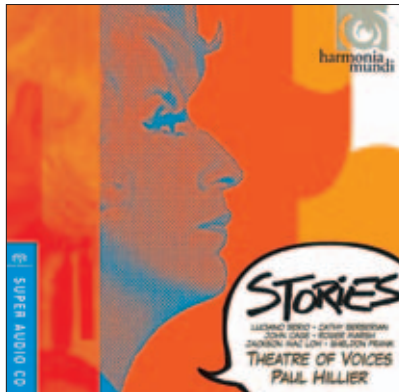
Látszólag furcsa az összeállítás: a százkét éves amerikai szerző művei mellé a hatvanadik születésnapja felé közelítő brit komponista alkotásait tették a másik lemezre. A közös nevező utóbbi, Oliver Knussen, aki karmesterként is jegyzi a kiadványt, és akit ezen interpretációk alapján akár napjaink Boulezének is nevezhetnénk: mindent áthall – megközelítése ugyanakkor érdelemgazdagabb Boulezénél –, profi módon kézben tartja a nagy számú hangszeres együttest, szimfonikus zenekart. Ami szól, határozott profilú, erős és meggyőző erő sugárzik Carter Hegedűversenyéből (szólista: Ole Böhn), hatvanas évek végén komponált Concertotójából, valamint három alkalmi műből ciklussá formált kompozíciójából is (Three Occasions). Emberi, gesztusokra épülő zenék ezek, sok-sok hangszerelésbeli ötlettel. A produkció hitelességét növeli, hogy Carter jelen volt felvételüknél.

Az Egyesült Államokhoz több szállal kötődő, skóciai születésű zeneszerző, Knussen sokat köszönhet Carternek – nem tudom, mennyiben érhető tetten ez a hatás a Hangok nélküli dalok, a Whitman-megzenésítések, a Dudorászások és dalok a Micimackóból vagy az énekszólóra írt kései Rilke-verseken; annyi biztos, hogy rendkívül értékes a válogatás napjaink első számú brit zeneszerzőjétől, még akkor is, ha csak a felvétel idejéig, 1990-es évek elejéig írt alkotások hallhatók benne.

A Lincoln Center kamaraegyüttese irigylésre méltóan magáévá tette e zenéket, az énekes szólisták – Lisa Saffer, Lucy Shelton – sem csupán a hangokat szóllaltatják meg, hanem érezhetően önmagukat is beleadják a produkcióba. Hogy ez megtörténhet, valószínűleg nem csak az ő érdemük. Úgy tűnik, van mibe belemerülni, van miért lelkesedni.

Várkonyi Tamás

Virgin Classics – EMI
50999 09635425

STORIES

Theatre of Voices

Művészeti vezető: Paul Hillier ●●●●●

Berio 1974-ben keletkezett, mintegy félórás, A Ronne című nonszensz madrigálkomédiája köré épül az egykori Hilliard-alapító együttesének műsora, ezúttal is olyan területet járva be, amelyet más még csak fel sem tértképezett. Sőt az eddigi kirándulásokhoz képest is rendhagyónak számít az album, ugyanis alig énekelnek rajta. Helyette prózában beszélnek, énekbeszélnak, ritmikusan beszélnek, sőtogva beszélnek, egyszóval a beszédhang lehetőségeit használják ki, az abban rejlő zeneiséget; a művek mindegyike egy-egy történetet mesél el, igaz, némelyik „elfelejt” a csattanóig eljutni, vagy csupán mondatokat, szavakat, mondatrészeket ismételt addig, hogy azok értelme helyett zeneisége kezd hatni.

Berio után Cage alighanem a műfajban úttörő munkája, a Story következik, a Living Room Music második tétele. Berio és Cage mellett számunkra aligha ismerős nevű amerikai és brit alkotók munkái sorakoznak: ha Cage a zene felől jutott a költészethez, Jackson Mac Low (1922–2004) a költészetből indulva érkezett a zenéhez, ennek bizonyítéka a Fiala teknős-aszimmetriák címet viselő opus. Sheldon Frank (1943–2010) köznyelvi fordulatokból, töltelék-szavakból, -kifejezésekből komponálta-kompilálta 1980-ban gyönyörű ívű As I was saying című darabját. Az 1949-ben született Roger Marsh Joyce Finnegans Wake regényének mondataiból hoz létre izgalmas polifóniát. Cathy Barbarian (1925–1983) „pop art-áriájának” követése bizonyára kottával a kézben még érdekesebb lenne: annál is inkább, mert ez a kotta inkább képregény. Rendkívül izgalmas repertoár – még ha olykor polgárpukkasztásnak tűnik is –, a nagyszerű interpretáció mögött aprólékos műhelymunkával.

Várkonyi Tamás

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMU 807527

**LISZT 2011
WARNER CLASSICS**

**LES PRÉLUDES, MAGYAR FANTÁZIA
AMIT A HEGYEN HALLANI**

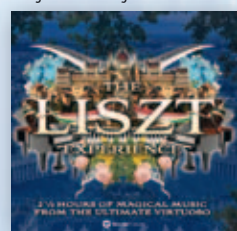

Nemzeti Filharmonikus Zenekar
Farkas Gábor
Vezényel:
KOCIS ZOLTÁN

Élő felvétel a Művészetek Palotájában.
CD
2564667226

THE LISZT EXPERIENCE

Válogatás a szerző legismertebb műveiből

Pierre-Laurent Aimard
Boris Berezovsky
Farkas Gábor
Sebők György

2 CD
2564672554

**EN EVENING WITH LISZT
FARKAS GÁBOR**

Ave Maria
opera-parafrazisok
h-mól szonáta

CD
2564692847

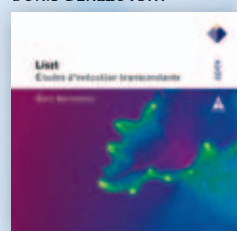
DANTE-SZIMFÓNIA, DANTE-SZONÁTA

Berlini Filharmonikusok
Vezényel és zongorán közreműködik:
DANIEL BARENBOIM

CD
2564673012

**TRANSCENDENS ETÜDÖK
BORIS BEREZOVSKY**

CD
2564677165

www.warnerclassicsandjazz.com
www.magneoton.hu
Magyarországon terjeszti az mTon Kft.

**ENESCU,
BARTÓK MŰVEI**

**G. Kremer – hegedű
O. Maisenberg –
zongora**

Műsor-összeállításait tekintve nem mindig voltam biztos abban, hogy Gidon Kremer ízlésében is világklasszis. Azt viszont el kell ismerni, hogy bármit játszik, azt olyan hitelességgel teszi, mintha ott és akkor ő találná ki. E lemez a darabválasztás terén „rendben van”, sőt Enescu tiszteletes gyermekkori emlékei (Souvenirs d'enfance) című sorozata janáceki módon eredeti alkotás. A csehországi német, Erwin Schulhoff sem panaszkodhat, igaz, II. szonátájában nem ment olyan messzire, mint kizárólag szünetekből álló zongoradarabja esetében. Oleg Maisenberg több mint zongorakísérő; még amikor háttérbe húzódik is, jelentős marad – elképesztő páros! Bartók II. szonátája is végig magas hőfokon ég – Kremernek az ujjaiiban van az intenzív hang. Nem tud nem teljes odaadással játszani. VT

Warner C. & J. – Magneoton
2564 67391-2

**VILLA-LOBOS
MŰVEI**

**Karmester:
Heitor Villa-Lobos**

Az 1950-es évek végén tíz LP-n adták ki az első számú brazil zeneszerző maga vezényelte alkotásait, majd születésének századik évfordulóján kompaktlemezen is megjelentették az 1954 és 1958 közt Franciaországban készült felvételeket. Nagyszerű az újrakiadás, hiszen sokak talán nem is tudtak e forrás értékű sorozat létezéséről, mind a kilenc Bachianas Brasileirasszal (az ötödikben Victoria de los Angeles szólójával), a Momoprecoce fantáziával, az algha ismert Brazília felfedezése szvitekkel, a Negyedik szimfóniával 1919-ből (összesen tizenkettőt írt!), valamint a Choros sorozat néhány darabjával, bónusként pedig Villa-Lobos tízperces kiselőadásával – franciául – erről a brazil populáris zenéből merítő műfajról. Reprezentatív válogatás, egy „must have” album. VT

EMI Classics
50 999 0 28202 2 4

VERESS SÁNDOR: KAMARAZENE

Ensemble des Équilibres

A fiatal, változó összetételű francia ensemble elsőként rögzítette – még hozzá debütáló albumon – Veress Sándor 1937-ből származó II. kvartettjét. Ez a mű éppúgy Bartók erőteljes hatását mutatja, mint a hat évvel korábbi, fájdalmas-fanyar atmoszférái és szép, lírai szólói ellenére végkicsengésében extatikus, ugyanakkor még messze nem annyira elmélyült I. kvartett, amellyel a lemez indul. A II. kvartett már teljes alkotói érettségében reprezentálja az egykori Bartók- és Kodály-tanítvány magyarországi termésének karakterét. Nyilván a népzene elaboráltabb jelenléte teszi ezt a művet értelmezhetőbbé és elsajátíthatóbbá a francia előadók számára, de mindenképpen tény, hogy a lemez csúcspontja e nagy ívű, bartóki komplexitású kompozíció. De vajon miért dönt éppen Veress Sándor mellett egy francia csapat? Nyilván nem mellékes, hogy vezetőjük, Agnès Pyka a pesti Zeneakadémián végzett, de önmagában magyarázatot szolgáltat az is, hogy miután Veress 1949-ben Svájcba emigrált, rövid időn belül az alpesi ország zenei tekintélyévé vált, akinek életműve húsz évvel halála után is élő része a modernzenei koncertéletnek; műveit nem csak magyar és svájci együttesek tűzik műsorukra, és nem csupán e két ország hanglemezkidatái propagálják. Veress életműve egyébként azért is érdekes és tanulságos, mert látszólag konzervatív habitusa ellenére soha nem félt radikális döntéseket hozni: így volt ez távozásakor, de ugyanígy zeneszerzőként is már svájci évei során, amikor a magyar népzeneből származó örökségét bátran szembeesítette a nemzetközi modern zene akkoriban domináns lingua francájával, a dodekafóniával. Ezt tükrözi 1954-es Vonóstriója is, ami teljessé teszi Veress pályájának képét ezen a lemezen. Veres Bálint

Hungaroton Classic
HCD 32691

20. SZÁZADI ZONGORAMŰVEK

Joanna MacGregor

Ives, Barber, Bartók, Ravel és Debussy műveit hallhatjuk a kétlemezes kiadványon. Hogy mi köti össze őket? Az előadó szerint bármily különbözőek is legyenek, mind az öt azonos utakon elindulva teremtette meg saját zeneszerző stílusát. Ha nem is azonos mértékben, de mindannyian érdeklődtek a saját vagy más, nemegyszer egzotikus népek zenéje iránt, és nem zárkóztak el olyan populáris műfajok elől sem, mint a jazz vagy a korabeli tánczene. Ugyanezt mondhatjuk el MacGregor művészi egyéniségéről is: repertoárján kitüntetett szerepet kapnak Bach művei, illetve 20. századi és kortárs zeneszerzők kompozíciói, de rendkívül nyitott minden, napjainkban létező zenei műfaj iránt is. A műsor zeneileg és technikailag egyaránt embert próbáló repertoárt vonultat fel, amelyet MacGregor lenyűgöző könnyedséggel és eleganciával ad elő. Játékában mindenképpen a tiszta tagolás, a világos rajzolat és a kivételesen jó érzékkel használt agogika ragadja meg a hallgató figyelmét. Ennek ellenére, hogy nagyon szép hangon, sokféle hangszínnel játszik, a hallgatónak először inkább a billentés dinamizmusa, ruganyossága, könnyed ritmikusága tűnik fel, amely némiképp a jazz-zongoristák játéktílusára emlékeztet. Ez a hangszerkezelés különösen jól illik az első CD-n szereplő két amerikai komponista műveivel, de eleven lüktetést kölcsönöz a bolgár táncoknak (Bartók) és Debussy etűdjeinek is. Külön említést érdemel a Szabadban ciklus Éjszaka zenéje tétele. Különösen érdekes a műben megszólaló távoli furulyaszó, amely MacGregor előadásában a magyar fül számára talán kissé szokatlan, de a kisebb zenei egységekre, gesztusokra, mondhatni neszekre szétteső dallamot hallva még szervezettebbnek érezzük a parasztdallam és a természet hangjainak összetartozását. Büky Virág

Warner Classics & Jazz – Magneoton
2564672037

Berlin Classics

Hänssler Classic

Chandos Records

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

CAGE ÉS NANCARROW MŰVEI

GERSHWIN MŰVEI

Joanna MacGregor – zongora

Az idén szeptembertől a londoni Royal Academy of Music billentyűs tanszékének vezetőjeként tevékenykedő Joanna MacGregor az utóbbi évtizedekben fantasztikus mennyiségű felvételt készített

rendkívüli nehézségű darabokból. SoundCircus néven, 1998-ban megalapította saját kiadóját, amelynek lemezeit a Warner Classics & Jazz terjeszti világszerte. Az elmúlt hónapokban három lemeze is megjelent, e helyütt kettőt szemlélünk (a harmadikról írt recenzió a szemközti oldalon olvasható). A Sonatas and Interludes című nagyszabású Cage-sorozat, valamint kortárs zeneszerzők szintén preparált zongorára írt, illetve azt előre felvett anyaggal kombináló művei kaptak helyet az egyik duplaalbumon, valamint Nancarrow három kánonja és gépzongorára írt etűdje. Csak hogy némi fogalmunk legyen a preparált zongora jelentette nehézségekről: Cage hosszú oldalakon sorolja a kottában, milyen eszközöket, milyen módon kell a zongorahúrok közé illeszteni. Ki gondolná: ma már eme elképzelések hiteles, szerzőhű megvalósításához is historikus szemlélet szükséges, hiszen a most kapható filc azonos anyagú-e a Cage által használttal, ugyanolyanná formálja-e a zongorahangot? Mindenesetre nagyszerű, kaleidoszkóp színészségű válogatás, fantasztikus virtuozitással, a technika adta lehetőségek iránti nyitottsággal.

A másik lemezt George Gershwinnek szentelte a brit zongoraművész. A Kék rapszódia az eredeti, jazz-band-kíséretes zongoraverzióval került a korongra –

az interpretáció előnyére válik, hogy a megszokottól bátrabban kezdeményeznek a zenei szövegből kiemelkedő szólisták, valamint a nyersebb hangzás szintén közvetlenebb hatású, életszerűbb a hagyományos, szimfonikus zenekarral készült felvételeknél. Az F-dúr zongoraversenyt a Londoni Szimfonikusok kísérik, Cark Davis vezényletével; a zseniális harmadik tétel egy lendülettel zakatol-szvingel végig, a hallgató nagy-nagy örömeire. A Gershwin Songbook tizenhat fantasztikus kis tétele is impulzív, pattogó ritmikával szólal meg, noha az előadás a dinamika, a hangszínek terén lehetne árnyaltabb. A Gershwin-csokrot Broadway-slágerék egészítik ki; MacGregor a következő kéréssel fordult muzsikuskor barátaihoz: válasszák ki a nekik legkedvesebbet, csináljanak vele, amit akarnak, de kerüljék Gershwint. Az eredmény nyolc remek, egyéni felfogású, szellemes átírat lett. A pompás műsort Joanna MacGregor tinédzserkorában készült átíratok kerekítik le, két Erroll Garner- és két Thelonious Monk-klasszikussal.

Várkonyi Tamás

Warner Classics & Jazz – Magneoton

2564 67856-6 (Cage, Nancarrow)
2564 67830-6 (Gershwin)

RAMEAU: ZENEKARI SZVITEK

Le concert des nations

Karmester: Jordi Savall

A mondás – Cherchez la femme! – különösen igaz Rameau pályájára, akinek sikereiben két nő játszott meghatározó szerepet. Egyikük a tanítványa, akinek vagyonos férje nagyvonalú segítségével révén megnyílt a zeneszerző számára az Operába vezető út. Másikuk Rameau huszonnyolc évvel fiatalabb felesége, aki nemcsak bájos, de tehetséges énekesnő is volt. Fontos szerepet játszott abban, hogy a korában mogorva, magának való, főleg elméleti tanulmányokat publikáló komponista levesse a Lully-operák okozta gátlásait, és utolsó harminc évében megnyilatkozzon a franciák számára oly fontos színpadi műfajokban is.

Jordi Savall legújabb tematikus lemeze Rameau négy színpadi művéből válogat, melyeknek zenekari betétei szvitekként megszólaltatva XV. Lajos rokokó udvarának csak kevesek által fellapozott zenetörténeti fejezeteivel ismertetnek meg. A pazar kiállítású album két CD-je a korabeli színpadi műfajok sokféleségét is reprezentálja. A ballet héroïque-ot a Les Indes galantes, a pastorale héroïque-ot a Nais, a lírikus tragédiát pedig a Zoroastre és a Les Boréades zenekari részletei képviselik.

Ezek a tánczenék Rameau operáinak „fűszerei”, ahol szélsőséges szenvedélyek, karakterek, szituációk jelennek meg, ahol szinte tapinthatóvá válik a mozdulat fizikai megjelenése a zenében. Az operák cselekményét megszakító táncok kavalkádját a mesteri hangszerelésnek is köszönhetően a kortársak beszámolóí szerint sokszor komoly konkurenciát jelentettek az énekeseknek. Az SACD lemezt hallgatva könnyen hihetőek a kommentárok, s az együttes hangszeres teljesítménye előtt kalapot lehet emelni: játékok választékosan elegáns, üde, áttetsző, ugyanakkor példásan homogén és virtuóz is.

Kovács Ilona

Alia Vox – Karsay és Társa
AVSA9882

QUANTZ: HÉT FUVOLASZONÁTA

Mary Oleskiewicz – fuvola

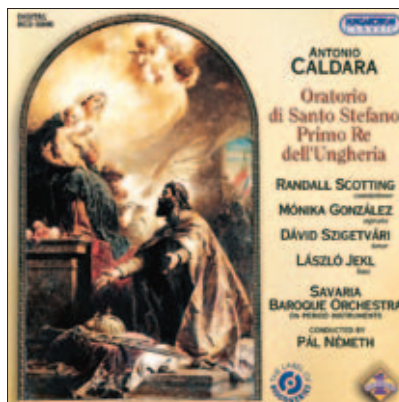
Karmester: Németh Pál

Az amerikai Mary Oleskiewicz zenetörténészként és fuvalaművészként is elkötelezettje a német galáns stílus képviselőjeként ismert J. J. Quantz munkásságának, aki számos fuvalokompozíciója mellett 1752-ben kiadta a kor előadói gyakorlatát leíró híres fuvalaiskoláját is. A művész a pár évvel ezelőtti fuvalkvartettek világpremierje után ismét a világon először felvett Quantz-darabokkal jelentkezik: ezúttal a fuvalaszonátákból szólaltat meg hetet David Schulenberg (csembaló) és Stephani Vial (gordonka) közreműködésével. A CD-n felhangzó kompozíciók egy olyan, máig kiadatlan kéziratok kottában találhatók, melyek egykor a Quantz-tanítvány II. (Nagy) Frigyes tulajdonát képezték. A királyi fuvalatanár számos művet írt e gyűjteménybe szorgalmas növendékének, melyekkel aztán Frigyes a palota estélyein kápráztatta el hallgatóságát. A lemezt hallgatva csak csodálni lehet, hogy az ilyen igényű művek gyakorlása mellett miként talált időt a porosz király az államügyek intézésére és a hadviselésre, amivel országát nagyhatalommá tette. E darabok ugyanis korántsem pedagógiai művek; előadói és technikai szempontból is komoly követelményeket támasztanak az előadóművésszel szemben. Oleskiewicz tudományos megalapozottsággal választott a szonáttákból: különféle típusokat mutat meg a zeneszerző berlini és drezdai terméséből. A korabeli előadói gyakorlatban való tájékozottságát kamatoztatja a tempók megválasztásában is. Nem fél a lassúktól, és hiteselek a gyors tételek sziporkái is. Az előadás kerüli a monotóniát, tétléről tételre új jelenségekre, mozgásformákra, karakterekre világít rá. Karcú és meleg fuvalotónust hallunk, gazdag szín- és dinamikai árnyalatokkal, a continuo-szólamok biztos alapot adnak.

Kovács Ilona

Hungaroton Classic
HCD 32617

CALDARA: SZENT ISTVÁN, MAGYARORSZÁG ELSŐ KIRÁLYA

Karmester: Németh Pál

Legyen bár kezdő vagy haladó, egyszeri vagy sokat látott a lemezt vásárló, ha átverekszli magát a lemezből bosszantó anakronizmusán, szép és emlékezetes momentumokba botlik majd e világelső felvételeként lemeze került Caldara-oratórium hangjai közt. A Savaria Barokk Zenekar vezetője, a fáradhatatlan Németh Pál ismét előbányászott egy évszázados hallgatásra kárhagyott dalművet, jelesül egy, az ezertíz esztendőös magyar államalapítás nemes férfi-újanak emléke előtt tisztelgő munkát. Antonio Caldara (1671–1736) 1712-ben komponált oratóriuma ugyanis Szent Istvánnak, első keresztény királyunknak állít emléket, ám alig több ötletgazdag, cselekménytelen, száraz recitativókkal összefércelt ária-füznérl, melyet két ízben kettős, egy ízben hármas szakít meg. (A librettó szerzőjének neve ismeretlen, a szöveg színvonalának ismeretében ezt talán nem is bánjuk, s Caldarát is csak annyira érdekli a magyar történelem, mint Verdit az óegyiptomi historikum: semennyire.) A darab így nem egyéb a négy szereplő (István, Gizella, Anastasio főpap és Erasto alattvaló) hosszú nyúló vetélkedésénél, amelyben ezek mind cizelláltabb metaforikával és ékesszóló barokk tirádákkal igyekeznek hitet tenni tulajdon megingathatatlan és nem csillapodó keresztényi hitbuzgalmukról. Az énekes szólástak – magyar viszonyok közt ragyogó, nemzetközi vizeken jó közepes művészek – derekasan állják a kihívásokat: González Mónikát a tőle megszokott magas fokú stílusismeret és a telt énekhang okán kell dicsérnem, Szigetvári Dávidot kivételesen szép tenorhangja és intelligens előadómódja teszi figyelemre méltóvá, Jekl Lászlót pedig magvas, sötét orgánuma, muzikalitása érdemesíti az elismerésre. Randall Scotting kontratenor meghívása szintúgy példás döntés: az ifjú amerikai képzett, és jó ízléssel megaldott énekes.

Balázs Miklós

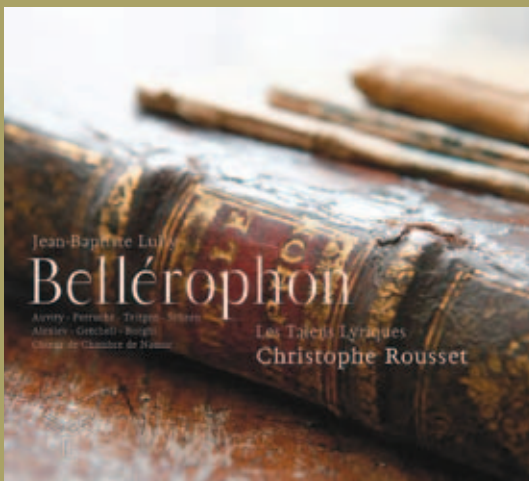
Hungaroton Classic
HCD 32690

harmonia mundi

harmonia mundi / Aparté

A. SCARLATTI: SERENATE A FILLI

La Risonanza

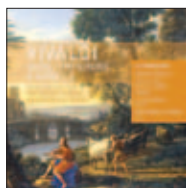
Fabio Bonizzoni

Glossa – Karsay és Társa

GCD 921511

A 18. század kedvelt műfaja előtt tiszteleg a lemez: Alessandro Scarlatti római tartózkodása idején, 1706-ban keletkezett két serenatája hallható rajta. Az oratórium, kantáta és az opera egyvelege ez a típusú zenemű, általában cselekmény nélküli, kevés szereplős, legtöbbször esti szabadtéri összejöveteleken, ünnepeken adták elő. Ettől a két alkotástól se várjunk drámai fordulatokat, sőt, aki ismeretek híján nem tud ráhangolódni a megfelelő érzelmi hullámhosszra, még unalmasnak is találhatja a tételeket. Az olasz együttes nem is próbálja ezeket „pörgössé” tenni, ugyanakkor jólesne néha egy-egy hangsúlyt hallani, a dallamok arcéleit jobban kiemelni, a hallgató figyelmét irányítandó. Az egyik legjobb régizenei kiadó kínálatában így is a szokott magas színvonalat hozza a kiadvány. VT

VIVALDI: VERSENYMŰVEK

La Serenissima

Adrian Chandler

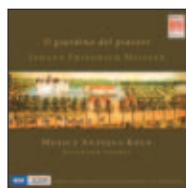
Avie – Karsay és Társa Kft.

AV 2201

Érdekes lemez, változatos program, háromféle szólóhangszer, egy vonós, két fúvós – egy magas és egy mély –, továbbá ismert és ismeretlen darabok váltakoznak egymással. Néhány Adrian Chandler hangversenymester rekonstrukciója, ami azonban különösen vonzóvá teszi

az albumot: a zenekar hangzása. Sima, egyenes, különös matt fénynyel. A manapság divatos erős akcentusokból sincs hiány, de nem esnek túlzásba, a zenének megmarad a folyamata. Jól harmonizál az együttes hangjával James Johnstone orgonája, ám csemlalójának hangja nem emelkedik ki, ahogy a két jeles hegedűs, Sara Deborah Strunz és a koncertmester sem akar dominálni. Szép fénye van Pamela Thorby furlya- és Peter Whelan fagott-hangjának. ZB

MEISTER:

IL GIARDINO DEL PIACERE

Musica Antiqua Köln

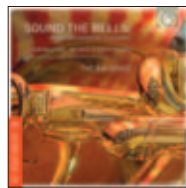
Reinhard Goebel

Berlin Classics – Karsay és Társa

0016742BC

Hangszeres műveket hallva ritkán érezni a szó hiányát. Ez a felvétel ilyen: ami szól, annyira élő és karaktergazdag, hogy már-már várjuk, mikor zendít rá az énekes szólista. A régizene legendás alakjának és több mint harminc éven át irányított együttesének utolsó közös albuma ez a most közreadott, 2004-es felvétel, s hogy nem nagynevű kiadónál jelent meg, mutatja a lemezipiac súlypontjainak áthelyeződését. Olyan gyakran fulladnak érdektelenségbe azok a műsorok, amelyek alig négy főt (két dallamhangszerest és csemlaló-gordonka continuót) foglalkoztató triószonáták egymásutánjából állnak – itt azonban nem tudunk betelni a zene kifejezőerejével. Pedig megvalljuk, nem hallottuk még a Buxtehude-kortárs német zeneszerző, az 1637 körül született és 1697-ben elhunyt Johann Friedrich Meister nevét. Az biztos, hogy most egy életre megjegyeztük. Ahogyan az is biztos: Reinhard Goebel és a Fesztiválzenekar október 1-jei budapesti koncertjén ott leszünk. VT

AMERIKAI SZERZŐK MŰVEI

Bay Brass

Harmonia Mundi – Karsay és Társa

HMU 807556

Hát így is lehet? Ennyi árnyalattal, színnel, érzékenységgel, gyengésséggel megszólaltatni falrengető hangú harsonákat, kürtöket, trombitákat, tubákat?! Micsoda kontroll, micsoda pompa, a hangok tökéletes összhangzása, a mozgás, a dinamika lenyűgöző szinkronitása! Ez a fajta rézfúvós kultúra, ilyen magas szinten művelve, mintha hiányozna Magyarországról. Kár. A műsoron szereplő művek minőségéről – mind egyik first recording – már nem tudunk fenntartások nélkül nyilatkozni: a fanfárkultúra hihetetlen gazdagságúvá vált a tengerentúlon, sajnos erre a lemezre is került néhány bombasztikus darab, például a híres John Williamstól. Michael Tilson Thomas ötletes effektakkal játszó Utcai dala már többet mond, a kortárs amerikai kórusművek egyik legtöbbet előadott alkotása pedig – Morten Lauridsen egyszerűségében megkapó O magnum misteriuma – a Bay Brass számára készült átiratban a műsor gyöngyszeme. VT

AMERIKAI ZENE

KLARINÉTRA ÉS ZONGORÁRA

Harmonia Mundi – Karsay és Társa

Társa

HMU 907508

Kedves gesztussal tanárainknak, David Webernek (klarinét) és Marina Derryberrynek (zongora) ajánlotta a két Jon – Jon Manasse és Jon Naka-

matsu – második közös lemezüket, amelynek műsora napjainktól vezet vissza az 1920-as évekig. A koncertező pianista John Novacek és a neves klarinét- és szaxofonművész Paquito D’Rivera egy-egy művét elsőként rögzítették hangfelvételen, majd a program súlypontjaként Bernstein 1942-ben komponált Szonátáját játsszák, remekül. James Cohn átiratában Gershwin Három prelűdje, valamint az I Got Rhythm virtuóz ráadássorozatként hat. A korong végighallgatása után érdemes elmerengeni azon, hogy a különböző szervezetségű zenei anyagok mennyire átstrukturálják az időérzékletet. A klasszikus zene területén is sikeres előadók hallhatóan kedvvel feledkeznek bele a jazzközeli muzsikába, imponáló technikai fölényrel. FK

JOHN ADAMS: SON OF

CHAMBER SYMPHONY

Nonesuch – Magneoton

7559-79800-8

A címadó mű a szerző 1992-ben komponált kamaraszimfóniájának rokona; ha tetszik, fia. Két szélső tétele izgága, ideges zene, noha talán van benne rendszer, egyébként simán összekeverhető Steve Reich hasonló hangszerösszeállítású szakaszaival. Még ebben az Adams vezényelte előadásban is tucatzenének tűnik, igaz, a differenciáláshoz nyilván a repetitív, minimalista irányzat valamennyi dialektusát ismereni kellene. Adams jelentősége inkább pedagógiai: kitűnő az érzéke az ismeretterjesztéshez, a nagy, nehéz művek átjárhatóvá tételéhez. Mindezt a bookletből tudom, amiben Schönberg első kamaraszimfóniájáról is értekeznek, észrevétlenül felkeltve az érdeklődést az iránt is. Kéttételes, félórás Vonósnygyese már izeltebb zene, a St. Lawrence Quartet előadása a bonyolult ritmikai elemek tökéletes kivitelezésével érdemel dicséretet. VT

ZeneSzüret

LISZT Tre

hangolva

Music harvest

key to LISZT Music

Pécsi Zenei Fesztivál
2011. október 21-27.

- okt. 21. – Balog József, Borbély László - Zongorapárba
- okt. 22. – Pannon Filharmonikusok - Maestro Schumann
  - Szakcsi Lakatos Béla, Gy. Vass Ágnes, Bornemissza Mária
  - Tömösközi László, Báll Dávid - "Ütős" Liszt
- okt. 23. – Desszert Lakner Tamással - Liszt a zongora varázslója
  - Pécsi Kórusok Koncertje
- okt. 24. – Sebestyén Márta és vendégei - Liszt korának népi és társasági zenéje
- okt. 25. – Ránki Dezső, Klukon Edit, Ránki Fülöp és a Magyar Rádió Gyermekkórusa
- okt. 26. – Francesco Finotti - OrgonaPont
- okt. 27. – Nemzeti Filharmonikus Zenekar koncertje – vezényel : Kocsis Zoltán, közreműködik: Nemzeti Énekkar

Itt minden a komolyzenéről szól: a könnyűzene, a hangversenyek, kiállítások, beszélgetések, konferencia, élő zene a város terein, az ebéd mellett, koncerttermekben és templomokban..."

Szüreteljük le" együtt mindazt, amit Liszt Ferencről hallani, tudni érdemes! Jöjjön el Ön is!

Részletes program:

www.zeneszuret.hu

Az utolsó trubadúrra várva

Gulyás Dénes követelményekről, terveiről

Verdi Falstaffjával teszi le direktori névjegyet a Pécsi Nemzeti Színház (PNSZ) új operaigazgatója, Gulyás Dénes. Amint külföldön szokás, már tartottak a szerepekre meghallgatásokat, amelyekre a közönséget is beengedték, hadd lássa, kiket és miért fog hallani a februári premieren, meg majd azután.

◆ Albert Mária

Gramofon: Pécs egykor jeles központja volt a magyar operajátzásnak.

Gulyás Dénes: Nehéz, módszeres és hosszú munka lesz visszavívni a hírnevét. Ha kapnánk évi 500 millió forintnyi támogatást csak az opera tagozatra, úgy gyorsabban menne. Könnyebben talán nem, mert komoly követelményeket támasztok azokkal szemben, akik nálunk szeretnének dolgozni. Mivel egy félmilliárdos büdzsé az álmok világába tartozik, azt találtam ki, hogy létrehozunk egy nyílt alapítványt, amely nagyobb mozgásteret adhat nekünk, elsősorban a fiatal tehetségek bemutatásában. Az alapítvány létrehozásában első szóra a segítségemre sietett Rost Andrea. Mellette Marton László rendező, a Vígszínház volt igazgatója, Rátgéber László kosárlabda mesteredző, Kecskés László professzor, a Pécsi Tudományegyetem rektorhelyettese vállalt szerepet. Már van bankszámla-számlánk, azt még nem közlöm, legyen előbb rendben az utolsó papír is. A régió operaházaival, például Pozsonnyal, Graz-cal, Klagenfurttal közös kurzusokat és énekversenyeket tervezek, a díjak egy-egy bemutató szerepeihez kapcsolódnának. Olyan produkciónkat hoznánk létre alapítványi támogatással, amelyek megemelik a fizető nézőszámot – ezzel a PNSZ elég csehül állt. Ez fontos tényező, az előadóművészeti törvény értelmében ugyanis a magasabb látogatottsággal több állami támogatás párosul. Olvasható a színház honlapján, hogy készül a Mesés operák című sorozatunk iskolásoknak, az összekötő szöveget Mácsai János már írja, és én igyekszem közelebb vinni a gyerekekhez, a kamaszokhoz, sőt az egyetemistákhoz is a műfajt, a bemutatandó operát, idén természetesen a Falstaffról ejtünk több szót. A fiatalok nélkül egy-két év múlva nem lesz közönségünk.

G.: A nézőt nem kell támogatni?

G. D.: Dehogynem! Nemcsak a beavató előadásokra gondolok. A jelen közönség számára kinyitottuk a kapukat, bejöhettek a meghallgatásokra, az első alkalommal csaknem az egész nézőtér megtelt. A második alkalommal – hat órán át hallgatunk meg több mint hetven jelentkezőt – folyamatosan jöttek-mentek az emberek. Nyár elején, a Színházterén gyereknapot szerveztünk, bejöhettek a színházba, felvehettek jelmezeket, kifestették őket, több mint hatszázan voltak. Fotók készültek, amiket feltettünk PNSZ honlapjára, amelyre ezután négyszer annyian klikkeltek, mint korábban. Ilyen és hasonló elven, oda-visszaható kapcsolatokat szeretnék kötni. Jó a kapcsolatom a helyi médiával, segítségükkel kerülhet be a város köztudatába, hogy mi folyik a színházban.

G.: Hogyan lép a nyilvánosság elé az alapítvány?

G. D.: Október 8-án gálaestet adunk a Pécsi Nemzeti Színházban, amelyen Rost Andrea fellép, én is énekelek, és reményeim szerint két fiatal: Mester Viktória és Molnár Levente szintén. A Pannon Filharmonikus Zenekar azzal segít, hogy ingyen játszik. Bízom benne, hogy a koncert után meglódul az alapítvány ügye.

G.: Ősztől a pécsi egyetem művészeti karán, az akkreditált opera szakon a színpadi mesterséget ön tanítja, ez igazán erős kötelék az ifjúsághoz.

G. D.: Ott voltam a mostani növendékek vizsgáján, bátorítottam őket, jöjjenek a meghallgatásokra. Találtam is két nagyszerű baritont, akiknek odaadhattam Ford szerepét. Rengeteg tehetség jött el, akik tudnának és szeretnének dolgozni. Képtelennek tartom, hogy az egyetemi tanulmányok alatt az állam (vagy a szülő) sok-sok pénzt költ a hallgatóra, aztán nem használja abban a hivatásban, amire kiképezte, vagy elengedi külföldre. Persze, ahogy régen az inasoknak, vándorútra kell indulni, de nem azért, hogy egy magyar gyorsétterem helyett egy berliniben vagy londoniban mosogasson. Bejártam a világot én is, de mindig hazajöttem. Képtelenségnek tartom azt is, hogy szerencselovagok valamiféle hasznot remélve vadászterületnek nézék az operaszínpadot. Alapvető szemléletváltást szeretnék. Tudja, én már elég „öreg” énekes voltam, amikor Kovalik Balázssal a Peter Grimest próbáltuk. Este tízkor azt mondta: Dénes, még maradjunk, próbáljuk ezt így, meg úgy, meg hason csúsztatva. Boldogan csináltam, és nem a gázsira gondoltam. Mert anno 1977–78-ban, amikor az én nemzedékem bejött a Magyar Állami Operaházba, nem fordulhatott elő, hogy egy percet késsünk a próbáról, vagy azt kérjük a rendezőtől, most hadd menjek el hahnizni,

A színház alapítványa az október 8-i gálaesten mutatkozik be a közönségnek

hogy ne teljes szereptudással hozzuk a darabot az első próbára. Egy év, kettő, öt – nem tudom mennyi, de ugyanezt szeretném elérni.

G.: Ez az eszköz. A cél az első premier, Verdi Falstaffja.

G. D.: Falstaffot az utolsó trubadúrnak látom, aki kövéren, öregén és kócos hajjal is merészel szerelmes lenni, és szépet mondani. Mivé válik a világ nélküle? Nem lesz sava-borsa. Ilyesmikről kellene szólnia közbeszédnek, a televízióknak, és nem arról, hogy valaki élő adásban a végére ül... Pécssett megpróbáljuk a szépségre, a költészetre irányítani az emberek tekintetét. Fogékonyak, hiszen az előző évadban a Gianni Schicchi és a Mario és a varázsló előadások után, ha fél ház volt is, hat-nyolc percig tartott a vastags. Kiosztottam a Falstaffra a szerepeket, két fiatal és egy „szőrőshátú”, tehát már tapasztalt énekesekből álló

szereposztást állítottam össze. De mindenki azt beszéltem meg, hogy szeptemberben találkozunk két napra. Együtt elolvassuk Shakespeare IV. Henrikjét, mint ahogy Eötvös Három nővérére készültünk a Magyar Állami Operaházban, Szabó Istvánnal fölolvastuk Csehov drámáját. Azután elénekeljük a darabot. Januárban találkozunk újra, teljes szereptudással, nem lehet botorkálás kottával a kézben a színpadon. Keményen fogunk dolgozni a február végi premierig, Nagy Viktor mellett rendezőasszisztenskedem, három szereposztásnál elkél a segítség. Szeretném, ha Kovács János vezényelné az egyik premiert, Kesselyák Gergely és Somogyi-Tóth Dániel a másik kettőt. Falstaffnak Kálmán Pétert kértem föl, a Gianni Schicchivel már megnyerte a pécsi közönséget. De beszéltem Cseh Antallal, Michele Kalmándival is. Alicét néhányszor elénekelné Rost Andrea; ha tudok gázsit teremteni, jótékony célú estre kérhetem ingyen, de előadásra nem lenne korrekt így hívni. A színháznak ugyan csak négy magánénekes van, de kettő közülük remek Alice lehet: Váradi Marianna és Vermes Tímea. Szerintem Mrs. Quickly alakja szinte „ordít” Kovács Annamária után, és ő boldogan jönne. Meláth Andrea eleve kötődik ide, hiszen a pécsi egyetemen tanít. Meg Page-nek Várhelyi Évát és Simon Krisztinát gondoltam. Ford, Gurbán János és Réti Attila mellett, a pécsi Bognár Szabolcs lehet, akinek a nevére érdemes már most figyelni, akár csak a Nanettának kiszemelt Baráth Emőkére. A másik Nanettánk Hajnóczy Júlia lesz. Pistolként Szécsi Máté, Király Miklós és Kelemen Dániel jöhet szóba, Fentonként Balczó Pétert, Gál Mátét, Horváth Istvánt szeretném hallani. Blum Tamás zseniális fordításában, magyarul játsszuk a Falstaffot. Ha szeretni fogja a közönség, műsoron tartom, és hasonlóan nemes darabokkal – Anyeginnel, Otellóval, Saloméval – építeném a repertoárt. Ha jól funkcionál az alapítvány, egy könnyebb operát és egy delikát művet is bemutatnék. Az utóbbit csak néhány előadásra, nem nagy költséggel, de szerintem a hazai publikumnak meg kell ismernie olyan remekműveket, mint Janáček Makropulosz-ügye vagy Martinů Juliette-je. Ilyen produkciókkal megindulhatna a magyarországi operaegyüttesek közötti kooperáció. ■

A Pécsi Nemzeti Színház hivatalos honlapja:

www.pnsz.hu

Liszt-dalok magyarul

**A világhír útján:
Elisabeth Kulman**

**Próbáról jön, sietve.
A bécsi Hofburg Spanyol
Lovasiskola kávézóját jelölte meg
a beszélgetés helyszínéül.
Közel a terem, ahol következő
dalestjére készül – mondja
mentegetőzve. Nagyon elfoglalt,
takarékoskodni kell az idővel.**

❖ Szászi Júlia / Bécs

Az újságíró, aki hallotta már énekelni dalesteken, sőt a parádés Anna Bolena tévéközvetítés több százezer nézőjének egyike lehetett, olvasott számtalan lelkes kritikát is, tudja: jó, hogy most még könnyedén kapott lehetőséget az interjúra. Elisabeth Kulman karrierje olyan sebesen ível felfelé, hogy a nagy rohamban nemso-kára kevés esély lesz ilyesmire.

Németül beszélgetünk, bár menne ez magyarul is. Ha csak csevegnénk, nem lenne gond, de az interjú komoly dolog, attól tart, ahhoz az otthoni konyhanyelv mégsem elegendő – mondja. Németül vagy magyarul, beszédhangja is olyan áradó, telten árnyalt, dallamosan szívhez szóló, mint amiért a kritikusok agyondicsérik.

A burgenlandi Felsőpúján (Oberpullendorf) született, ott is nevelkedett, a család a tartomány magyar kisebbségéhez tartozik. Otthon magyarul beszéltek; bár azóta működnek már kétnyelvű iskolák, az oktatás nyelve akkortájt számára a német volt. De a magyar beléivódott, mint ahogy a magyar zene, a nóta is: ezeket a dalokat hallotta-tanulta először, ez volt gyermekora közege. Ezt most nemegyszer jól használja, hiszen egyre bátrabban énekel CD-felvételin magyarul. És tele van tervekkel: Bartókot, Kodályt szeretne magyarul énekelni. Rajongva beszél a magyar zenészekről, akik ebben készséggel segítik, mint például Kovács Tibor, a Bécsi Filharmonikusok nagyszerű másodikhegedűse.

Ami azt illeti, bármennyire is muzikális volt a család – amatőr szinten, teszi hozzá – neki történetesen eszébe sem

jutott ez a hivatás. Miután 1991-ben leérettségizett, az egyetemen a finnugor szakot és az oroszot választotta. Igaz, mellette zenetudományt is tanult, és lelkesen énekel több kórusban is, de a profi énektanulást kórusbeli barátai ösztönzésére csak 1995-ben kezdte meg (Helena Lazarska irányításával) a bécsi zeneakadémián. Jó volt a hangmagassága, ígéretes szopránnak tartották, amikor 2001-ben két szakon – opera, valamint dal és oratórium fakultáson – szerzett diplomát. Alig száradt meg a tinta a diplomáján, máris a Volksoper színpadán találta magát, Pamina szerepében. A nagy sikert szerződés követte, a következő két évben szerep szerepet követett.

Elégtétel

Nagyjából ekkor vette észre, hogy ez a „fach” mégis csak túl magas; hiába szeretné, a teste nem akarja, megerőltető. Ez a magyarázata, miért váltott mezzóra, sőt altra – válaszol a kérdésre. De ez nem volt ilyen egyszerű – teszi hozzá. A lelke továbbra is a nagy szoprán szerepekre vágyott. Kis híján feladta az énekesnői pályafutást, ám némi töprengés után mégis mezzoszopránra váltott. Be kellett látnia, milyen csodálatos érzés, valóságos testi megkönnyebbülés, és lassan a tudata is átállt a gondolatra, mennyivel jobb az erőlködés félelme nélkül énekelni. Csakhogy a környezete nehezen vette a váltást, a Volksoper pedig szerződést bontott. Elisabeth Kulman, az ígéretes szoprán kellett, de a mezzoszopránra nem tartott igényt.

Megint nulláról indult; ha az énektanárnője nem tartja benne a lelket, valószínűleg feladja. Aztán besegített a szerencse, a Volksopernek hirtelen mégis kellett egy mezzoszoprán Suppé operettjébe, a Boccaccióba, Kulman beugrott első nadrágszerepébe, s egy évvel a szerződésbontás után már a Carment énekelte. Ugyanott, a Volksoperben. Ez a körülmény nagy elégtételt jelentett – mondja ma, amikor már régen tudja, mennyire igaza volt a váltással és a kinttartással. Külön büszke arra, hogy nem csak egyszeri alkalomról volt szó: a beugrást újabb szerződés követte, majd 2006-tól már a Bécsi Állami Opera is szerepekkel kínálta. Persze azért még mindig akadt keserűség, hiszen 2006-ban már várta volna szoprán szerep Salzburgban is, Mozart II re pastore című operájában. Mezzoszopránként még négy évet kellett várni, hogy tavaly Salzburgban is debütálhasson, először a Pünkösdi Fesztiválon egy Händel-opera koncertelőadásán, majd nyáron, Gluck Orfeusz és Euridikéjében. Hatalmas ováció fogadta az előadást, már csak azért is, mert a kettős címszerepet osztrák énekesnők énekeltek. Mi tagadás, bármennyire is kedvelik Ausztriában – Salzburgban, Bécsben – a nemzetközi művészvilág nagyjait, másfajta az ünneplés, ha született osztrák énekes vagy énekesnő állja meg a helyét, és ez nem is olyan gyakori. Kulman – és az Euridikét éneklő Genia Kühmeier – mindenkit meghódított. A salzburgi előadás előtörténete is kedves emlék: Kulman 2005-ben, Párizsban (a Pina Bausch rendezte táncjáték-változatban) énekelte már Orfeuszt. Amikor Riccardo Muti a salzburgi előadás szereplőit kereste, ennek alapján őt is meghívta próbaéneklésre.

És Judit?

A bécsi közönséget az Anna Bolena előadásán „vette meg” igazán, amikor ugyancsak nadrágszerepben, a két körülrajongott világsztár, Anna Netrebko és Elīna Garanča mellett még halványabbnak sem volt mondható. Hogy milyen érzés volt, érzett-e drukkot? Persze, de csodálatos élménynek bizonyult, nagyszerű tapasztalatnak, és persze a siker is jólesett.

Ekkorra már az is kiderült, hogy példátlanul sokoldalú. Amikor 2010 áprilisában Fricka szerepében mutatkozott be Wagner Walkürjében, a sajtó elragadtatottan ünnepelte, azt írták, hogy az tulajdonképpen Elisabeth Kulman estje volt. Számára ez a sokoldalúság igen fontos – A walkür és az ugyancsak bécsi Rajna kincse nem volt véletlen, és nem is folytatás nélkül való. Énekel Tokióban a Tannhäuserben, és a további tervekben is sok a Wagner, miközben esze ágában sincs elhagyni a belcantót. Sőt kedves dalait sem: előadóstjei Ausztria-szerte népszerűek, és a zenekedvelők már keresik CD-it is. Sikeres a Mahler és a Muszorgszkij-felvétele – Mahler-dalokkal sokszor lép fel –, de a legtöbbet a Liszt-dalok saját kiadásban megjelentetett és ősszel forgalomba kerülő CD-től várja. Mert ez igen közel áll a szívéhez: Liszt szülőhelyén, a raidingi (doborjáni) nagyszerű teremben vették fel, Eduard Kutrowatz közreműködésével, és ami a legfontosabb: magyarul is énekel!

Fotók: Elisabeth Novy

A sokoldalú művésznő az Amarcord Wiennel Mahler-dalokat vett lemezre

A burgenlandi Raiding egyébként szintén szerepel a közeli tervekben: több koncertet ad ott is.

Hol még? 2017-ig szinte tele a naptára – mondja mosolyogva, és még a fontosabbakat is alig győzi sorolni. A helyszínek sokasága – Graz, München, Salzburg, Bochum, Bécs, Genf, később New York. És olyan karmesterek, mint Harnoncourt, Welser-Möst, Zubin Mehta, Fischer Ádám, Thomas Hengelbrock, Sebastian Weigle. És micsoda operák: Trisztán és Izolda Bochumban, a Ring Münchenben és Genfben – csupa gyönyörű feladat, nehézségekkel, sok örömmel. És egyszer Judit a Kékszakállúban, magyarul? Elgondolkodik. Szép lenne – mondja, de attól tart, egyelőre túl megerőltető a hangjának. Bécsben él, ide tér vissza vendégszerepléseiről. Szerződés köti a Bécsi Operához, ez nagy öröm és megtiszteltetés. Öröm lenne Budapesten is fellépni. ■

(Sajnos a bochumi Trisztán és Izoldát, valamint a salzburgi koncerteket lemondani kényszerült, mert az egyik próbán bal esetet szenvedett: július 19-én olyan súlyos ütés érte a gégejét, hogy kórházba kellett szállítani. Így szeptember 20-ig sehol sem léphet fel – a szerk.)

Elisabeth Kulman hivatalos honlapja:

www.kulman.info

Salzburg Ünnepi Játékok 2011

Bőséges búcsú

Salzburg nyári fesztiválja tobzódott a rendezvényekben, de idén a búcsú hangulata is érződött. A 2011-es évvel az a sikeres időszak zárul le az ünnepi játékok történetében, amely 1991-ben a neves belga rendező, Gerald Mortier és Ausztria egyik legtekintélyesebb koncertszervezője, Hans Landesmann összefogásával kezdődött. A koncepció lényege a klasszikus értékek és korunk művészi producióinak együttes felmutatása volt.

◆ Székely György / Salzburg

A nyári salzburgi fesztivál alapja a különféle tematikus ciklusok, az operaelőadások és a prózai fesztivál hármas egysége volt. Külön bemutatkozási lehetőségeket kínáltak fiatal művészeknek, gyerek- és ifjúsági programokat rendeztek a jövő fesztiválközönségének.

A fesztivál vezető előadóinak, köztük Riccardo Muti művészetének kisugárzása volt az, amely miatt a zenerajongók Salzburgba, a nyári fesztiválok tartósan első helyét birtokló városába zarándokoltak.

A zenei sorozatok közt különösen érdekes volt a Mahler-jelenetek, amely a legkülönfélébb korok szerzőit szembesítette Mahler műveivel, kilenc részben, zenekari és főleg kamarazenei művekkel. Kiemelkedett ezek közül Schiff András két koncertje, az egyikben például Schubert G-dúr fantáziája (szonátája) társult Mahler Dal a Földről szimfonikus művének zongora-verziójával. A szólisták, Piotr Beczala és Christian Gerharrer, valamint a másik koncerten Christopher Maltman Mahler-dalaival zajos sikert

arattak Schiff kongeniális, a teljes zenei palettát visszaadó közreműködésével. Janáček korai zongoraszonátájának előadása – amelyben a szerző egy politikai megmozdulás halálos áldozatának állít emléket –, valamint a náci megszállás alatt elpusztított Viktor Ullmann Rilke-ciklusának (Rilke Kristóf kornétás szerelmének és halálának legendája) megrázó interpretációja tiltakozás volt minden idők elnyomó rendszerei ellen. Az Ullmann-mű verseit az egyik legnevesebb német prózai színész, Bruno Ganz recitálta, Schiff zongoraszólomával tökéletes összhangban.

A varázslatos Renée Fleming szopránja Richard Strauss zenekari dalainak és az Arabella opera egyik jelenetének előadásával gyönyörködtette a közönséget. A Bécsi Filharmonikusokat Christian Thielemann vezényelte, aki Muti és Simon Rattle mellett a fesztivál ünnepelt sztárja lett. Strauss Alpesi szimfóniájának előadása valóságos zenekari tűzijáték volt a bécsiek interpretációjában.

Verdi Macbeth-jének előadása óriási várakozással indult, a jegyek valamennyi előadásra azonnal elkeltek. Riccardo Muti zenei vezetésével, Peter Stein rendezésében klasszikus, minden feltűnés nélküli, korrekt előadást láttunk. Muti a zenei szerkezetre helyezte a hangsúlyt, a balettzene balett nélkül szólalt meg. A látványos színpadi kép – amelynek a Lovasiskola terme ideális hátteret nyújtott – is a zene érvényesülését szolgálta. A szólisták az operaélet ismert, de nem sztár szereplői, Željko Lučić (Macbeth), Tatiana Serjan (Lady Macbeth) voltak. A közönség a produkció után a Bécsi Filharmonikusokat és Mutit ünnepelte. Lehet, hogy ez volt Muti búcsúfélése Salzburgban? 2012-ben ugyanis a művészi intendáns a nemzetközi zenei élet egyik neves vezetője, a zürichi opera igazgatója, Alexander Pereira lesz, aki határozott és egyéni koncepcióiról ismert. A pünkösd fesztivál vezetésével máris Cecilia Bartolit bízta meg, aki jövőre színes programot állított össze, a Kleopátra a zenetörténetben témakörből. Pereira feltehetően jelentős mértékben át fogja alakítani a fesztivál profilját, és sokak szerint a vezető művészek is változhatnak 2012-től. ■

Christopher Maltman és Schiff András

Szókék és barnák

Hogy Mozart megunhatatlan, az régi igazság. S az is, hogy a változatosság gyönyörködtet. Éppen ezért a visszatérő közönség, például az idén ötvenéves Baráti Kör – amely mecénás szerepet tölt be és morális hátteret is biztosít – évtizedes interpretáció-történeti ismeretekkel rendelkezhet. Idén felújították a három Da Ponte-operát, Claus Guth rendezésében.

◆ Fittler Katalin / Salzburg

A Figaro házasságát ebben a rendezésben 2006 óta ismerjük – annak idején a Nikolaus Harnoncourt vezényelte előadás rendkívüli visszhangot váltott ki, majd „konszolidálódott”: Daniel Harding vezényelte 2007-ben és 2009-ben. 2008-ban felhördülés fogadta – már csak a színhelyváltás miatt is – a Don Giovannit, a Così fan tutte pedig Guth rendezésében 2009-től látható. Úgy tűnik, idén visszatérő típusfigurák alkalmazására törekedett a rendezés; Susanna (Marlis Petersen) és Fiordiligi (Maria Bengtsson) egyazon „szőke” típus, a Grófné (Genia Kühmeier) és Dorabella (Michèle Losier) tipikus „barna”. De ha ez kevés lenne: Figaro (Erwin Schrott) szemüvegét viseli Ferrando (Alek Shradek). E két előadásban ezúttal nem az Ünnepi Játékok rezidens zenekara vett részt: a Figaro házasságát a Felvilágosodás Korának Zenekara játszotta (karmester a Salzburgban öt éve bemutatkozott

Robin Ticciati), a Così fan tutte pedig a Marc Minkowski vezette Les musiciens du Louvre. Briliáns énekes teljesítményekben gyönyörködhettünk: Despina hálás szerepében Anna Prohaska remekelt, aki néhány nappal korábban Berg Lulu-szvitjében hódította meg a közönséget. (Itt érdemes utalni arra a rendezők következetes figyelmére, amellyel előkészítik a sztárjelöltek útját. A Festspielsdokumente sorozatában megjelent CD-felvétel is tanúsítja, hogy Prohaska a 2008-as Ruzsalkában az első erdei nimfát alakította).

Nagyobb a rendező felelőssége, ha ritkán látható operát állít színre. Magyarázható, vagy épp menthető Christof Loy színrevitele, ám kétségtelen: ily módon aligha bizonyosodhatott meg bárki arról, hogy Az árnyék nélküli aszszony Richard Strauss egyik színpadi főműve. Az egyébként is talányos-rejtélyes, szimbólumokban gazdag librettó megértését és követését egyenesen lehetetlenné tette a látványvilág, ami egyébként nem könnyítette meg az énekesek szerepformálását sem; nehéz lenne eldönteni, kinek volt több oka bosszankodni: aki látta már színpadra állítva az operát, vagy aki most találkozott vele először. A császári pár nemcsak civilben van, hanem jelentéktelen is, s a kelmefestő világát sem szótték át a színek; a víz közege közvetetten sem került megjelenítésre. A legnagyobb elismerés Evelyn Herlitziusnak járt – s természetesen a Bécsi Filharmonikusoknak, akik ezúttal Christian Thielemann vezényletével keltették hangzó életre a gazdag partitúrát. Egyetlen fellépésükre sem lehet panaszunk, bennük mindig megbízhatunk; stílusismeretük és -biztonságuk akkor is kisegíti őket, ha úgy adódik, hogy a sűrű program következtében néha mások játszanak az előadáson, mint akik a próbákon vettek részt. ■

Jelenet a Così fan Tutte című operából: Anna Prohaska (Despina), Bo Skovhus (Don Alfonso); fekszik: Michèle Losier (Dorabella), Maria Bengtsson (Fiordiligi)

Szilárd alapok, nagyszerű logika

Sipos Jenő énekmester emlékére

Gyönyörű, de felelősségteljes szakma az énekmesteré: művészsorsokat tesznek le bizalommal a kezébe. Bölcsessége, szakértelme, emberismerete és emberszeretete együttesen teszi képessé e sorsok alakítására. Sipos Jenő érdemes volt erre a bizalomra. Tavaly lett volna százéves, egy évtized telt el azóta, hogy növendékeit többé nem segíheti a pályán.

↔ Csák P. Judit

Már jogi doktor volt, amikor Vásárhelyi Zoltán kecskeméti énekkarában énekelt, s egy koncerten Kodály felügyelt rá. Zeneakadémiai tanulmányait követően Riccardo Stracciari növendéke lett. Szép tenorja a háborús évek megpróbáltatásaiban tönkrement, ekkor választotta a tanítást. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán 1961-től tanított húsz éven át, majd Mihály András igazgató felkérésére az Operaház énekmestere lett. Számos kurzust tartott Svájcban, Nyugat-Németországban, Norvégiában, s éveken át volt a frankfurti opera énekmestere.

Negyedszázados interjú gondolatait őrzi az előttem lévő sárguló újságlap: 75. születésnapján kerestem fel Sipos Jenőt Brassó úti otthonában, hogy művészpédagógusi sikereiről kérdezzem. Zongorája körül dedikált fényképek borították a falat, tanítványai, híres művészek arcképe, akik sikereik csúcán is rendre felkeresték, énekorát kértek. „A legszebb hang is rendszeres karbantartásra szorul. Ezenkívül segítségükre vagyok új szerepek megtanulásában, s abban is, hogy csak az adottságaiknak megfelelő szerepet vállaljanak fel.” Külföldi nagy sikereiknek is tanúja olykor: „Az élet legszebb pillanatai, ha együtt örülhetek velük, s egyúttal meggyőződhetem munkám eredményességéről.”

Sipos Jenő két hajdani tanítványát, Kincses Veronikát és Gulyás Dénest kértük meg, idézzék fel mesterük emlékét. „Már a felvételi vizsgámon tudtam, hogy az ő növendéke szeretnék lenni – vallja Kincses Veronika. – Sipos Jenő pedig szívesen fogadott tanítványai közé. Szilárd alapokat kaptunk tőle. Nagyszerű logikával magyarázta az egyik legfontosabbat, a helyes légzéstechnikát, hiszen az énekes hangszere a teste. Nagy türelemmel tanított, és közvetlen hangot ütött meg. Bár megkövetelte a tanulást, jó hangulatban dolgoztunk vele. Baráti légkört teremtett, egy példa erre. Előfordult, hogy kedvenc ételével kedveskedtem neki: sonkás kockával. Szép kis csomagban, asztalkendővel letakarva vittem hozzá, ahogy az aratóknak viszik a földre az ebédet. Felragyogott, amikor kibontotta.”

„Sipos Jenő énekmester az ember torkába bele tudta tölteni a hangot – mondja mosolyogva Gulyás Dénes. – Énektechnikai tudása, és ahogyan ezt a tudást növendékeinek át tudta adni, az egyedülálló. Hihetetlen energia áradt belőle. Remek pszichológus volt. Akivel foglalkozott, az egyszerűen Carusónak, Saljapinnak, Callasnak érezhette magát. Erre nagy szüksége van az énekesnek. Egész életét a

Forrás: MTI Fotó – Keleti Éva

Sipos Jenő az Erkel Dalverseny első helyezettjével, elsőéves opera tanzakos tanítványával. Hamari Júliával (középen), valamint Varasdy Emília zongorkisérővel (1965. október 28.)

tanítványaival való foglalkozás, a velük való törődés töltötte ki. Kedves emlékem: egy kollégámmal kivitt minket Veronába, énekversenyre. Az ő 1500-as Ladájával jöttünk haza. Végig ő vezetett a hosszú úton, bár felajánlottam, hogy felváltom. »Mit képzelsz?! Nem tudod, hogy Európa legjobb sofőrjével utazol!« Már hazai földön jártunk, hajnali háromkor pillanatra elaludt a volán mellett, majdnem az árokban kötöttünk ki. A rendőrfőnöri megpróbálta kivágni magát. Büszkén lobogtatta az aranyérmeinket: »Ide nézzén! A tanítványaim megnyerték az énekversenyt!« Sosem véletlen, hogy egyes művészeti műfajoknak váratlanul sok tehetséges művelője támad. Ilyenkor nemcsak tehetségek születéséhez kedvező a csillagok állása. Egybeesik az időszak egy-egy kiváló művészpédagógus működésével is. Az időszakot, amelyben Sipos Jenő énekmesterként működött, kitűnő fiatal hazai énekesek sorozatos feltűnése jellemezte. ■

KRÉNUSZ JÓZSEF – CSERMÁK ZOLTÁN: NEGYVEN ÉV A METROPOLITAN OPERÁBAN

Holnap Kiadó, 158 oldal

Előjáróban: egy kezünk is sok manapság, hogy megszámloljuk, hány kiadó foglalkozik zenei könyvek kiadásával, olyanokkal, amelyek a szakmának szólnak tudományos igénygel, másfelől olyanokkal, amelyek a laikus közönséget nem tévesztik meg, ám színesen, olvasmányosan tájékoztatnak zenei kérdésekről. A Holnap Kiadó egyike a keveseknek, kitűnőek a magyar zeneszerzőkről szóló, hiánypótló monográfiák Várbiro Judit szerkesztésében, amelyeket természetesen a Gramofon is ismertetett. A Negyven év a Metropolitan Operában című kötet a popularitás felé halad. A világ talán legismertebb operaháza a New York-i Metropolitan – kezdi könyvét 16 ezer ottani este szemtanúja, Krénusz József. Fiatalemberként hagyta el Magyarországot 1956-ban; a somogyi faluból, Szenyérből a világfaluba származva előbb jegyzető volt a Metropolitanban, majd nézőtéri felügyelőként foghatott kezét vagy szót válthatott számos világnagysággal.

A hírességek között muzsikussá óriások és koronás fők egyaránt voltak – derül ki a könyvből. A salzburgi menekülttáborból New Yorkba keveredett ifjú egyetemista már 1958 őszétől másodállású jegyzetőként kezdte munkáját, így dolgozhatott a Broadway és a 39–40. utca sarkán álló, régi Metropolitan Operában. Az új épület, a Lincoln Center része, amelyet ma

szinte az egész világ – így a magyar közönség is – ismer a rendszeres operaközvetítésekből, csak 1966-ra készült el. 1967-ben már itt avanzsálhattott jegyzetőből nézőtéri felügyelővé az ifjú magyar bölcsész.

A régi és az új Metropolitanat körüllegő legendák közül

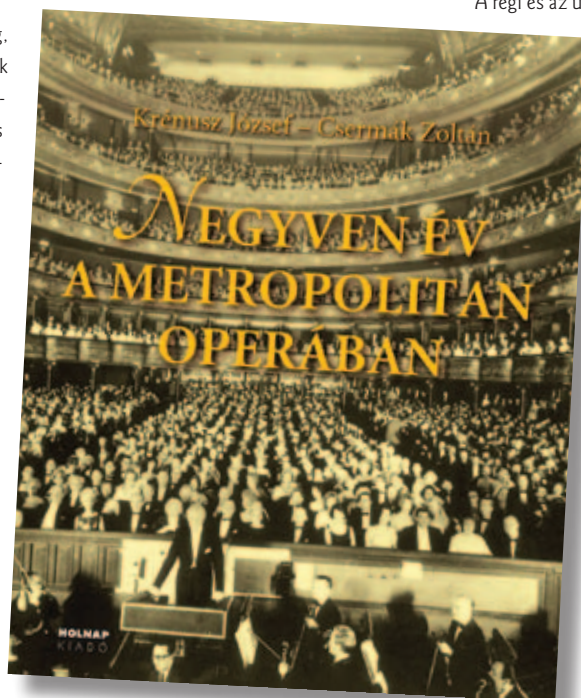
sok személyes történetet elevenít fel könyvében a híres házat 2001-ig szolgáló Krénusz József. A kötet a Csermák Zoltánnak elmondott visszaemlékezéseknek csupán töredékét tartalmazza – a magyar televíziós szerkesztő társszerzőként jegyzi a könyvet.

Svéd Sándor, Kónya Sándor, Ágai Karola, Marton Éva, Sass Sylvia, Kovács Eszter, Gulyás Dénes, Rost Andrea, Nagy Iván, tehát az újkori magyar sztárok Metropolitanbeli sikereiről a hazai operabarátok viszonylag jól értesültek, de a „régieknek”, Földi Andrásnak, Pauly Rózának, Ordassy Sárinak, Dalossy Ellennek emléket állító sorok különösen értékesek.

Nem kis munkát jelenthetett a fényképek kiválogatása, szinte minden, Maria Callas, Samuel Ramey, Cesare Siepi, Franco Corelli nagyságrendű

sztártól rendelkezésre állt dedikált anyag. Szép számban bemutatnak ritka, eddig nem publikált, egyedi amatőr felvételeket. A szerző és társa érezhetően a bőség zavarával küzdött, túl sok apró epizódot akart ebbe az egy könyvbe zsúfolni, ezért helyenként bosszantóan önméltóvá, felszínessé válik.

Albert Mária

AZ ÉNEKLÉS MŰVÉSZETE

Rendező: Donald Sturrock

Szimbolikus, de talán operaesztétikai jelentősége is lehet: Verdi művészete nagyjából akkor ért véget (a Falstaff-fal), amikor a hangrögzítés elkezdődött, Puccini életműve pedig a filmezés elterjedésével párhuzamosan keletkezett (körülbelül a hangosfilm megjelenéséig). A majd kétórás válogatás az 1910-es évek elejétől a hetvenes évek közepéig huszonhét legendás énekessel foglalkozik. A kronológiai kezdet a Lammermoori Lucia szextettje meglévő – sztárok, többek közt Caruso hangját is megőrzítő – hangfelvétellel bűbájosan ágáló némafilm-szereplőkkel, a végpont a Fidelio Florestan-áriája Jon Vickers megrázó alakításában. Szépség, szerelem, igazság – ezek azok a fogalmak, amelyeket az énekes sem tud meghatározni, legföljebb a nézőhöz közel vinni, hogy az elgondolkozzék rajtuk, állítja Vickers, és neki ezért a közhelyért is hálásak vagyunk. Persze hallhatunk az éneklés technikájára vonatkozó kommentárokat is, például Magda Olivero vagy Thomas Hampson okos megfigyeléseit. Schuyler Chapin, a Metropolitan Opera egykori főigazgatója aranykorral be-

szél, amelyben olyan nagyságok voltak egyszerre jelen, mint Sutherland, Nilsson, Freni, Björling, Tebaldi, Callas... A legdöbbenetesebbek az élő felvételek, köztük Borisz halála Boris Christoff-fal 1956-ból. Risé Stevens arról panaszkodik, hogy Delila „Csók”-áriáját 1941-ben még oktávval mélyebben kellett playback-elnie – az esztétikus arc-kifejezés kedvéért. Giovanni Martinelli „Celeste Aidá”-ja (és Sorrentói emléke!) 1930–31-ből azonban azt tanúsítja, hogy az ilyen intenzitású hangadás, az ennyire sugárzó éneklés nemhogy elcsúfítaná az arcot, de még meg is szépi. Ugyanez érvényes Leontyne Price majd fél évszázada tévére vett, lélegzetelállító Aidájára („O patria mia”). Callas lisszaboni Traviatájának filmtöredékei (1958) viszont szívszorítóak.

Mesterházi Máté

Warner Classics & Jazz – Magneoton
0630-15898-2

WAGNER: TANNHÄUSER

Andersen, Kiberg, Resmark, Hakala – ének
Karmester: Friedemann Layer
Rendező: Kasper Holten ●●●●○

Nem lehet lebeszélni a rendezőket arról, hogy megmagyarázzák, mire is gondolt a szerző valójában. Pedig a szerző pontosan arra gondolt, amit írt... Kasper Holten, a fenegyerek, aki huszonhét évesen lett a Dán Királyi Opera művészeti vezetője, ezt nem így gondolja. Amit Wagner „große romantische Oper”-nek képzelt el, azt ő Ibsen-drámának játsszátja. Ami a Tannhäuserben olyan zseniális – az elvek megérzékiesítése –, azt ő a polgár és a művészi konfliktusává szűkíti le. Van benne rendszer, de azért örült beszéd ez. Elgondolkodtat, ám nem győző meg. A baj az, hogy Venus és Erzsébet vetélkedésében a művészi kreativitás Holten szerint kizárólag Venus (azaz a libidó) illetékessége. Venus tehát műzsává minősül át, csak hogy mi akkor Erzsébet szerepe? Felelős-e még „férje”, Tannhäuser lelki üdvéért, avagy már csupán a nyugodt polgári otthon megeremtése, a személyzet irányítása, a közös gyermek (Wagnernél: fiatal pásztor...) nevelése, a társadalmi reprezentáció a dolga? A zarándokok itt nem hitükben, hanem burzsoá öntudatukban megerősödvé térnek haza; Tannhäuser római elbeszélése Venus ösztökélésére született műalkotás. Erzsébet (Minna? Cosima?) kapingálása alkotói lázban égő férje (Richard!) dolgozószobájának zárt ajtaján inkább szánalmas, mint megrázó; Wolfram platói szerelme pedig nem is Erzsébetnek, hanem Tannhäuser/Wagner zsenijének szól. A megszületett remekművet a hullarabló társadalom végül persze – posztumusz – elismeri... A rendezés hatástechnikai problémája, hogy a nyitány és a bacchanália – a polgári környezet szétesésével, az inasok és szobalányok önmagukból való (szó szerinti) kivetkőzésével – „ellövi” az egész előadás „puskaporát”. A címszereplő Stig Andersen énekési-színészi alakítása okán mindazonáltal interpretációörténetileg jelentős felvétel. *Mesterházi Máté*

Decca Classics – Universal
 074 3390

MOZART: DON GIOVANNI

A Felvilágosodás Korának Zenekara
Karmester: Vladimir Jurowski
Rendező: Jonathan Kent ●●●●○

A Glyndebourne-i Fesztivál 2010-es előadása került két képlemezre. A kisérfűzet arra figyelmeztet, hogy ami a prózai színházban a Hamlet, az operairodalomban az a Don Giovanni. Olyan – utal Jan Kott lengyel szinikritikusra –, mint a szivacs, amely magába szívja az illatokat és színeket az adott interpretációs korszakból. Így örökké megfejthetetlen marad, és minden időben más arcát mutatja. Jonathan Kent rendező Az édes élet Fellini által megrajzolt hatvanas éveit választotta, épp csak a filmvásznon száguldó nyitott sportkocsik hiányoznak elképzeléséből, amelyeket anno tártott szíjjal bálmult a mozinéző. A Glyndebourne-i Fesztivál publikuma alighanem átélte e mára keleten és nyugaton egyaránt legendássá vált évtizedet, ezért minden poénra hálásan reagál. A poékok pedig egymást követik, a szöveg nagyon „el van játszva”. A dialógusok nem „muszájtölteléként” hangzanak el, minden mondat értelemmel, dramaturgiai funkcióval bír, a hangsúlyok – suttogások és sikolyok – hajszálpontosan ülnek. Vladimir Jurowski, a glyndebourne-i zeneigazgató nem sietteti A Felvilágosodás Korának Zenekarát, időt ad, hogy minden situáció „kicsengjen”. A brit Gramophone augusztusban a hónap DVD-jének választotta a produkciót, a BBC Music Magazine viszont csak négy pontra értékelte. Bizony, vokális szempontból nem makulátlan az előadás. A szopránok: Anna Samuil, Kate Royal és Anna Virovansky erős vibratót használnak, gyanítható, hogy ez valamiféle koncepció. (Royal 2007-ben, a Müpában, Az éden és a pírban teljesen másként énekelt.) Színészilleg olyan sodró lendületű Gerald Finley (Don Giovanni) és Luca Pisaroni (Leporello) párosa, hogy csak sok, lehunyt szemű meghallgató után derülne ki, a mai mezőnyben énekes teljesítményük hol helyezkedik el – négy pont mindenképp jogos. *Albert Mária*

EMI Classics
 50999 0 72017 9 0

PUCCINI: TOSCA

Magee, Kaufmann, Hampson – ének
Karmester: Paolo Carignani
Rendező: Robert Carsen ●●●●○

A Zürichi Operaház közepesen modern színház, gazdag repertoárral, évadonként tizenöt-tizenhét bemutatóval és negyedszáz premier értékű felújítással. Számos sztárszólóstával, kedvükért kítűznek darabokat, 2012-ben például Hindemith Mathis, a festőjét – nyilvánvalóan Thomas Hampson kedvéért. Hampson egyre szélesebb horizonton mozog, Scarpia után októberben Jágót is énekel. A 2009-es Tosca-előadás felvétele egyebek között erről is tanúskodik. Robert Carsen szintén közepesen polgárpukkasztó rendezése a Sant’Andrea della Valle templom terébe széksorokat helyezett, és bitorfüggőnyt, amely az első felvonás végén szétnyílik, és Tosca megdicsőülten látható Mária mennyei trónján. Ez (is) magyarázza, hogy a címszerepet éneklő Emily Magee mindvégig hangsúlyozza (vagy hangsúlyoztatja vele a rendező) Tosca modorosságát, „művésznő” voltát, amiből csak a finálé, a játék befejezte után, kvázi utólagos magyarázatként lép ki. A Puccini-operák énekesei sűrűn hivatkoznak arra, hogy a zeneszerző mennyire filmszerűen szerkesztett, a partitúrában ott áll minden utasítás, ennyi elég. Persze keretnek igen, de azt tartalommal sem árt megtölteni, a kottafejeket túl emberi gesztusokkal, pontos értelmezéssel. Hampson e tekintetben páratlan, orgánuma ugyan nem a megszokott sötét hősbariton, ám a dermesztően remek figura kedvéért könnyen és örömmel átlépünk a konvención. Jonas Kaufmant valószínűleg megelőzte sztár híre, mielőtt a zürichi deszkákra lépett, a képária után felcsattanó tapsra mosolyogva, helytelenítően ingatja a fejét, ő inkább menne tovább a figuraépítésben. A Zürichi Operaház Zenekarát a premiere kítűzött Michael Tilson Thomas helyett a megbízható és a művet alaposan ismerő Paolo Carignani vezényli a felvételen. *Albert Mária*

Decca Classics – Universal
 0743420

MOZART: A VARÁZSFUVOLA

Behle, Petersen, Fink – ének

RIAS Kamarazenekar

Karmester: René Jacobs ●●●●●

Nincs nemesebb feladat, mint valamit teljes meggyőződéssel ajánlani, amikor oly sokszor hangzik el a kérdés, miként szeretessük meg gyermekeinkkel az operát. Íme, egy példa, amely egy igazi muzsikuskarmester Mozart iránti megszállott tiszteletéből született.

Jacobs a Mozart-operák sikeres sorozatát az opera seria- és a Da Ponte-ciklus után A varázsfuvola mint „singspiel” megörökítésével folytatta. Méghozzá úgy, hogy a ma oly divatos „hangos könyv” megfelelőjét találta ki az operaszerezők számára. A singspiel szó szerint prózai előadás zenével, amelyben a szöveg áll a középpontban. A mester találoán nevezi „Hörspiel mit musik”-nak. Ezt egy opera kerekei között, operaelemekkel megvalósítani Mozart, sőt Schikaneder-tiszteletet követel.

René Jacobs célja kettős. A mozarti zene magaslatát az élvezhetőséggel szórakoztatóan párosítani. Az interpretáció ötletekkel teli. A dialógusok alatt kifejező, odaillo zene szól, például a Papageno–Pamina-duett előtti beszélgetés aláfestéseként a Képáriából hangzanak fel részletek, mutatván, hogy nem véletlenül íródott mindkét tétel azonos hangnemben. Nagyszerűek a három Dáma párbeszédébe ágyazott énekhang effektusok. Mozart eredeti kérésének megfelelően a zenekar egy diszharmonikus akkordal jelzi az új királynője érkezését. Az ütőhangszerek a távoli halk égzengéstől a hangos mennydörgésig érzékeltetik a félelmet, de hallani az ajtók csukódását és a vízcseppek földet érését is. Az énekes előadók a hang szépségét, mozgékonyágát, eleganciáját, karcúságát, egyszerűen Mozarti mivoltát ajándékozzák a hallgatóknak.

Bátori Éva

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 902068.70

HÄNDEL: ORLANDO

Bardón, Mannion – ének

Les Arts Florissants

Karmester: William Christie ●●●●○

Nehéz lenne a salzburgi, pénztelen nyárestét elfelejtenem, amikor a Festspielhausba csak a ráadásra tudtunk belőgni. Hirtelen engedett a nézőtér szigora, tapsorkán közepette feltéphettem az ajtót. Kinyílt a világ: odabenn huncut-bölcs mosollyal készült még néhány szép Händel-tétel odaajándékozására William Christie. Mennyieien szólt a Les Arts Florissants, természetesen.

Sokan az Orlandót tartják Händel legnagyobb szabású vállalkozásának, tán a legsikerültebbnek is. Utóbbi nem érzem: a kevésbé felkapottak közül a Saul vagy a Solomón sokkal inkább köt le, de kétségkívül megérint a szabálytalan szerelmi sokszög hepiend nélküli operája, még ha a kortársakat nagyjából hidegen hagyta is. Ami feltűnik: szinte női opusról van szó, az őt magánszólamból csak egy férfihangé. Senesino, a legcelebbebb kasztráltak egyike vitte a címszerepet, itt Patricia Bardón kiegyenlített altja mellett voksol Christie. A varázslót, a barokk Zarathustrát (Zoroastro) az ötvenedik évéhez akkor érkezett Harry van der Kamp mozgékony, ám kontúrtales, átütő erő nélküli, jócskán kifakult basszusa hozza. A másik alt, Hillary Summers viszont konkrétan kontratenorul szól (aligha direkt, egyszerűen ilyen dudás, felhangszegény szín jutott neki). Rosa Mannion szubrettes, trillás Dorindája primőr ropogósságával hat, a hangszere csapat pedig azzal a frissességgel, amellyel ez az 54 számból álló, alapból ária-opera mégis fület gyönyörködtető változatosságban pörög le.

Ha pedig az első felvonást záró (egyetlen) tercettet halljuk, felnyílik szemünk a 18. század második felére, amely sokkal átélhetőbb, a dramaturgia mindenhatóságát hirdető együttesekkel fedte el a magánjelenetek intim érzékiségét. Minőségi csere volna? Itt, szerencsére, eldönthetetlen. *Ókóvác Szilveszter*

Warner Classics & Jazz – Magneoton
2564 67743-0

BETHOVEN: FIDELIO

Stemme, Kaufmann – ének

A Luzerni Fesztivál Zenekara

Karmester: Claudio Abbado ●●●●○

Ahogy Florestan első szavait („Gott! Welch Dunkel hier! O grauenvolle Stille!” – „Istenem! Micsoda sötétség! Iszonyatos csend!”) Jonas Kaufmann a börtön legsötétebb zugából, a pokol mélyéről, a pianissimónál is pianissimóbb Semmiből indítja, majd erősíti fel a „Gott!”-ot lassan, fokozatosan, az önmagában is egyike azon pillanatoknak („O Gott! o welch ein Augenblick!”), amelyekért érdemes megvenni e felvételt. S ha egyúttal Leonora finálébeli, nagy áhítatára utaltam, akkor sietve szögeztem le: Nina Stemme gyönyörűen magvas, kiegyenlített hangján a hősnő áriája („Komm, Hoffnung...” – „Jöjj, remény...”) is egyike az előadás legmagasztosabb momentumainak. „Szenvedés, kuszaremény, a párját ritkító hűség varázslata, Pizarróval a világ rossz szelleme maga lép színpadra, s aztán itt e roppant, alapvető játék harcról, szükségéről, végső sötétségbe hasító trombitajelről, föltámadásról.” Ernst Bloch, a Prinzip Hoffnung filozófusa jellemezte így a Fideliót. „Sehol nem perzselődünk közvetlenebbül” – írta. S hogyan is lehetne másként, ha egyszer e „roppant, alapvető játékot” Claudio Abbado játszatja, minden ízében átizzítottan, a Mahler Chamber Orchestra, a Lucerne Festival Orchestra és az Arnold Schoenberg Chor együttesével? Kár, hogy a tavaly nyári produkció megálmódói nem gondoltak azokra, akiket ez az élmény nem félig szcenizált koncerten ér, hanem csupán lemezen. Baj, hogy a szerepek kiosztásakor nem törekedtek markánsabb hangkarakterekre. Így például Rocco (Christof Fischesser) és Don Pizarro (Falk Struckmann) hangszíne sem különül el egymástól kellő kontraszttal. Peter Mattei kissé halvány Don Fernandóját hallgatva pedig nosztalgiaival emlékezem a repertoárról oly sietve levett budapesti Fidelio mindkét premierjének szelíd-szép minisztereire: Bretz Gáborra és Cser Krisztiánra... *Mesterházi Máté*

Decca Classics – Universal
478 2551

A BAROKK SZÉPSÉGE

Danielle de Niese – ének
The English Concert
Karmester: Harry Bicket ●●●●●

Az embernek nehezére esik szexista élcélődések nélkül megállnia: az egzotikus ausztrál-amerikai szoprán sokakat már akkor is gyönyörködtetne, ha ki sem nyitná a száját. A lemez címe, a kísérőfüzet grafikája, a fotók, a ruhák (Vivienne Westwood) és ékszerek (Van Cleef & Arpels) mind-mind arra készítik föl, hogy itt tömény élvezetben lesz részünk. Hát még a műsor: Dowlandtól Bachig (Monteverdin, Purcellen, Händelen és Pergolesin át) csupa „gyöngyszem”! Kit ne fogna el az émélygés ennyi szépség láttán-hallatán? Például engem nem, aki Danielle de Niese Rodelindáját nemrég élőben is megcsodálhattam a Theater an der Wien színpadán. Händel állhatatos longobárd királynéjának férjét, a halottnak hitt Bertaridót ott Bejun Mehta alakította – itt az énekes nő nem kevésbé prominens vendéggel, Andreas Scholl-lal vette föl az „lo t’abbraccio” kettőst. Mint ahogy Scholl a partnere a Poppea megkoronázása záróduettjében is – és vajon hallottunk-e már ennél tökéletesebben a késleltetések szekundjai: oldódtak-e föl édesebb tercekben, s olvadtak-e tisztában egymásba a befejező prímén? Nem lehet véletlen, hogy ez a szám a lemez mértani közepe: hiszen De Niese Poppea-alakítása – Robert Carsen utólráhetetlenül bölcs rendezésében – a mű interpretációtörténetének kiemelkedő állomása. Két rossz ember (mármint Nero és Poppea) kiad egy jó párost, jegyzi meg De Niese szellemesen, és nem ez az egyetlen találó megfigyelése a bookletben vele olvasható beszélgetésben. Mint ahogy alaposan átgondolt az egész műsorválogatás, ha mégoly színes is. Készséggel elhisszük ennek a szép és okos nőnek, hogy négy éven át érlelte magában, s hogy szívének oly kedves ez a „bouquet of Baroque gems”...

Mesterházi Máté

Decca Classics – Universal
 478 2260

RENÉ PAPE WAGNERT ÉNEKEL
Staatskapelle Berlin
Karmester: Daniel Barenboim ●●●○○

Jürgen Kesting hosszan fejtegeti a kísérőfüzetben, mit is érthetett Wagner „honi belcanto” („vaterländischer Belcanto”) alatt. És René Papét, e lemez főszereplőjét is a „Wagner-belcantisták” közé sorolja, szemben az-azal a deklamáló – a szöveget hangsúlyozó – énekstílussal, amelyet Cosima Wagner honosított meg férje halála után Bayreuthban. Pape maga nem sokat teoretizál: szépen kell énekelni, de úgy, hogy a szöveg érthető legyen. Így is tesz: „szépen” énekel, és minden szavát érteni. Néha szinte már fájnak a túlnyomatékosított szó eleji d-k és túlpörgetett szóvégi r-ek. Ám valami még sincs rendben ezzel a lemezzel. Először is: minek énekel nekünk itt Pape, ez a kétségtelenül jóvá-gású „kelet-német” basszista Wotant, Hans Sachsot, meg Wolframot, ha egyszer Sarastroval, Fasolttal, Hundinggal, Borisz Godunovval, Fülöp királlyal meg Mefisztóval csinált világkarriert? Tény és való, hogy ma már az operai igazgatók sem igen tudnak különbséget tenni basszus és basszbariton között, de azért ettől a cégtől ezt még elvárnánk... Pape olyan karcsú hangon énekel, mint amilyen ő maga, és világos színű is ez a hang – mégis kényszeredettek érezzük a magas fekvésben. Ám ami nagyobb baj: a jaj-de-akkuratúsan-ejtem-a-szöveget és a nekem-aztán-a-magas-hangok-sem-okoznak-gondot között hová lett a kifejezés? Különösen Sachs végtelenül színes és humánus „Flieder”-monológjában tűnik föl, Pape mennyire nem „hozza” a karaktert. A nürnbergi mesterdalkokok Éjjeli-őreként, amely nyilván „ráfért még” a lemeze, aztán sikerül hamisnak is lennie (ennyiben a pesti Operához szokott hallgató is átérezheti e belcanto „honi” jellegét...). Végül Domingo közreműködése Parsifalként: Pape számára nyilván megtiszteltetés – nekünk a kínok kínja. Egyetlen vigasz: Barenboim keze alatt a berlini Staatskapelle csodásan szól. *Mesterházi Máté*

Deutsche Grammophon – Universal
 477 6617

MOZART-ÁRIÁK
Mojca Erdmann – ének
La Cetra
Karmester: Andrea Marcon ●●●●●

Új csillag a nemzetközi operajátszás firmamentumán, karcsú, szőke – modell külsejű. Gyanút keltő, bár a „megcsinált” üstökösök közé biztosan nem sorolható. Háromoldalnyi életrajza csupa olyan tény tartalmaz, amely évtizedek óta a pályán lévő énekestől is imponáló lenne. Tavaly elsőpró sikert aratott Ingo Metzmacher vezényletével Wolfgang Rihm Dionysos című operájában, Salzburgban. Naganóval bemutatta Takemitsu My Way of Life című művét, de volt Stuttgartban Sophie A rózsalovagban és Zelmira Haydn Armidájában. A kortárs zene fontos szerepet játszik az életében – mondja –, hiszen az édesapja komponista. De Mozart muzsikája egész – láthatóan nem hosszú – életében jelen volt – teszi hozzá. Ennek bizonyossága a német kiadónál megjelent első CD-je, a Deutsche Grammophon egyébként idén exkluzív szerződésre tartotta érdemesnek. A korong nemcsak „szívéből szóló” Mozart-áriák, hanem a kortársak művei is szerepelnek. Okos és személyes válogatás az anyag, választásait indokolni tudja – Salierit például, aki nem a Milos Forman által megrajzolt alak volt, de igaz, hogy Mozart vulkánserű talentuma árnyékba kényszerítette. Danaidák című operájának áriája került a lemeze, amely virtuóz előadót követel. Aztán Paisiello, Johann Christian Bach, Ignaz Holzbauer, akiket Mozart is becsült. Hogy hat éves korától hegedülni tanult – dupla diplomát szerzett –, erősítette muzikalitását és bátorságát. Pamina Ach, ich fühl’s kezdetű áriáját például a manapság gyakran „fölpörgetettnél” lassabban, valóban andante éneklí, hogy a fájdalom, az utolsó sorok reménytelensége és halálvágya minél kifejezőbb legyen. Elmondható, e felvétel hallatán, Mojca Erdmann hajlékony, tiszta hangja valóban megfelelő a Mozart-művekhez.

Albert Mária

Deutsche Grammophon – Universal
 477 8979

A MÁLTAI TENOR

Joseph Calleja – ének

A Suisse Romande Zenekara

Karmester: Marco Armiliato ●●○○○

„Azt hittük, ez a minőség már rég elveszett” – lelkesedik Riccardo Chailly az első szólóalbum után, Joseph Callejával kollaborálva. Most nem ő a karmester, és gyanítom, nem is volna olyan elragadtató. Eltelt ugyanis hat év a Decca-exkluzivitásban, és az ígérettenornak mára dokumentáltan be kellett volna érnie. Ezzel szemben már az első szám, a hangí szépségből, erőnléteből és magasságából is, de legfőképp zeneiségéből próbát állító Rodolfo-ária bizonytalan támaszú, rőcögő tenort használó művészlől tanúskodik, aki a sorvégeket kezeletlenül is képes odahagyni. (Nyilván nem fér a máltai tenorral egy lapra, de a huszonhat éves Pavarotti első nyilvános fellépésének Che gelida maninája jól ábrázolja, miről maradt le talentumaiban és fejlődési ütemében is a ma harminchármas – de főtőin jó negyvenötnek kinéző – Calleja.)

A különben kellemes vocéból semmi különleges sem hallik. Nem ragyogja be az a báj, amely a hasonlóan sűrűn és kis kilengéssel vibráló Réti Józsefét anno. És néha a fachhal is baj van: Hoffmann vagy Riccardót énekelnie ennek a lírai tenornak felesleges, mert színpadon úgysem élne meg. Akkor meg mire a stúdió-mutatvány? A Mefistofele-részleteknek más a bajuk: a nem is különösebben magas fekvés zavaró nazalitásba és torokszerűletbe fullad – de legfőképp unalomba: hangí tartalékok híján a tenorista a mezzopiano és a mezzoforte keskeny mezsgyéjén képes csak mozogni. Az egyébként gyönyörű zenekari hangzással kísért album legszebb pontja a Faust-ária, ez mintha kibillentené kényelmes passzivitásából Calleját, aki perze a maga makettező módján, de itt zenei élményt ad, a félfalzetos csúcs dacára is. A minőség, bizony, elkeveredett, még nincs meg – e csillagpótló máltai új fényes karrierje épp erre példa.

Ókóvács Szilveszter

Decca Classics – Universal
478 2720

MOZART-ÁRIÁK

Ildebrando D'Arcangelo – ének

Orchestra del Teatro Regio di Torino

Karmester: Gianandrea Noseda ●●●○○

„Mozart ist mein Gott” (Mozart az istenem) – vallja a szép hangszínnel megáldott Ildebrando D'Arcangelo. Nem az első szólóalbuma ez a Pescarában született operaénekesnek: 2009-ben Händel-áriák fölvetelével örvendeztette meg rajongóit, most Mozart legismertebb basszbariton áriáiból összeállított gyűjteményét tarthatjuk a kezünkben.

A kiváló művész operai vénája végig érzékelhető. Olyannyira, hogy az általa is különösen nehéznek tartott, széles hangterjedelmet, hangí mozgékonyt, flexibilitást követelő koncertáriákhoz képest nagyon is hallható és a plusz az operaáriák interpretációjában. Talán sajnálhatjuk, hogy nem DVD-t látunk, amelyen a pompás színpadi érzéssel, megnyerő külsővel megáldott énekes mimikáját és kimagasló színpadi jelenlétét is megcsodálhatnánk, ahogy tettük azt a Müpában. 2009-ben a Bécsi Állami Operaház vendégjátékán, amikor Don Giovanniként lépett pódiumra. A lemezen hallható áriák közül is kiemelkedik Don Giovanni borbála, a Fin ch'han dal vino, magával ragadó, elsőpró erejével, de a többi, úgynevezett bravúrária is méltán kelt derűt a hallgatónak. Ezt a Gianandrea Noseda által vezetett zenekar precizitása, finom, esztétikus hangzással egészíti ki. A tempók nagyszerűek, a hangzás plasztikus. Ahogy azt az Anna Bolena bécsi premierje után egy interjúban elmondta, a szerepváltás gondolata foglalkoztatja, jó kiállású hősoktól az érdesebb karakterfigurák felé tart, jövő tavasszal például Dulcamara doktort veszi repertoárjára. Mégsem mellőzhető a kritikus megjegyzés: ilyen rangos előadó, aki ennyi nagyszerű karmesterrel dolgozott (ami természetesen érződik is legatőin, muzikális frazeálásán) nem adhatná a nevét olyan szólóalbumhoz, amelyen hamiskás hangok, technikailag nem kielégítően megénekel mélységek is benne maradtak. *Bátóri Éva*

Deutsche Grammophon – Universal
00289 477 9297

ROMANTIKUS ÁRIÁK

Nino Machaidze – ének

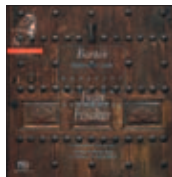
Orchestra di Bologna

Karmester: Michele Mariotti ●●●●●

Nehéz felejteni pillanatot és pillantást: salzburgi próbákban a várandós Anna Nettekó szemléli a helyette beugratott, mindössze huszonöt éves lánykát. 2008 nyarat írtuk akkor, Nino Machaidze pedig beiratkozott a nemzetközi operaéletbe Júlia-alakításával a Nettekó álompárjával kiszemelt Rolando Villazón oldalán. A tenor azóta hangí válságból lelkebe esik és viszont, Nettekó bizonyította, hogy az anyaság igenis összefér a prima donna-szereppel, sőt, a régi tétel igaz, a voce éresét, a felhangdúsulást is elősegíti. Machaidze pedig forog a világ-rínglispielben, még ha nem is teljes fordulatszám. A Sony szerződött vele, ami jót jelent, ám nem a legjobbat – de hisz harminc sincs még a grúz énekesnő.

Első, maga válogatta szólóalbumon dekoratív, végzet asszonya-stílusban fotózott, lábait gondosan rejtő hölgyet látunk – s ami fontosabb: gyönyörűen gondozott, intakul ringó, sötétes színnel is csengő-bongó szoprán hallunk. Még nem ismerném meg száz közül, de formálása érett, széles skálán énekel, csúcshangjai kényelmesen biztonságosak. Nyilván alapismérvei ezek a sztárkarriernek, de vajon csordogál-e tüzes színpadi vér benne? A Gounod-darab tragikus kislánya után tovább tud-e lépni három nagyon másféle Donizetti-hősnő felé? Lucia felé például? Halljuk-e merész Marie-ként az Ezred lányában, s aztán lesz-e elég humora a Linda di Chamonix kecses áriájához? A válasz: igen, igen és igen! Pedig az epizód szerepekre hívott társak nem remekelnek, és a bolognai városi zenekar fúvós szőlístái is feledhetők. Ám a fejjép fénykőre érdekes igazán: ott pedig – hogy csak az utolsó szerepet említsen – hihetetlen mozgékonytággal, virtuóz hang-aerobikkal mutatja Miss Machaidze, hogy nem engedi szopránját heroináktól elnehezdedni. *Ókóvács Szilveszter*

Sony Classical
88697847042

BARTÓK: A KÉKSZAKÁLLÚ HERCEG VÁRA

**Komlósi, Polgár – ének
Bp.-i Fesztiválzenekar
Karmester: Fischer Iván**

IL PRIMO UOMO

**Dmitry Egorov – ének
La Stagione Frankfurt
Karmester:
Michael Schneider**

Mivel a Channel Classics a Budapesti Fesztiválzenekar kiadója – a megjelent felvételek sorra nyerik az elismeréseket –, a független label átvette a Bartók-mű 2002-ben rögzített anyagát, így építve tovább egyelőre szerény operarepertoárját. Látni, a különlegességek közreadására törekszik a kiadó, Mendelssohntól a Cervantes Don Quixotéján alapuló Die Hochzeit des Camacho és Hans Krása Theresienstadtban, a vészkorszakban bemutatott Brundibárja mellé kerül A kékszakállú. A második „klón” is SACD-változatban készült el. Lehetetlen megindultság nélkül hallgatni a lemezt, a Kékszakállút a tavaly elhunyt Polgár László éneкли. Érthető, miért nem készült még el a Bartók Új Sorozat számára e mű felvétele. A Polgár–Komlósi II-dikó (Judit) kettősnél és a BFZ-nél mintha lehetetlen volna hitelesebb, 21. századibb előadót találni.

AM

Channel Classics – Karsay és Társa
CCS SA 90311

A nagy kasztráltak közül kevés emlékező fénypászma hull Nicolinire. Mások akár filmek ihletői is, de Nicolò Grimaldit, a negyvenhat esztendőn átívelő karrierű művész mintha felednénk. Pedig Britanniában nevére írták át Händel híres kórusát, amelyben immár nem a győztest bámulják, hanem Nicolinit, a hőst. Valójában Nicolini sohasem vonult vissza: hangja sötétedett, mélyült – idővel alá is szállt az alt regiszterbe –, de színe és vivőereje meg nem kopott, az ifjú Pergolesi első operájának próbái közben, hirtelen hunyt el. A szenzációs pályakép, Velence és London egyidejű, huzamos meghódítása és a végtelen érzetű hangterjedelem aligha köszönhet vissza mai albumon. A kasztráció után fellépő hormonális tüzijátéknak vajmi kevés köze van a most divatos kontratenor-technikához, amely csonkítatlan férfiak falzettjét erősi fel, de már a hatalmasra duzzadt tüdő kapacitása és az azt nagyszerű kosárba fogó mellkas rezonanciája nélkül. Hangi emlék sincs sok, mindössze „az utolsó kasztrált”,

Alessandro Moreschi néhány recsegős-hamiskás felvétele százöt évvel ezelőtől. Dmitry Egorov lehetetlen vállalkozás közben tesz tanúságot igényességről, drámai érzékről, puha dikcióról, éteri nyugalmak frázisaihoz illő levegőkről, és ami igazán ritka: képes Nicolini nyomában járva egy-egy opera két-két szerepét is abszolválni, mivel szoprán regisztere is használható. A tónus viszont gyakran túl korszós, zárt, amely nemcsak a szövegértést, de a kolorálást is nehezíti. (A fény mértéktelen adagolása viszont élességhez vinne, ami falzettistáknál – a tiszta intonáció mellett – a legnagyobb akusztikai probléma.) Az pedig ennek a műves lemeznek ugyancsak bocsánatos bűne, hogy a La Stagione Frankfurt Scarlatti- és Händel-sinfoniákat is játszik: minőségi pihenés jut így a kiváló orosz énekesnek – és nekünk is.

Ókovács Szilveszter

Sony Classical
88697816252

**ROSSINI:
HAMUPIPŐKE**

**Larmore, Giménez
– ének
Karmester: C. Rizzi**

ERKEL: BÁNK BÁN

**Kiss B., Rost – ének
Karmester: Pál Tamás**

**OFFENBACH:
HOFFMANN MESÉI**

**Alagna, Dessay – ének
Karmester: K. Nagano**

E bájos darab virtuóz kiállításban került lemeze. Az épp Met-debütálás előtt álló amerikai mezzo, Jennifer Larmore panaszos Cenerentola, oltalmazni vágnánk mind. Clorinda és Tisbe stúdióban is mer gonoszkodni, Alessandro Corbelli Don Magnificója pedig nem brummogásban merül ki: párhuzamosan vitt bariton szerepe, Dandini az oka talán, hogy igazi „éneklést” hallunk egy buffó basszustól. Aki sápadtabb, az épp a méltatlan helyzet felrobbantója, a Ramirót alakító Raul Giménez. Az ekkorra középkorú művész tagadhatatlanul nagy koloráló, ám könnyüléptű azokban a pillanatokban, amikor egy Rossini-tenornak is hössé kéne felfújnia magát. Az előadás tisztasága, humora Carlo Rizzit dicséri, aki a Covent Garden zenekarával referencia-értékű felvételt tett le az asztalra 1994-ben.

ÓSZ

Warner Classics & Jazz – Magneoton
2564 67266-2

Örvendetes, hogy legalább a Warner olcsó sorozatába éppoly természetességgel kerül a Bánk bán, mint a Jenőfa. A hangfelvételt az operafilm anyagaként ismerjük; a darab remekmű, ezt képsoraitól elemelve újra megállapíthatjuk, és remek énekeseket szerződtetni rá a siker biztos receptje. Pál Tamás keze nyomán a drámai affektusok erősek, a tempók változatosak. Kiss B. Attilát pályájának csúcán találta e felvétel címszerepe, bár spintója nem Simándy par excellence hőstenorja, méltó a nagy elődhoz: alakítása motivált, robusztus. Rost Andrea hangilag is eszményi Melinda, Marton Éva személyében pedig új minőségű feszültség gyúl Gertrúd szólamában. A sorozat más darabjaihoz képest nyereség a film két képkockája, veszteség viszont, hogy nem tartalmaz weblinket, amelyen a nem magyar hallgató nemcsak a szűrsét, de a librettót is követni tudná.

ÓSZ

Warner Classics & Jazz – Magneoton
2564 67436-4

Nem szerencsés, ha másfél évig készül egy operafelvétel: a mikrofonozás eltérései, a muzsikusok cseréi, a szereptudás kopásai, a diszpozíció és a műhelymunka intenzitásának megingása mind-mind veszély. Tudunk bár épp olyan Hoffmannról is, amelynek női főszereposorát Jessye Norman visszalépése miatt Gruberova már kész anyagra, fejhallgatóval és taktírozó karmesterrel énekelte fel... Itt nem Ozawa, hanem egy másik sztárdirigens szenved el a helyzetet lyoni zenekarával. A címszerepben Alagna: nehéz eldönteni, túlfűtött-e vagy fuldoklik a túl nagy elvárások között – de hisz csaknem húsz esztendeje mindennek. Natalie Dessay bravúros és hamiskás – a felvétel éke ugyanakkor a még intakt José Van Dam négyes basszbaritonja: visszafogott, valóban zsakettes urakat alakít, akiknek ördögi terveit ab ovo kicsorgó hangszínük nem leplezi le.

ÓSZ

Warner Classics & Jazz – Magneoton
2564 67266-5

Kottaörökség

Családi zongoraszalon a Művészetek Palotájában

Október 28-án, a Művészetek Palotájában, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben zeneszerető és együtt muzsikáló rokonok idézik fel elmúlt századok zeneszerzőinek mesterműveit: közismert művészek váltják egymást a billentyűknél.

A színpadon – rendhagyó módon – nemzedékek muzsikálnak majd együtt: olyan zongoristák, akiknek szívükből szól a zene.

A különlegesnek ígérkező estén különleges zongora debütál a nagyközönség előtt.

Zenélni jó, napjainkban azonban – sajnos – mégis nagyon kevesen élnek ezzel a tudással és örömteli, kortalan lehetőséggel. A legfrissebb felmérések szerint az emberek közel nyolcvan százaléka szeretne megtanulni valamilyen hangszeren játszani, de csupán a lakosság tíz százaléka zenél aktívan. Vajon miért áll e hatalmas szakadék a két pólus között? A zenélés emberre gyakorolt pozitív hatásai ma már tudományosan is bizonyított tények, s a köztudatban is élnek: könnyebb tanulás, kreatívabb élet, érzelmi nyitottság, stresszmentesebb hétköznapiak, gyorsabb regenerálódás – csak hogy a legfontosabbakat említsük...

Gyermekkorban még gyakran van lehetőség az intézményes hangszertanulásra, ami aztán kamaszkorban sajnos az esetek nagy százalékában vagy háttérbe szorul, vagy abbamarad, felnőttkorban pedig... nos, ezt mindenki tudja. A felmérések egyértelműen azt mutatják, hogy alapvetően kétféle falat húzunk magunk és a hangszerek, a zenetanulás közé: a „Nincs hozzá tehetségem!” és a „Nincs rá időm!” a leggyakoribb hárító válaszaink. Alapvető tévedésünk továbbá, miszerint hangszeren megtanulni játszani roppant időigényes és gyötrelmes dolog”. Pedig az, hogy valaki mennyire ismeri a kettős keresztet és a bét, illetve hogyan olvas kottát, az örömenzés műfajában nem igazán lényeges. Ami igazán számít, hogy milyen érzésekkel fordítja az idejét és az energiáját a zenélésre! Elsődleges célja ugyanis a zenélés semmihez sem fogható csodálatos élménye!

Orosz János, a közelmúltban elhunyt legendás bázongorista kézzel írott kottafüzetek egy szerencsés véletlen folytán közismert zenész családok kezeibe került. A családok fiatalabb és idősebb tagjai nemcsak boldogan lapozták át, játszották végig újra és újra az egyedi gyűjteményt, de hamar ki is választották a szívükhöz legközelebb álló műveket. Ehhez kapcsolódóan, október 28-án, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben zeneszerető és együtt muzsikáló rokonok idézik fel az elmúlt századok zeneszerzőinek mesterműveit: közismert művészek váltják egymást a billentyűknél. A színpadon – rendhagyó módon – nemzedékek muzsikálnak majd együtt: olyan zongoristák, akiknek szívükből szól a zene. A különlegesnek ígérkező estén különleges zongora debütál a nagyközönség előtt.

A Roland V-Piano Grand testében többcsatornás hangrendszer található, melynek köszönhetően elmosza a határvonalat a digitális és akusztikus zongora világa között. A gyönyörű és elegáns koncertzongora testéből minden egyes hang a saját jellegzetes karakterével szólal meg. A zongorahang nem késik a megszólaltatáshoz képest, és nem torzul az időben: minden körülmények között természetes és szép hangzást képes produkálni. A V-Piano Grandban széles palettán választhatunk magunknak egyedi zongorahangszínt. Alakíthatjuk továbbá a virtuális kalapács nemezének keménységét, kísérletezhetünk egzotikus húrbeállításokkal, hangolásokkal és anyagokkal (pl. hogy minden kalapács három ezüsthúrt üssön meg). Pillanatok alatt világhírű hangszereket varázsolhatunk ujjaink alá, illetve a speciális beállításoknak köszönhetően akár egy még nem létező, sosem hallott, jövőbeli zongorán is játszhatunk!

Műsorvezető: Heilig Gábor

Fellépő művészek:

Berecz András, valamint fiai, Berecz István és Berecz Mihály
Bíró Eszter, valamint testvére, Bíró Nóra, férje, FODO és apósa, Födő Sándor
Márió
Nyári Károly és fia, ifj. Nyári Károly
Ókrös Ottó és unokaöccse, Suki András
Szentpéteri Csilla és fia, Fülöp Kristóf
Závodi Gábor és fia, Závodi Marcell

Jegyek válthatók a Művészetek Palotájában
(1095 Budapest IX., Komor Marcell u. 1.)
és a Művészetek Palotája jegypénztárában
(1061 Budapest VI., Andrassy út 28.)

További információ: www.kottaorokseg.hu

A zene felülírja a boldogságot

**Sonny Rollins
végre Magyarországon**

*Jazztörténeti pillanatnak lehet ta-
núja 2011. november 10-én a
Művészetek Palotája Bartók Béla
Nemzeti Hangversenytermének kö-
zönsége: először játszik Magyaror-
szágon Sonny Rollins, a nyolcvanegy
éves szaxofonkolosszus. Bár még sosem
járt nálunk, minden honi jazzrajongó jól
ismeri munkásságát. Most először szól ma-
gyar közönséghez és – a Gramofon jóvoltá-
ból – a hazai olvasókhoz.*

➤ Pallai Péter

Gramofon: *Fiatal zenészként a negyvenes évek második felé-
ben tudatosan törekedett saját jellegzetes hangzás és frazirozás
kialakítására, vagy az menet közben alakult?*

Sonny Rollins: *Fiatal koromban nem törekedtem egyéni
hangzás kialakítására. Egyszerűen kialakult a saját hangzá-
som. Ez a jazz improvizatív természetéből fakadt, nem pedig
tudatos erőfeszítés eredménye volt.*

G.: *A fiatal magyar jazz-zenészek a tanuló fázisban mindent
elkövetnek, hogy utánozzák bálványaikat, de eljön az idő, ami-
kor épp oly elszántan törekszenek arra, hogy ne hangozzanak
úgy, mint a példaképek. Egy tizenéves szaxofonos mondta ne-
kem, hogy pontosan ezért már egyáltalán nem hallgatja
Michael Brecker zenéjét. Ön is átesett ezen pályája elején?*

S. R.: *Nem. Én soha nem próbáltam nem odafigyelni má-
sokra. Ez nálam nem volt része a tanulási folyamatnak. Más
idők jártak akkoriban. Nagyon sok zenész játékát követtem
figyelemmel, és ebből tudatosan senkit sem zártam ki.*

G.: *Elképzelhető, hogy a kritikusok részéről manapság túl nagy
nyomás nehezedik a fiatal zenészekre, hogy túl korán tanúsítsa-
nak „eredetiséget”?*

S. R.: *Egy teljes délutánt tudnék eltölteni azzal, hogy a kri-
tikusokat kritizáljam, de gondolom, rájuk is szükség van.
Egyébként nem hinném, hogy ilyen nyomásról van szó. A
muzsikusoknak meg kell legyen az elkötelezettségük az
íránt, amit játszanak, tekintet nélkül arra, hogy mit monda-
nak róluk, és tekintet nélkül arra, hogy elfogadottá vál-
nak-e vagy sem. Bízniuk kell benne, a játéuk eléggé mar-
káns lesz ahhoz, hogy kiállja a kritika próbáját, és a piacon
is kuriózumként tud megjelenni.*

G.: *Valószínűleg eleve elrendeltetett, hogy ön zenész lesz. De
gondolkodott-e valaha is azon, milyen zenei utat járt volna be,
ha nem Harlemben nő fel?*

S. R.: *Sok szempontból szerencsés, hogy Harlemben szület-
tem, és éppen abban a korszakban. A nagy zongorista, Fats*

Waller az elsők között volt, akit ott hallhattam. Gyakran jártam templomba, ahová a nagymamám vitt magával. Ott a jazzhez sok szállal kötődő gospel stílusban énekeltek és játszottak. Az egész környéket áthatotta az élő jazz, a fekete muzsika szelleme. Louis Jordan és Coleman Hawkins volt a bálványom. Alapjában véve már hét-nyolc éves koromban tudtam, hogy jazz-zenész leszek és semmi más.

G.: *A negyvenes-ötvenes években gyakran kellett táncoló közönségnek is játszania, hiszen a jazz régebben táncolható műfaj volt. Manapság a legtöbb jazzklubban rossz szemmel néznek arra, aki táncolni kezd. Tiszteletlenségnek tartaná, ha bizonyos számokra az ön koncertjén a közönség táncra perdülne?*

S. R.: Boldoggá tenne, mert imádom, ha az emberek táncolnak. Egyáltalán nem vélném oda nem valónak vagy udvariatlannak. Történetesen nemrég adtam jótékony célú koncertet egy vacsoraközönség előtt, egy kórház javára, egy kisebb helységben a környékünkön. Tehát nem egy szokásos koncertteremben. Az emberek itt táncoltak, én pedig tényleg nagyon jól éreztem magam, mert a pályám elején megszoktam, hogy táncoló közönségnek játszom. Ha az ember hallgatni akarja a muzsikát, akkor hallgassa. Ha táncolni akar rá, akkor táncoljon.

G.: *A zenéjéből gyakran kiérezhetők a karibi gyöke-
rek. Ez egyedül annak köszönhető, hogy édesanyja a Karib-szigetektől származott, vagy talált valamit a calypsóban, amely az anyai örökségtől teljesen függetlenül is megmozgatta?*

S. R.: Édesanyám gyakran vitt olyan helyekre, ahol calypsót játszottak, és volt egy csomó calyso-lemeze is. Tehát nemcsak örökség; sok különböző helyen hallottam, és már nagyon fiatalon belém ivódott.

G.: *Az improvizáció alapjául gyakran választott olyan melódiákat, amelyekhez más jazz-zenészek ritkán vagy egyáltalán nem nyúltak volna hozzá. Gondolok itt a *There's No Business Like Show Business* című dalra a *Worktime* albumon, vagy valamivel később Irving Berlin slágerére, a *Count Your Blessingsre*. Hogy akadt rá ezekre a dalokra? És miért döntött úgy, hogy megjazzesíti ezeket?*

S. R.: Gyerekkoromban, a harmincas-negyvenes években rengeteget jártam moziba. A film és a rádió volt akkor az egyik fő szórakozás. Sok zenés filmet is játszottak, a rádióban pedig gyakran lehetett jazzt hallani, s mindkét forrásból jöttek a „Nagy amerikai daloskönyv” számai, amelyeket ma standardeknek hívunk. Iszonyatos mennyiségű melódia ragadt meg a fejemben. Néhány ilyen szám esetében később rájöttem, hogy kiváló alapot szolgáltatnak a rögtönzés általam művelt válfajához.

G.: *Gunther Schuller „tematikus improvizációnak” nevezte az ön rögtönzési módszerét. Vagyis az improvizáció nem az*

akkordmenetre alapuló rögtönzés, hanem maga a téma, a melódia variálása révén jön létre. Ez hogy alakult ki?

S. R.: Ennek a kialakulása az előző kérdésre adott válaszomhoz köthető. Imádom a dallamokat, a belső hallásom kifejezetten melodikus. Természetesen gondolkodom harmóniákban is, de a rögtönzésem kimondottan a melódián alapul. Lehet harmonikusan is improvizálni, vertikálisan, ahogy mondják. Én inkább lineárisan játszom, ami se nem jobb, se nem rosszabb, mint bármely más megközelítés. Mint mondtam, gyerekkoromban beleszerettem a dalokba, és mivel nem zongoráztam, mindig a dallamokra koncentráltam; játszottam ugyan harmóniákat is, de azok a dallamokból fadtak számomra.

G.: *Ez a játékmód nagyobb kihívást, több gondolkodást, nagyobb felkészülést jelentett, mint a harmonikus rögtönzés?*

S. R.: Sajnos meg kell mondanom, miután oly sok játékmód létezik, számomra ez volt a legkönnyebb, a legegyszerűbb módja az önkifejezésnek. Az akkordmenetre történő rögtönzés ennél sokkal technikásabb módszer, amit külön meg kellett tanulnom, amikor játszani kezdtem. A melódiák viszont a fejemben voltak. Minél bonyolultabbá vált a jazz, annál fáradtságosabb lett a harmóniai rögtönzés.

„Lényem alapjában véve humoros, talán ez tör utat rögtönzés közben a tudatalattimból”

G.: *Saját szólóiba gyakran humorosan szó bele passzusokat más dalokból. Ilyenkor ön tudatosan és szándékosan humoros? Egyáltalán lehet szó humorról, amikor az ember játszik? Az ön játékmódja inten-*

zív összpontosítást igényel, ugyanakkor hallatszik, hogy szórakoztatja a játék. Megfér egymás mellett a humor és a koncentráció?

S. R.: Hogy is magyarázzam ezt...? Amikor koncentrálni válamire az ember, általában lemegy a tudatalatti szintjére. Az improvizálás feltétele, hogy a muzsikusként elsajátítsa az alapokat, biztosan megtanulja nemcsak a dallamot, hanem annak a harmóniáit is, aztán amikor rögtönözni kezd, minderről meg kell feledkezzen, és hagynia kell, hogy a tudatalattija kerekedjék felül. Ekkor jön az improvizáció. Az én lényem, személyiségem alapjában véve humoros, és talán ez tör utat rögtönzés közben a tudatalattimból. Mégis azt kell mondanom, a zenei humor gyakrabban tudatos, mint tudatalatti. Őszintén szólva még soha nem gondolkodtam erről.

G.: *Egyszer azt mondta, jó dolog, ha az ember mérgesen lép a pódiumra, mert az jól tesz a zenének. Engem például nagyon megfogott a 2001. szeptember 11-i tragédia alkalmából adott koncertjének hangulata, amelyet persze csak a *Without a Song* című felvételtől ismerek. Tudom, hogy autóba ült, és maga vezetett több száz kilométert New York poklából, hogy elkészíttesse a felvételt. Akkor mit érzett? Dühös volt?*

S. R.: Nem. Akkor nem dühöt éreztem. Amikor arról beszéltem, milyen mérgesen színpadra lépni, olyasféle eseményekre gondoltam, amelyek az adott pillanatban történtek.

Fotó: John Abbott

Ilyenkor általában közvetlenül a koncert előtt konfrontálódok, vitába keveredem valakivel valamiért röviddel a fellépés előtt. A szeptember 11-i tragédiára én nem dühvel reagáltam, noha nem messze tőlem történt az esemény, és láttam embereket, akiket valóban iszonyatos düh töltött el a sokk hatása alatt. Saját érzéseim ennél sokkal összetettebbek voltak. Sokkhatás alatt álltam én is, mint sokan mások, de nem neveztem volna magamat dühödtnek.

G.: *Amikor viszont valóban mérges, akkor képes balladát, szerelmes dalt játszani?*

S. R.: A mérge nem lehet akadály. Amikor az ember interpretál egy szerzeményt, a zene felülír mindent. Felülírja a mérget, felülírja a boldogságot. Amikor az ember játszik, a zene kerül fókuszba, ezért ugyanúgy tudok balladát játszani, ha mérges vagyok, ha nem. Noha továbbra is úgy érzem, hogy általában jobban játszom, ha az elején valami felmérgesít.

G.: *Az amerikai zenei szakíró és kritikus, Gary Giddins írt önről néhány érdekes mondatot, amit szeretném, ha kommentálna. „Rollinsnak mindössze két szaxofonos jelentett komoly kihívást: John Coltrane egy nagyon rövid ideig és maga Rollins örökkön-örökké. A probléma nem is abban rejlik, hogy Rollins, mint a legtöbb művész, önmagának a legkeményebb kritikusa, hanem abban, hogy a többi kritikus mindent, amit Rollins 1960 óta játszik, állandóan az azt megelőző öt évben általa elért történelmi teljesítményekhez méri.”*

S. R.: Ez valószínűleg így is van. A kritikusok mindig arról az öt évről beszélnek, amikor feltűntem, és nevet szereztem magamnak. Az én természetem olyan, hogy örökké elégedetlen vagyok magammal. Abban az említett öt évben folyamatosan tanultam, így örülök, hogy sikerült meghatározóvá válnom ebben a korszakban. Vérbeli jazz-zenész vagyok, nem tudom kétszer ugyanazt ugyanúgy eljátszani. Tehát azért kapom ezt a kritikát, mert ma már nem úgy játszom, mint 1960 előtt. De hát nekem állandóan mozog az agyam. Mindig valami újat akarok játszani. Talán nem is újat, hanem jobban akarom magam zeneileg kifejezni. A jazz is olyan, mint az élet: minden nap más. Egyébként lehet, hogy a kritikusoknak tetszett, amit 1960 előtt játszottam, de én elégedetlen voltam magammal.

G.: *Amikor 1959-ben több mint két éven át nem vállalt fellépéseket, nem készített felvételeket, naponta vagy éjjelente egyedül gyakorolt a New York-i Williamsburg hidon. Azért tette, hogy radikálisan megújítsa zenéjét?*

S. R.: Nem. Az volt a célom, hogy technikailag tökéletesítem a játékomat. Egész életemben megszállottan gyakoroltam. Manapság is mindennap gyakorlok. 1959-ben tudtam, hogy többre van szükségem. Felismertem a technikai hiányosságaimat, nagyobb technikai tudásra törekedtem, ezért vonultam vissza a nyilvánosságtól. Ezt sokan azzal magyarázták, hogy akkor jelent meg Ornette Coleman és Coltrane is a színen. Tény, hogy ők akkor tűntek fel, de én nem miattuk gyakoroltam, hanem azért, hogy a zenémmel ki tudjam mondani, ami bennem rejlik. Engem nem az izgatott, hogy

más mit játszik, hanem az, hogy én mire vagyok képes. Önmagamot akartam tökéletesíteni. Ennyi az egész.

G.: 1967 és 1972 között egyáltalán nem készített felvételt. Miért hagyta ki ezt az öt évet?

S. R.: 1967-re elegendő lett a lemeziparból. Rettenetesen kommersz lett az egész, és a jazz ellen fordult. Általánosságban kiábrándultam a zeneiparból, ahol rendszeresen próbálták megrövidíteni az embert, mint ahogy az valószínűleg ma is történik az iparnak abban a kis hányadában, ami megmaradt. Ez volt az egyik ok. A másik pedig az, hogy egy időre elmentem Indiába jógát tanulni. Nagyon foglalkoztatott az önművelés lehetősége.

G.: Amikor megint visszatért a lemezkészítéshez, egy rövid ideig flörtölt a – jobb szó híján – „fúzióval”. A Harlem Boys jó példája volt ennek. Mi adta ehhez az ösztönzést?

S. R.: Számomra semmi problémát nem jelentett ebben a groove-ban játszani, amely nélkülözte a jazz pulzálását. Eklektikus zenész vagyok. Szeretem a hip-hopot is. Minden műfajban van zene, ami tetszik, és van olyan, ami hidegen hagy. Volt valami ebben a backbeat-es muzsikában, ami tetszett nekem. Nem azért játszottam, mert stílust szerettem volna váltani, hanem azért, mert találtam valami mást is, amivel ki tudtam fejezni magam.

G.: Ha jól tudom, manapság főként koncerteket ad, és fesztiválokon játszik. Gondolom, a klubokban való rendszeres fellépés már fárasztó. Nem hiányzik önnek a klubok intim atmoszférája, a közvetlenebb kapcsolat a közönséggel?

S. R.: De igen. Hiányzik. Határozottan.

G.: Évek óta saját zenekara élén játszik, jóformán változatlan felállásban. Nem érzi úgy, hogy ez megfosztja önt a más zenészekkel való aktív művészi kapcsolattól? Nem szeretne a saját belső körén kívül eső zenészekkel is találkozni?

S. R.: Hiányzik, hogy más zenészekkel is összejöjjenek, de hadd mondjam el, hogy most már vidéken élek, nem a városban. Nem vagyok abban a helyzetben, hogy a hangszereimet a hónom alá csapva egyszerűen elmenjek valahová jamelni. Fiatalkoromban mindenkivel játszottam. Manapság afféle ikon lett belőlem, akivel sokan akarnának játszani, de nekem ez egyszerűen nem fér bele az életembe. Épp ezért nagyon élvezem, ha néha-néha mégis tudok más muzsikussal játszani.

G.: Szabadidejében milyen zenét hallgat?

S. R.: Nem hallgatok zenét.

G.: Hogyan?

S. R.: Nem tudom biztosan, miért van így. Azt hiszem, már húsz éve nem hallgatok zenét. Olyan sok zenét hallottam már az életemben, hogy eljutottam arra a pontra, amikor az ember már nem akar több zenét hallani. Ez nem jelenti azt, hogy ne értékelném, amit mások csinálnak. Amikor valamilyen fesztiválon módomban nyílik más előadókat meghall-

Fotó: John Abbott

gatni, mindig örömmel teszem. De tényleg nem tudom, miért nem hallgatok otthon is zenét. Lehet, hogy most már nem akarom, hogy bárki befolyásolja a játékomat.

G.: A saját felvételeit visszahallgatja?

S. R.: Nem.

G.: Ön önt személyesen nem ismerem, de tudok annyit önről, hogy feltételezzem, még mindig vannak törekvései, beteljesületlen álmai. Mik azok?

S. R.: Tele vagyok ambícióval. A legfontosabb, hogy érvényesen tudjam kifejezni magamat a muzsikámmal, úgy, hogy az engem is kiteljesít, a közönséget is boldoggá teszi, és előreviszi a jazz ügyét.

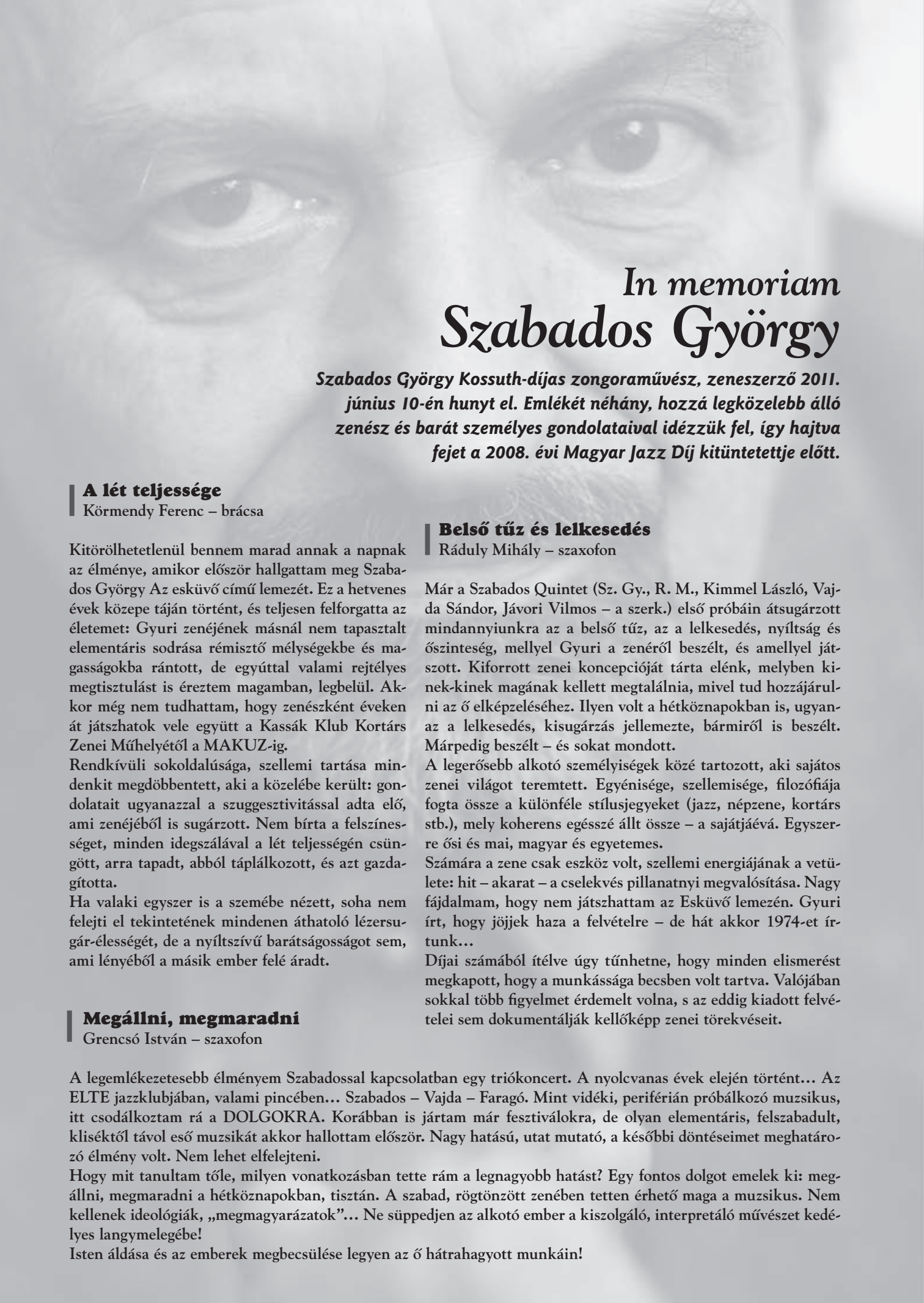
G.: Miként látja a műfaj jövőjét?

S. R.: A jazz mindig is erős tényező lesz a világban. Ez a természetéből fakad, mert a jazz a szabadság zenéje. Az emberi szabadságvágyat nem lehet korlátozni. A jazz a rögtönzésre épül, általa az ember azonnal ki tudja fejezni, amit gondol. Hogy merre fog fejlődni a műfaj, nem tudom, mert a zeneiparban most mindent áruvá tesznek. Fogalmam sincs, hogyan, milyen formában fogják eladni, de mivel része az emberi létnek, mindig velünk lesz. ■

További információ:

www.sonnyrollins.com

www.mupa.hu

In memoriam Szabados György

*Szabados György Kossuth-díjas zongoraművész, zeneszerző 2011.
június 10-én hunyt el. Emlékét néhány, hozzá legközelebb álló
zenész és barát személyes gondolataival idézzük fel, így hajtva
fejet a 2008. évi Magyar Jazz Díj kitüntetettje előtt.*

A lét teljessége

Körmendy Ferenc – brácsa

Kitörölhetetlenül bennem marad annak a napnak az élménye, amikor először hallgattam meg Szabados György Az esküvő című lemezét. Ez a hetvenes évek közepe táján történt, és teljesen felforgatta az életemet: Gyuri zenéjének másnál nem tapasztalt elementáris sodrása rémisztő mélységekbe és magasságokba rántott, de egyúttal valami rejtélyes megtisztulást is éreztem magamban, legbelül. Akkor még nem tudhattam, hogy zenészként éveken át játszhatok vele együtt a Kassák Klub Kortárs Zenei Műhelyétől a MAKUZ-ig.

Rendkívüli sokoldalúsága, szellemi tartása mindenkit megdöbbentett, aki a közelébe került: gondolatait ugyanazzal a szuggesztivitással adta elő, ami zenéjéből is sugárzott. Nem bírta a felszínességet, minden idegszálával a lét teljességén csüngött, arra tapadt, abból táplálkozott, és azt gazdagította.

Ha valaki egyszer is a szemébe nézett, soha nem felejtí el tekintetének mindenén áthatoló lézersugar-élességét, de a nyíltszívű barátságosságot sem, ami lényéből a másik ember felé áradt.

Megállni, megmaradni

Grencsó István – szaxofon

A legemlékezetesebb élményem Szabadossal kapcsolatban egy triókoncert. A nyolcvanas évek elején történt... Az ELTE jazzklubjában, valami pincében... Szabados – Vajda – Faragó. Mint vidéki, periférián próbálkozó muzsik, itt csodálkoztam rá a DOLGOKRA. Korábban is jártam már fesztiválokra, de olyan elementáris, felszabadult, kliséktől távol eső muzsikát akkor hallottam először. Nagy hatású, utat mutató, a későbbi döntéseimet meghatározó élmény volt. Nem lehet elfelejteni.

Hogy mit tanultam tőle, milyen vonatkozásban tette rám a legnagyobb hatást? Egy fontos dolgot emelek ki: megállni, megmaradni a hétköznapokban, tisztán. A szabad, rögtönzött zenében tetten érhető maga a muzsik. Nem kellene ideológiák, „megmagyarázatok”... Ne süppedjen az alkotó ember a kiszolgáló, interpretáló művészet kedélyes langymelegébe!

Isten áldása és az emberek megbecsülése legyen az ő hátrahagyott munkáin!

Belső tűz és lelkesedés

Ráduly Mihály – szaxofon

Már a Szabados Quintet (Sz. Gy., R. M., Kimmel László, Vajda Sándor, Jávor Vilmos – a szerk.) első próbáin átsugárzott mindannyiunkra az a belső tűz, az a lelkesedés, nyíltság és őszinteség, mellyel Gyuri a zenéről beszélt, és amellyel játszott. Kiforrott zenei koncepcióját tárta elénk, melyben kinek-kinek magának kellett megtalálnia, mivel tud hozzájárulni az ő elképzeléséhez. Ilyen volt a hétköznapokban is, ugyanaz a lelkesedés, kisugárzás jellemezte, bármiről is beszélt. Márpedig beszélt – és sokat mondott.

A legerősebb alkotó személyiségek közé tartozott, aki sajátos zenei világot teremtett. Egyénisége, szellemisége, filozófiája fogta össze a különféle stílusjegyeket (jazz, népzene, kortárs stb.), mely koherens egésszé állt össze – a sajátjáévé. Egyszerre ősi és mai, magyar és egyetemes.

Szá számára a zene csak eszköz volt, szellemi energiájának a vetülete: hit – akarat – a cselekvés pillanatnyi megvalósítása. Nagy fájdalom, hogy nem játszhattam az Esküvő lemezén. Gyuri írt, hogy jöjjenek haza a felvételre – de hát akkor 1974-et írtunk...

Díjai számából ítélve úgy tűnhetne, hogy minden elismerést megkapott, hogy a munkássága becsben volt tartva. Valójában sokkal több figyelmet érdemelt volna, s az eddig kiadott felvételei sem dokumentálják kellőképp zenei törekvéseit.

A belső harmónia csöndje

Mákó Miklós – trombita

A szimbolikus 1989-es évben, Franciaországban Szkiye, azaz Josef Nadj társulatával próbáltuk A kormányzó halála című darabot. Az együttműködés a MAKUZ és Szkiye között szabad improvizációs estekkel kezdődött a legendás Kassák Klubban, majd az említett darab létrehozásával folytatódott Bretagne-ban. Később Európa több rangos fesztiválján is nagy sikert arattunk. A próbafolyamat során Gyurinak egyre több kötött, megírt részt kellett beillesztenie a darabba a nagy létszámú zenész- és táncos apparátus okán, a zenés színház, a történetmesélés dramaturgiai törvényei szerint. A három alkotó, Szabados György, Josef Nadj és Kodolányi Gyula határozott képi, zenei, költői világot hozott létre. Közben egyre messzebb kerültünk a kollektív szabad improvizációtól. Több zenész barátom úgy érezte, ez vállalatlan számára, hazautazásukat csak az aláírt szerződés akadályozta meg. Tovább növelte a feszültséget az idő rövidege, az avantgárd táncszínház új nyelvezetével való kísérletezés, s mint később kiderült, egy kezdődő betegség is hátráltatta Gyurit. Ebben a helyzetben ültünk le beszélni vele. Gyuri azt mondta, hogy egy effajta többrétű szorítottság, nehézség közepette a külső körülmények lehúzó örvénylésében a mozdulatlanság, a belső harmónia csöndjének megteremtése jelenti a megoldást...

Ez az örökség, ez a szellemi alapállás az, amely mindnyájunk öröksége lehet; ha van fülünk ennek a csöndnek az érzékelésére, van szívünk a megteremtésére – hogy megszólalhasson a Zene.

Megtermékenyülve növekvő magánnyal

Fülöp Péter – GyőrFree Műhely

Lehetetlen lenne Szabados György bárminemű méltatását elegendőnek érezni és tudni, annak fényében miként gondozott zenét, szellemet, barátságot, közösséget és ápolt szelíd közeledéssel, figyelemmel minden hozzá forduló embert maga körül.

Egyszerre volt léleknek, világnak gyógyítója. Zenészként, orvosként, szellembe beavatott emberként. Mindent a legfontosabb szemlélet szolgálatába állítva élt és gondolkodott: az igazsághoz való hűséges kötődést egyetlen pillanatra sem elengedve élni. Szelíden ápolni, vigasztalni, és kiállni minden időkből az emberi nemes tisztaságért. Zenével, szóval, munkával, odaadással. Életét adta érte: minden percét, minden mozdulatát, minden emberi képességét és minden energiáját.

Fáradhatatlan jósággal védett bennünket, a legszigorúbb tántoríthatatlansággal igyekezett segíteni, kijavítani mindent, ami e csodálatos teremtett világunk természetes összhangját rongálta.

Tiszta, szép forrású, áttetsző lelkületű művész-médiium volt, akinek Isten betekintést engedett az Ég horizontja fölé. Ebből a világból tudósított szóval, zenével, emberséggel. Hívogatott látni, érezni, tudni mindezt – társulásra mindnyájunkat.

Imádkozom, hogy odafönn örök kedves, igaz társaival, Hamvas Bélával, Bartók Bélával, Kodály Zoltánnal együtt lássa meg, miként szökik egykor szárba az a mindenséget éltető csíra, amit itt hagyott nekünk szerető ápolásra.

Rezgés ég és föld között

Dresch Mihály – szaxofon

Úgy emlékszem, először valahol a Várban hallottam Gyuri bácsit játszani duóban, Kathy Horváth Lajossal. Éreztem, hogy más ez a zene, mint bármi, amit korábban hallottam, bár még nem éreztem a „lényegét”. Ekkor még nagyon fiatal voltam. Úgy hatott rám, mint amikor a gyerek először iszík pálinkát. Szabados tisztelte a jazz-zenét, de rájött, hogy egy számunkra fontosabb kultúra él itt velünk. Ezt én is kezdem kapiskálni, ezért is mentem el egyre többször meghallgatni a játékát; főleg szólóban szerettem. Amikor már úgy éreztem, jobban megy a játék, odaléptem hozzá, mondván, ha szüksége van szaxofonosra, szívesen játszának velem. Mosolygott. Évekkel később nagy megtiszteltetés volt, amikor valóban elhívott a szeptettjébe.

Élénken emlékszem rá, amikor Josef Nadj társulatával próbáltuk Párizsban A kormányzó halála című darabot, melynek során feszültség alakult ki Szabados és a többi zenekari tag között. A premier végül ennek ellenére nagy sikerrel zajlott le. E feszültség miatt szükségét éreztem a végén odamenni hozzá, hogy elmondjam, én is örülök ennek a sikernek. Megöleltük egymást, és akkor ott mindketten éreztük a szeretet jelenlétét. Ez szép és fontos pillanat volt számomra. Sokan sokat tanultunk tőle, azzal együtt, hogy mindennek az útravalónak a magja bennünk is megvolt. Gyuri bácsi rávilágított számunkra, mik az igazán lényeges dolgok, hogy a zene nem szórakoztatásra van, hanem rezgés ég és föld között – szakrális dolog, imádság. Teljes, lezárt ívű munkásságot mondhat magáénak, beteljesítette, amit eltervezett általa, hogy következetes maradt és hű önmagához. Nem ismerek még egy olyan embert, aki ezt utána tudná csinálni.

Hiányozni fog, főleg a közös, megvilágító erejű beszélgetések.

Újbuda Szabados előtt tiszteleg

A szeptember 2–4. közt zajló Újbuda Jazz Fesztivál a hetedik a sorban. Bár a korábbi években is főleg a kortárs improvizatív zenének az etno jazzhez és a free jazzhez közel álló képviselői szerepeltek a fesztivál programjában a MU Színházban és az A38 hajón, idén ezt a törekvést erősíti, hogy a szervezők a június 10-én elhunyt Szabados György emléke előtt kívánnak tisztelegni. Újdonság, hogy a zenei programok mellett jazzfotó-kiállítások, illetve a hajón Peter Brötzmann életrajzi dokumentumfilmje is látható lesz. A látni- és a hallanivalók kínálatában is kiemelt szerepet kap a régi baráti jazznagyhatalom, Lengyelország (Pawel Karnowski fotói, a képünkön látható Mikrokolektyw és részben a Kochan–Hautzinger Duo révén), de más náción is képviseltetik magukat: itt lesz a német-magyar Blume–Gratkowski–Márkos–Mezei Quartet, a svéd Swedish Azz, az orosz Zventa-Sventana Project, hazai pályáról pedig az Ágoston Frió, a Pop Ivan, a Tariqa és a Tóth Viktor Tercett Hamid Drake-vel.

További információ: www.ujbuda.hu

Jazz-zenészek a Civil Rádióért

Az anyagi források elapadása miatt került veszélybe a hamarosan a frekvenciaengedélyéért is küzdésre szoruló Civil Rádió, mely az egyik „legmagasabb komoly jazztartalmú” adó az országban. Hogy a remény a rádió fennmaradására tovább élhessen, figyelemfelhívó, jótékony célú koncertet ad a Fonóban, szeptember 17-én: Fabrice Alibaux, Babos Gyula, Bágyi Balázs, Balázs Elemér, Balázs József, Berkes Balázs, Berki Tamás, Borbély Mihály, Csuha Barna Tibor, Hajdu Klára, Horváth Balázs, Lakatos Ágnes, Márkus Tibor, Oláh Kálmán, Pecsek Lakatos Krisztián, Rozsnyói Péter, Szabó Dániel, G. Szabó Hunor, Szakcsi Lakatos Róbert, Szendőfi Balázs, Szőke Nikolett, Vig Tommy és Vukán György.

További információ: www.ujbuda.hu

Újra felragyog a Magyar Dal Napja és a Magyar Jazz Napja

Örvendetes, hogy a Magyar Jazz Szövetség állhatatos munkájának köszönhetően a magyar dal ünneplésekor egy ideje már kötelező érvénnyel szerepelnek jazzelőadók. Szeptember 11-én a Budapest Jazz Clubban felállított Jazz Dal színpadon mikrofont ragad majd Harcsa Veronika, Lakatos Ági, Nagy László 'Gitano', Pocsai Kriszta, Malek Andrea és Kökény Attila, kísérik őket pedig a hazai jazzélet színe-java megfordul. Egy bő héttel korábban, szeptember 3-án, szintén az MJSZ szervezésében lesz a III. Magyar Jazz Napja a Népligetben, ahol a fellépők sorában találjuk majd Kiraly Martinát, a Full Playbacket, Deseő Csabát és barátait, a Band of Gypsies Reincarnationt, a Berki Tamás Bandet és a tortán habként a Morgan Workshopnál vendégeskedő Billy Cobhamet.

További információ: www.magyardalnapja.hu
www.programturizmus.hu/tdestination-magyar-jazz-napja.html

Jazzforum Budapest lengyel fókusszal

Szerényebb méreteken, de kilencedik alkalommal is változatlan koncepcióval – a kreatív európai jazz-kapcsolatépítés jegyében – nyit szeptember 7-én a Jazzforum Budapest a Múpa Fesztivál Színházban, ahol a Pawel Kaczmarczyk Audiofeeling Band lesz az első fehérpiros színekben játszó formáció. A nyitónap betetőzéséként az amerikai–német–francia–magyar The Cool Runnings Orchestra lemezbemutatóját élvezhetjük, majd utána három napon át ismét a Ferencvárosban, vagyis a Trafóban, az iF Kávézóban, a Jedermannban, no meg a közeli BJC-ben sorjáznak a progresszív jazzirányzatok hazai és kontinensbéli képviselői – gyakran vegyes csapatokban. Hogy csak a lengyel fellépőkínálatot említsük: itt lesz Marcin Masecki, aztán Jacek Kochan, Dominik Wania, Piotr Lemanczyk és Tóth Viktor kvartettje, sokak régi kedvence, Krzysztof Scieranski, a Soundcheck formáció, illetve a Modern Art Orchestra Kuba Stankiewicz-csel és Piotr Wojtasikkal (képünkön). A Trafóban naponta három-három, a BJC-ben két-két koncerttel várják a nagyérdeműt.

További információ: www.bmc.hu

Bacsó Kristóf Jazzműhelye

Szeptember 25-én mutatja be új lemezanyagát a Bacsó Kristóf Quartet (B. K. – képünkön, Fekete-Kovács Kornél, Szandai Máttyás és Németh Ferenc), Oláh Kálmán vendégszereplésével a Müpa Fesztivál Színházában, a Jazzműhely sorozat keretében. Az új szerzemények, melyek Bacsó 2008-as *Alteregos* című lemezének darabjaihoz hasonlóan a két fúvós dallamhangszer párbeszédére alapozva hívnak zenei kalandokra, most új ízekkel, groove-okkal, sőt még argentin ritmusokkal is gazdagon szövelegnek meg. A New Yorkban élő Németh Ferenc kifejezetten erre az alkalomra repül Budapestre az indiai Swarnabhoomi Academy of Musicről, ahol rezidens művészként dolgozik több hónapon át. A harmincöt éves altszaxofonos szintén világot járt művész, hiszen éveken át tanult és dolgozott Franciaországban, majd az Egyesült Államokban, és Európa számos egyéb országában fellépett.

További információ: www.mupa.hu

Liszt után szabadon

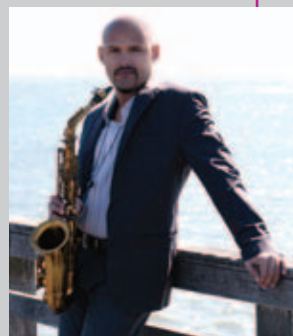
Különleges koncerttel folytatja október 17-én a Művészetek Palotája Liszt – minden tekintetben! elnevezésű program-sorozatát. Ketten a legkiválóbb, leginvenciózusabb és legkedveltebb magyar jazz-zongoristák közül, Szakcsi Lakatos Béla és Oláh Kálmán arra tesznek kísérletet, hogy Liszt zenéjét ugródeszkeként használva olyan, főleg saját darabokat varázsoljanak elő a zongorából a nagyérdemű füle hallatára, amelyek a romantikus hangvétel, az egyéni kompozíciós megoldások és a szabad rögtönzés erőnyeit vegyítik. Segítségükre lesz majd Lakatos Benjámin ifjú zeneakadémiai növendék, aki a Liszt-témákat eredeti formájukban tolmácsolja, illetve a Horizont Fafúvós Kvintett, akik a klasszikus hangzást éppúgy erősítik, mint amennyire részt vesznek a kompozíciós kalandozásokban.

További információ: www.mupa.hu

Újabb sztárok a BJC-ben

Nem adja alább Budapest első számú jazzklubja: azon túl, hogy jó ideje szinte minden este nyitva áll a jazzkedvelők előtt, és a hazai kiválóságok számára rendszeres megmutatkozási lehetőséget biztosít (sőt itt jammelni is tudnak), világ-sztárok is rendre megfordulnak színpadán, akiket így barátságos klubkörnyezetben hallhatnak rajongóik. A sorozat következő nagyságai közt lesz a Victor Bailey Group, akik október 21-én és 22-én nyomják groove-os, R'n'B-s funk jazzüket, majd az utóbbi idők egyik üstököse, Miguel Zenón szaxofonos (képünkön) látogat a klubba november 4-én, hogy megmutassa, miért lett ő a harmadik helyezett a Down Beat kritikusai szavazásán, az év altszaxofonosa kategóriában. November 25-én Stacey Kent fogja jó eséllyel levenni a lábáról nem csak az ellenkező nem képviselőit; meghitt hangulatú dalaihoz kiváltképp ideális lesz a BJC intim atmoszférájú tere.

További információ: www.bjc.hu

Novemberi csillagok a BKK-ban

Mindig szívesen látott vendég nálunk Al Di Meola, aki legújabb World Sinfonia produkciójával érkezik a Budapest Kongresszusi Központba november 3-án, hogy bemutassa Pursuit of Radical Rhapsody című friss lemezanyagát – melyen közreműködik a magyar Kaszás Péter és a Sturcz Vonósnégyes. Hasonlóan kedvelt a smooth jazz sztárformációja, a Bob James, Chuck Loeb, Nathan East és Harvey Mason alkotta Fourplay. Let's Touch The Sky című albumuk számai és más slágereiket négy nappal később, november 7-én hallhatja élőben a BKK közönsége.

További információ: www.danubiusmusic.com

Jazzy Fesztivál először

Szeptember 30. és október 1. lesznek az első Jazzy Fesztivál napjai a Millenáris Teátrumban, ahol két-két, a jazz lágyabb, akár táncolható irányzatait képviselő csapat ígér kivételes szórakozási lehetőséget rajongóinak. Pénteken a Garami Funky Staff bemelegítése után a legendás izlandi banda, a Mezzoforte zenél, szombaton pedig a harmincas évek Amerikáját idéző Group'n'Swinget a huszonöt éves Matt Bianco követi. Ajánlott a laza öltözet és a kényelmes, táncutíró cipő!

További információ: www.jazzy.hu

Az összeállítást készítette: Bércesi Barbara

„Rizikó nélkül nincs zene” – Gyémánt Bálint

Fotó: Fenyő Balázs

Noha Gyémánt Bálint még csak huszonnyolc éves, már nem csak a feltörekvő korosztály egyik legkeresettebb gitárosa. Többek közt a Hammondarium, a Transform Quintet, a Bin-Jip és a Harscsa Veronika Quartet is állandó formációjának számít, s mindemellett igyekszik saját, Eged Márton basszusgitárossal és Gálfi Attila dobossal alkotott triójára is mind több időt szakítani.

◆ Bércesi Barbara

Gyémánt Bálinttal kapcsolatban valahogy nem merül fel az emberben, hogy gyerekkorában talán nem zenész szeretett volna lenni. Egyik legkorábbi jelentős zenei élménye Eric Clapton From the Cradle című lemeze volt, amely nagy hatást tett rá, mégis klasszikus gitárt kezdett tanulni. „Örülök, hogy így történt, mert klasszikus zenei alapokra biztosabban lehet építkezni” – vallja sokakhoz hasonlóan. A jazziskolákat is szépen sorban kijárta: a Postásban Juhász Gábor, a Kőbányai Zenei Stúdióban a kevesek által ismert kiváló zenepedagógus, id. Tornóczky Ferenc, majd a jazz tanszéken Babos Gyula, Horányi Sándor és László Attila egyengették az útját. Fontos útravalóval szolgált számára Fekete-Kovács Kornél, aki következetességre, precizításra és pontosságra nevelte a gondjaira bízott ifjakat. „Aki valamiért nem tudott zenekari gyakorlat órára jönni, az helyettest kellett küldjön maga helyett, a késésekért pedig súlyos forintokat dobáltunk egy perselybe” – meséli FKK korán a profizmus felé terelő módszereit.

Fontos állomás volt tanulmányai során a Norvég Zeneakadémián eltöltött fél év 2007-ben. Bálint volt az intéz-

mény történetének első magyar diákja. Elmondhatatlan különbségeket tapasztalt a norvég és a hazai oktatási körülmények között, melyeket nem kizárólag anyagiakban lehet mérni. „Az első órán azt kérték tőlünk, hogy teljesen szabadon improvizáljunk – egyszerre. Eleinte kényelmetlennek éreztem ezt a fajta kollektív improvizációt, aztán megérezttem: ezáltal arra vagyunk ösztönözve, hogy – miközben figyeljük a többieket – minél inkább kifejezzük a saját egyéniségünket; hiszen ez a jazz lényege, a kommunikáció.” Nem tagadja, a félév végén megfordult a fejében, hogy átteszi székhelyét Skandináviába, de adott magának egy évet, mondván, ha addig itthon be tudja indítani a karrierjét, és olyan zenét játszhat, ami művésziileg is kielégíti, akkor boldogan marad. Maradt.

Meghatározó, elementáris erejű mozgatója Bálint játéknak a rizikóvállalás – efelé szintén Oslóban nyitották meg –, ami nélkül számára nincs értelme zenélni. Erről többek közt Harscsa Veronika is ugyanígy gondolkodik, ezért is tud olyan jól működni, és rendre megtölteni a Budapest Jazz Clubot kettejük duója. „Veronika elindít egy témát, én mellé szegődöm a gitárral, és mindketten tudjuk, hogy merhetünk kockázatokat vállalni, mert szüntelenül figyelünk egymásra.”

Az aktív zenélés mellett életének fontos eleme a tanítás, amelynek során – ahogy mondja – szinte annyit tanul ő maga is, amennyit átad növendékeinek. Óriási élmény volt számára, amikor egy nyolcéves kislány gipszsel a kezén, fájdalmát leküzdve készült minden újabb gitárórára, és egy év alatt rengeteget fejlődött. Most klasszikus gitárt oktat, a jövőben azonban többet szeretne foglalkozni könnyűzenével, aminek az energiatöltete közelebb áll az ő lelki alkatához.

Gyémánt Bálint szenvedélyes előadó, aki egyszersmind hihetetlenül felkészült, és rendkívüli magabiztossággal szólaltatja meg a hangszerét, miközben kerüli a kliséket. Ösztönösség és tudatosság egyensúlyban tartására nincs kifejezett módszere, azt viszont mindig fontosnak érezte, hogy a technikai alapokat sziklaszilárdan fektesse le. „Többnyire alapvető dolgokat gyakorlok, például skálázom. Így egészen új felismerésekre jutok a zenével kapcsolatban” – magyarázza.

Bálint még nem tudja, a trióval készül-e majd az első saját CD-je, de annyi szent, jazzlemez lesz. „Pillanatnyilag épp a saját zenekarommal van a legkevesebb időm foglalkozni” – sajnálkozik, de azért azt is elárulja, hogy készülöben van egy duólemez egykori mentorával, Juhász Gáborral. ■

Gyémánt Bálint honlapja: www.gyemantbalint.eu

Gyémánt Bálint következő fellépései:

Szeptember 11. és 25., Budapest Jazz Club: Harscsa Veronika–Gyémánt Bálint Duo
Október 12., november 9., Budapest Jazz Club: Gereben Zita Quintet

Sokszínű ősz Debrecenben

Forrás: Gramofon-archív

Idén hosszabb ideig, október eleje és december 15. között várja a látogatókat a Debreceni Ősz, az Őszi Fesztivál utódrendezvénye. A fesztiválon szinte valamennyi művészeti ág képviselteti magát kiváló hazai művészek közreműködésével. Zene, tánc, próza, kortárs művészet és a művészek igazi örömjátéka teszi feledhetlenné a rendezvénysorozatot.

➔ Gramofon

Október 13-án Lajkó Félix és Brasnyó Antal koncertje nyitja a gazdag kínálatot. Lajkó Félix zenéjét nehéz műfaji vagy stílári kategóriába sorolni, ugyanis egyaránt megtalálhatók benne a klasszikus zene, a magyar és más kelet-európai népzene motívumai, a jazz és a blues, ami pedig ezeket a változatos elemeket képes összekötni, az Lajkó Félix virtuozitása és játékának sodró ereje, a közönségre ható szuggesztivitása. Sok neves együttessel és egyéniséggel dolgozott: tagja volt Szabados György szabadzenei formációjának, a MAKUZ-nak és Boris Kovac zenekarának, a Ritual Novának. Számos alkalommal fellépett a világhírű japán bhutó táncossal, Min Tanakával, a francia Noir Désir zenekarral. Több koncertet adott Alexander Balanescuval, Boban Markovic rézfúvós zenekarával. Több színházi előadáshoz írt zenét, egyebek közt ő szerezte a Szabadkai Népszínház Közellenség című darabjának teljes zenei anyagát, de Josef Nadj mozgásszínháza is rendszeresen kéri fel zenei kíséret komponálására, és szolgáltatott már zenei anyagot Bozsik Yvette koreográfiájához is. A jugoszláviai Ljubiša Samardžić Kerekék című filmjének teljes zenei anyagát ő szerezte. Nevéhez fűződik az 1998-as sarajevói kulturális fesztiválnak, a Sarajevska Zima himnuszának megkomponálása. Hegedűjátékával elbűvölte Tokió, Amsterdam, Berlin, Pozsony, Prága, Budapest, Brassó, Belgrád, Szarajevó, Ljubljana, Frankfurt, Lyon, Bordeaux, Velence, Verona, Edinburgh, London zeneértő közönségét. Visszatérő vendége a párizsi Théâtre de la Ville színpadának, 2001-ben a franciaországi Magyar Év egyedüli fellépőjeként

játszott az Avignoni Színházi Fesztivál keretében a Pápai Palota udvarán.

Más népszerű műfaj is képviselteti magát a Debreceni Ősz programjában: október 26-án az operettmuzika kedvelői szórakozhatnak egész estén át. A Cintányéros cudar világ című operettet vidám válogatás az operettirodalom legnagyobb klasszikusainak műveiből, többek között Kálmán Imre, Lehár Ferenc, Jakobi Viktor, Huszka Jenő, Ábrahám Pál, Szirmai Albert és Johann Strauss zenéi csendülnek fel, köztük A Csárdáskirálynő, a Marica grófnő, a Cirkuszhercegnő, A bajadér, A mosoly országa, a Bob herceg, a Viktória, a Bál a Savoyban, a Mária főhadnagy, a Cigánybáró és még számos operett legismertebb dallamai. Akik tolmácsolják a gyönyörű dallamokat: Kállay Bori érdemes művész, Berkes János érdemes művész, Fonyó Barbara, Teremi Trixi és Bozsó József.

Koncerttel ünnepli negyedszázados fennállását a debreceni PG csoport november 11-én. A debreceni egyetemi légkörben 1986-ban Jantyk Zsolt és Jantyk Csaba testvér- és alkotópáros köré gyűlt több kreatív, nemcsak zenében gondolkodó fiatal, akikkel a zenés performance-ként induló PG Csoport kezdeti klubsikereit is elérte. Az akkori hatóságok figyelmét is felkeltő, szabad és magyar gondolatiságú koncertjeik híressé váltak az ország keleti régiójában. Többszöri tagcsere után kialakult a zenekart részben ma is jellemző szövegcentrikus, rockos zenei irány. Sajátos dallamvilágukat „alföldi zene” meghatározással illetik, a zenekar első lemezének (1990) címét is idézve. 1999-ben Orosz 'Szódás' Imre dobos posztjára Kiss Attila érkezett, s ezzel kialakult a mai felállás, majd 2009-től Halmos Béla primás, a magyar táncházmozgalom egyik atyja csatlakozott a zenekarhoz egyre gyakoribb vendégként, amely közös munkához és áthangszerelt repertoárhoz vezetett. ■

További információ:
www.fonixinfo.hu

**A. GERGELY ANDRÁS (SZERK.):
ZENEANTROPOLISZ
HAZAI UTAK A ZENEANTROPOLÓGIÁHOZ**
Kossuth Klub – l'Harmattan, 166 oldal

A l'Harmattan újabb olyan könyvet jelentetett meg, amely a széles műveltségre aspiráló olvasók kedvéért a zene társadalmi-kulturális hatásának területeit vizsgálja. A zenei (vagy zene-) antropológia egy már eleve interdiszciplináris tudományterület felől tekint egy művészeti ágra. Még ennél is egyszerűbben rávilágíthatunk a tanulmányok közös fókuszpontjára, ha azt mondjuk, hogy zene és politika érintkezési területeit kutatja. A. Gergely András, a Magyar Kulturális Antropológiai Társaság elnöke bevezetőjében politika és zene metszéspontjai kapcsán új válaszokat, új, a szociológiain túli megközelítést sürget. A szerkesztő kötetbeli tanulmánya a magyarországi afrozenei szubkultúra megközelítésének rengeteg lehetséges módját villantja fel, kitérve az összes elméleti és empirikus problémára és kételyre.

Itt van mindjárt az autentikusságé, amely a magyarországi, mintegy két és fél ezres, erősen tagolt afrikai diaszpóra számára egészen másként vetődik fel, még annál is inkább, hiszen itt, idetelepülve inkább vállalják idegenségüket, speciális helyzetüket. Az afrikai dobbenéről mindenki tudja, hogy kódolt üzeneteket hordoz, de ez így van a közösségi előadás minden egyéb elemével is.

Szijártó Zsolt tanulmánya két antropológiai fogalmat vezet be, a színpad és a kulissza térstruktúráját vetíti a témára a mai városi környezetben. A tér használatba vételével további izgalmas tanulmányok foglalkoznak.

A techno- és partikultúra gyökeresen megváltoztatta a szórakozási szokásokat, a szubkultúra leírásában Angyalosy Eszter fontos eredményeket mutat fel. Kovalcsik Katalin, a Zenetudományi Intézet munkatársa a Kalyi Jag roma együttes kapcsán a kontextusra fókuszál, amelyben ez a táncához hasonló mozgalom elindult, és amelyben végül is más irányba kanyarodott. Elméletileg mélyen megalapozott áttekintése a cigányzene korszakától a mai, már egyéb stílusokkal is fuzionált világzenéig széles tájékozottságról tesz tanúságot – és főleg empirikus alázatról, amely még a lakodalmos zenék elfogulatlan leírásától sem ózkdodik. A gamelán a világzene divattá válása

idején nem először hatott az európai zenére, ennek értő interpretációját adja a muzsikusként is aktív Makkai Dániel.

Bár hiányoznak alapkutatások, és a társadalmi tapasztalat összegzésével sem állunk jól, az új, szupra-diszciplináris irányt és ezt az úttörő kötetet csak üdvözölni lehet.

Zipernovszky Kornél

Élményt! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

2011. október 2., 19.30 • BBNH

GRYLLUS DÁNIEL ÉS BARÁTAI

Pál apostol levelei; Weöres Sándor: A teljesség felé

2011. október 17., 19.00 • BBNH

BERECZ ANDRÁS: MEDVÉS

2011. november 5., 19.30 • BBNH

SEBESTYÉN MÁRTA: HIDAK

2011. november 10., 19.30 • BBNH

SONNY ROLLINS

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

**HIROMI:
VOICE**

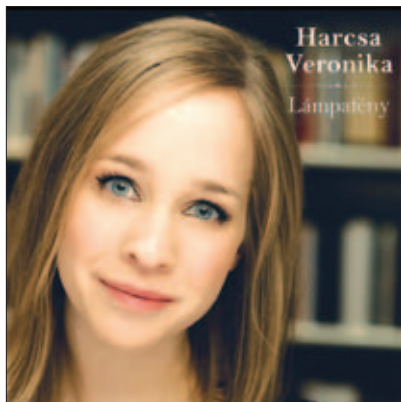

Hiromi Uehara legújabb lemezén a korábbi hagyományokat folytatva két legendás zenésszel játszik együtt. Anthony Jackson basszusgitáros megszámlálhatatlanul sok jazzprodukciónak sikeréhez járult hozzá összetéveszthetetlen játékaival, s néhány számot már játszott Hiromi korábbi felvételein is, a dobos Simon Phillipst viszont inkább rockosabb produkciókban ismerhette meg a világ, és most először dolgozott Hiromival. Az elmúlt néhány év albumai bebizonyították, hogy Hiromi mennyire erős egyéniség, s hogy bárkivel is csinál lemezt, a végeredmény mindig nagyon konzisztens lesz. Így alakult ez a Voice esetében is. Az új társak egyéni hangja jól egészíti ki Hiromi utánozhatatlan stílusát.

Szerzőként már korábban is megismerhettük a művésznőt, így a mostani lemez nem okozott meglepetést: kivételesen széles látókörű és nagy tudású komponista, illetve játékosként is egyaránt magabiztosan manőverezik a jazz, a fusion és a klasszikus zene legkülönbözőbb korszakai között. A triófelállás bőven elég teret ad mindhárom hangszeresnek, hogy megmutassák kivételes felkészültségüket. Ezen a szinten persze természetes, hogy az egyéni teljesítmények mellett a csapatjáték is tökéletes legyen, ami maradéktalanul meg is valósul. A hangzás ezt az egységet annyiban nem támogatja, hogy a dobok mintha egy teljesen másik, sokkal visszhangosabb térben szólnának, mint a többi hangszer. Talán ezzel az egyetlen kritikai észrevétellel tudom illetni az amúgy tökéletes produkciót, amely méltó állomás egy olyan tehetséges pályáján, aki az ígéretes kezdetek után immár évek óta egyenletes teljesítménnyel igazolja, hogy az utóbbi évtizedek jazzének egyik legnagyobb egyénisége.

Huszár Endre

Telarc – Karsay és Társa
TEL-32819-02

**HARCSA VERONIKA:
LÁMPAFÉNY**

Bájos lény és elragadó zenei tehetsége miatt lett jelenség Harcsa Veronika a hazai jazzszíntéren. Kvartettjével eddig megjelent albumai sikerének köszönhetően egyre elismertebb az énekesnő. A műfaj élvonalába tart, ez biztos, új lemeze pedig több szempontból is különleges állomás ezen az úton. A Lámpafény még mélyebb és érzékenyebb zenei gondolkodásmódról tanúskodik, Harcsa Veronika érett korszakába lépett a koronggal. A művész önmaga elé állított talán eddigi legkomolyabb kihívás nagyszerű eredménye a produkció, és egyben igazi különlegesség a műfajban. Tizenegy megzenésített verset szed csokorba Harcsa Veronika, melyek ráadásul nem jól ismert „slágerköltemények” átdolgozásai, hanem olyan, kevésbé közismert darabok, amelyek zeneisége leginkább megszólította őt. Weöres Sándor, József Attila, Kosztolányi, Nemes Nagy Ágnes, Tóth Árpád, Babits, Kassák és Karinthy zseniális sorai tekervényes muzsikában kelnek életre. A kompozíciók nem dalformájúak, inkább felszabadított benyomások szövevényei, a dallamok, stílusok és szövegek is szabadon áramlanak bennük. A versek ének és szavalás határán, mesélős hangvételben szólnak meg. A költemények lelkéig hatolnak a hozzájuk írt zenék, nagyon érzékenyen táruznak fel a versek hangulatai, mondanivalói. Szinte minden esetben más és kiválóan eltalált a stílus, az eredendően nem dalszövegeknek szánt versek természetesen simulnak össze a muzsikával: ez nagyban köszönhető a hangszerelésben is részt vevő együttes kiváló játékának (Blaho Attila, Gyémánt Bálint, Oláh Zoltán, Majtényi Bálint kíséri, Subicz Gábor egy szám erejéig trombitál). Minden dalba új újra és újra belefeledkezni, s közben lassan rádöbbenünk, hogy Harcsa Veronika maga is költő.

Laczkó Krisztián

Szerzői kiadás
HVQCD02

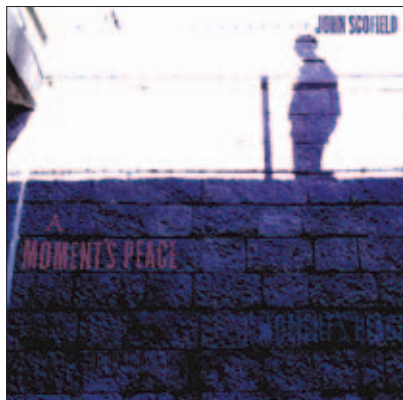
**TERRI LYNE CARRINGTON:
THE MOSAIC PROJECT**

Politikailag korrektebb albumot elképzelni sem lehet: kizárólag a gyengébbik nem képviselői szerepelnek rajta. Csak a külső szerzők sorában található egy-két olyan név, mint Irving Berlin vagy Paul McCartney, amúgy a dalok többségét is Carrington, a dobos szerezte. Ez azonban csak egy elhanyagolható, mondhatni illetéktelen észrevétel, mert a zenével kapcsolatban egészen más gondolatok fogalmazódnak meg a (férfi) hallgató fejében. Korábban is születtek lemezek, amelyek egy sorban vonultattak fel olyan énekes klassziszokat, mint Cassandra Wilson, Dee Dee Bridgewater, Dianne Reeves, Gretchen Parlato, Carmen Lundy vagy Nona Hendryx, itt azonban többről van szó, mint sztárparádéről. Carrington pályája kezdetén már tervezett hasonló jellegű összeállítást, de akkor még nem talált kellő számú partnert terve kivitelezéséhez. Negyedszázad alatt nagyot változott a világ, a nők szerepe ugrásszerűen megnőtt a jazzben, s ha valaki ennek felmutatását tűzi ki célul, azt már a minőség biztos fedezetével teheti. A tizennégy számot tartalmazó albumnak csupán egy-két szerzeményében nincs ének vagy énekhang, de a hangszeresek között is olyan kiválóságokat találunk, mint Geri Allen, Esperanza Spalding, Ingrid Jensen, Tineke Postma vagy Anat Cohen. Az eklektika post-bop-, soul-, funky-, hip-hop-, rap-stíluselemek használatában nyilvánul meg – a sokféleség mégsem zavaró, ellenkezőleg: az afroamerikai zenei hagyomány egységét és folytonosságát tudatosítja a hallgatóban. A közösségtudat és az elhivatottság önmagában persze kevés volna, ha nem párosulna modern hangzással, ötletes hangszereléssel, remek összejáttékkal és szárnyaló hangszerszólókkal. Élvezetes zene az első perctől majdnem az utolsóig.

Turi Gábor

Telarc/Concord – Karsay és Társa
CJA-32662-02

JOHN SCOFIELD:
A MOMENT'S PEACE

Immáron húsz éve kísérem figyelemmel John Scofield munkásságát. Lelkesedésem annak ellenére töretlen vele kapcsolatban, hogy hallottam öt már sokféle zenei környezetben, nem feltétlenül mindig kimagaslóan játszani. A fúziós zenétől a post-bopon keresztül az R&B-ig számos műfajban próbálta már ki magát a most hatvanéves amerikai gitáros. Játéka azonban műfaji korlátoktól függetlenül azonnal felismerhető a csak rá jellemző hangnak és zenei nyelvnek köszönhetően. Legújabb albumát a nemzetközi kritika balladalemezeként aposztrofálta. John Coltrane Ballads című lemezének megjelenése óta tudjuk, az, hogy egy albumon csak balladák szerepelnek, nem feltétlenül jelent lagymatagságot és kizárólag lassú tempójú számokat. Igaz ez a Moment's Peace-re is, bár kétségtelen: a címhez hűen egyfajta nyugodtság valójában jellemzi a lemezt. A zenekarvezető saját kompozíciói mellett más szerzők darabjait is megszólaltatja Scofield új négyesfogata. A korong talán legkiemelkedőbb pillanatai is ilyenek, a nemrég elhunyt énekeső, Abbey Lincoln Throw it Away című száma és a közismert jazzstandard, a You Don't Know What Love Is. Scofield a zongorista-organista Larry Goldings-zel már a kilencvenes évek közepén készített felvételeket. Nem csak ő, de a ritmusszekció másik két tagja is kiváló választásnak bizonyult. Brian Blade, aki a Wayne Shorter Quartet dobosa, most nem kavar tornádót hangszerén, csodálatosan adaptálódik a feladathoz. Scott Colley pedig nem véletlenül napjaink egyik legkeresettebb bőgőse, játéka most is csodálatos. A hangmérnökök munkájának is köszönhetően Scofield gitárhangja olyan megkapó, hogy szinte „mindegy is mit játszik”, csak el ne hallgasson.

Párniczky András

Emarcy – Universal
2764248

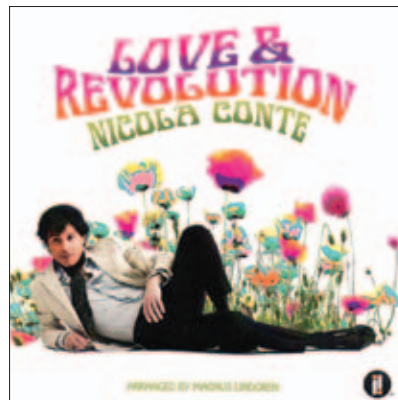
PAT METHENY:
WHAT'S IT ALL ABOUT

Metheny új szólólemeze a közel tíz évvel ezelőtti One Quiet Night című felvétele utódjának tekinthető. Mint akkor, most is a késő esti órákban, New York-i otthona meghitt hangulatában készítette egyedül a felvételeket, és a számok zömében egy különleges, a hagyományosnál mélyebb tónusú hangszer, baritongitárt használt. Az első olyan lemeze ez, melyen csakis feldolgozások hallhatók. Magyaráratként megtudhatjuk, hogy ezek a szerzemények – 10 többé-kevésbé ismert popszerű gyermekkorából – nagy hatással voltak rá, és különleges jelentéssel bírnak számára. Az első szám a Simon és Garfunkel-féle The Sound of Silence, melyet egy speciális 42 húros gitáron ad elő. A rajta való játék kétségtelenül technikai bravúr és a keleties, hárfaszerű hangzást izgalmasan formálja Metheny levegős, kanyargó harmóniai díszítésekkel teli értelmezése. Ezután a számok hangzásban és érzetben is kicsit összefolynak, egy-két kivétellel nagyon lassúak és érzelmeseek. Persze ez nem feltétlenül baj, mégis most paradox módon ideges lettem ettől a nyugalomtól, vagy jobban fogalmazva türelmetlen, mikor töri meg egy új szám ezt a hangulatot. Sajnos ez nem jött el. A borítóról puskázva tudom meg, hogy épp a Girl from Ipanemát hallgatom. Ezt a szélsőségesen átharmonizált és lelassított változatot kihívás felismerni. Hasonlóképpen a többi szám sem igazán ad fogódzkodót, az eredeti változatokat kevésbé ismerem, és a feldolgozások önmagukban nem igazán mondanak sokat. Kis fellelegzést hoz az utolsó, Beatles-féle And I Love Her, az is talán csak azért, mert felismerem a viszonylag hagyományos átdolgozást. Metheny gitározása hibátlan, nincs kétség, hogy azt játssza, amit belülről hall, ám ez a személyes megközelítés most talán túlságosan meditatívra és intimre sikeredett.

Sütő Márton

Nonesuch – Magneoton
7559-79647-0

NICOLA CONTE:
LOVE AND REVOLUTION

Az olasz Nicola Conte több mint egy évtizede ünnepelelt DJ, producer, komponista és gitáros, akinek zenéjét első saját lemeze óta áthatja egyfajta retro-tisztelet a lounge ritmusú bossa nova és a jazz iránt, legyen az hagyományos, acid vagy fúziós.

A művész vonzódása a klasszikus modális jazz-hez, a bossa novához és a hatvanas-hetvenes évek olasz filmzenei dallamvilágához legújabb, Love and Revolution című lemezén is nyomot hagy. Nicola könnyed eleganciával, táncleépésben közlekedik ezen stílusok között, s ahogy hallgatjuk a dalokat, mi is egyre derűsebben lebegünk a hangjegyek között. És hogy mi adja a muzsika sava-borsát? Először is az, hogy mint általában, a szerző ez alkalommal is nagyszerű fiatal énekesekkel veszi körül magát: José James, Gregory Porter, Alice Ricciardi, Melanie Charles mindnyájan külön színfoltjai a lemeznek. A számok éjszakai klubos, ambient hangulatához az ő hangjuk teszi hozzá azt az érintésnyi, simogató feketebáronyos soul-t, amit azért Conte néha nagyon jólesően visszafelé borzolva megcirógat. Főképpen pedig azok a zseniális jazzes groove-ok dobják fel az albumot, amiket a szólisták fújnak, köztük a trombitás Till Brönner és Fabrizio Bosso vagy a tenorszaxofonos Tim Warfield és Magnus Lindgren, aki, lévén svéd, egy kis északi lelketet is belevisz a melódiaikba. A mesteri hangszereléseket szintén ő követte el. Az egyébként háttérbe húzódozó Conte gitárjátéka is felsejlik itt-ott, szolid alaptónust teremtve a dobos Teppo Makynen által vezetett ritmusszekció számára. Igazi öröm és büszkeség, hogy az album záródalát a honi jazz egyik legkedvesebb üdvöskéje, Harcsa Veronika éneklei – finom, törekeny stílusával még egy klasszissal emelve a remek korong értékét.

Laczkó Krisztián

Impulse! – Universal
602527687087

**BUTCH LACY & BUDAPEST JAZZ ORCHESTRA:
A NOISEFUL JOY** ●●●●●

Előljáróban szögezzük le: a BJO – bármennyire merészen hangzik is – világszínvonalat képviselő big band. Aki figyelemmel kísérte a nagyzenekari jazz egyik legjelentősebb hazai műhelyének csaknem két évtizedes művészi tevékenységét, tapasztalhatta, hogy impozáns „referencialistájukon” a műfaj olyan sztárjai sorakoznak, mint George Duke, Dave Liebman, Kevin Mahogany vagy Chris Potter, aki vendégzólístájuk lesz lapunk megjelenésekor Debrecenben. Ezek sorában is kiemelkedőnek számít évtizedes kapcsolatuk a Dániában élő amerikai jazzművésszel, Butch Lacyyal, amelynek eredménye legújabb albumuk. Lacy – ismerve a zenekar képességeit – kifejezetten nekik komponálta és hangszerelte a lemezen megszólaltatott hat, nagy lélegzetű darabját. Az „ősbemutató” tavaly nyáron a Zsámbéki Jazz Open egyik forró hangulatú estjén hangzott el, ezért is tekintettünk nagy várakozással a stúdióban rögzített változat megjelenése elé. A produkcióban szinte minden zenész „szót kap” és briliáns szólókkal bizonyítja fölülnyes hangszertudását, fantáziadús improvizációs képességét. A rézfúvósok sorából kiemelkednek Hámosi János szárnykürt- és Schreck Ferenc harsona-, a szaxofonkórusból pedig Csejtei Ákos szoprán- és alt- és bariton- és szaxofononon is játszik, emellett hegedűs és steel drum-os) a ritmusosabb, kötöttebb (Frieda) és az elengedettebb (Fakopp) előadásmód között ingázik. Ez persze az éppen a kezébe vett hangszerén is múlik, a lemez kocsmái bemutatóján például sokkal többet „hor-dódobolt”. A bariton is eléggé szórakoztató tud lenni kezében, szopránon és tenoron meg többet merít a kárpát-medencei zenei forrásból, hamarabb elszalad a népi absztrakt irányba. Változatos, ihletett, odafigyelést érdemlő lemez született a társ-művészetekben legaktívabb, radikálisan eklektikus magyar jazzalkotótól. *Zipernovszky Kornél*

BJO Records
Katalógusszám nélkül

**ÁGOSTON FRIÓ:
PARÁZSSZÖNYEG/EMBERCARPET** ●●●●●

Ágoston Béla zeneszerző-előadó munkássága olyan kiterjedt, hogy itt és most csak az ehhez a lemezhez kapcsolódó vonatkozásaira lehetünk figyelemmel. Ágoston munkássága a magyar jazzben kevesekre jellemző módon a free irányába nyitott, másrészt sokszor felbukkannak pályája üstököszerű etno-jazzes indulásának reminiscenciái, továbbgondolt zenei elemei. Ágoston két alkalmazott zenei ciklusából áll össze a lemez döntő része. Az egyiket az Andaxinház (Zsalakovics Anikó) felkérésére, a másikat Tóth-Pócs Roland rajzfilmjéhez írta. További inspirációt két lányától merített, az egyik költeményét szavalja, a másik zongorafelvételére improvizál. Ahogy minden dolog kettő ezen a lemezen, két címe is van, az egész Frió is kicsit kétarcú projektnek tűnik számomra. Az egyik felvételsorozaton Hock Ernő, a másikon a még a jazz tanszéken tanuló Ajtai Péter bögőzik, végig a szintén tanulmányait végző Szegő Dávid dobol. Nem köthető egyértelműen személyükhöz vagy ahhoz, hogy a téma színházi vagy pedig film-kísérőzeneként motoszkált a szerző fejében, de azért a zenekarvezető-szaxofonos (szoprán-, alt-, tenor- és bariton- és szaxofononon is játszik, emellett hegedűs és steel drum-os) a ritmusosabb, kötöttebb (Frieda) és az elengedettebb (Fakopp) előadásmód között ingázik. Ez persze az éppen a kezébe vett hangszerén is múlik, a lemez kocsmái bemutatóján például sokkal többet „hor-dódobolt”. A bariton is eléggé szórakoztató tud lenni kezében, szopránon és tenoron meg többet merít a kárpát-medencei zenei forrásból, hamarabb elszalad a népi absztrakt irányba. Változatos, ihletett, odafigyelést érdemlő lemez született a társ-művészetekben legaktívabb, radikálisan eklektikus magyar jazzalkotótól. *Zipernovszky Kornél*

S10 Records
Katalógusszám nélkül

Fújjon bele!

500 féle kipróbálható hangszer
www.fontrade.hu

FON TRADE MUSIC

HANGSZERBOLT ÉS FÚVÓS
HANGSZERÉSZMŰHELY
1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622
Nyitva: munkanapokon
9:00–17:30-ig

**PLESZKÁN TRIÓ:
FIGARO GOING JAZZY**

Az idén februárban elhunyt „magyar Peterson” pályájának alakulása tulajdonképpen előrevetítette a tragikus végkifejletet. Ellentmondásos egyéniség volt, az a nyughatatlan garabonciás diák maradt ötvénevesen is, aki „csodagyerek” korában is volt. Megosztotta a hallgatóságát: voltak feltételek nélküli rajongói és nem kevesen az örökké fanyalgók. Mindent tudott a zongorázásról a ragtime-tól a funky-ig, a boogie-woogie-tól a bopig, mégsem lett igazán pódiumművész; nagyrészt ugyan luxus-hotelekben, de mégis kommersz igényeket kellett kiszolgálnia. Jóllehet nehezen viselte a „Petersonszindrómát”, és meglehetősen szkeptikusan nyilatkozott Jacques Loussier és Eugene Cicero tevékenységéről, maga is elkészítette a Peterson emléke előtt tisztelő albumát, most pedig „jazzesített” klasszikus darabokból készített csokrot ezzel a lemezzel. Ismerte és szerette a komolyzenét, és koncertjei soha nem múltak el anélkül, hogy néhányat a legismertebb klasszikus „slágerdarabokból” el ne játszott volna. Ezúttal szinte az egész lemez ennek jegyében született: Schubert Pisztráng ötösétől Chopin Nocturne-jéig még Mozart-, Liszt-, Vivaldi- és Haydn-műveket is hallhatunk. Mindössze két „kakukktójs” akad: a népszerű Granada és az A csitári hegyek alatt című népdalfeldolgozás.

Mivel Pleszkán igazi szólistaalkat volt, figyelemre méltó azon igyekezete, hogy a triófellásban alkalmazkodjon a ritmustandem zenészeihez (Gayer Ferenc bőgőzik, a dobos pedig Horváth Zoltán). Persze ezúttal is megcsodálhatjuk Frici kivételes technikai képességeit, amelyet igyekszik háttérbe szorítani a jazz játékoságának kedvéért. Az eklektikus témaválasztás dacára megőrzi jó ízlését, a chopini romantika és a petersoni drive szerencsés kombinálásával.

Márton Áttila

Pannon Jazz
PJ 1100

**JOHANNES ENDERS:
BILLY RUBIN**

Enders kísérletező kedvű, 44 éves német tenorszaxofonos. Klasszikus zenei tanulmányokat folytatott, Grazban és New Yorkban jazzt tanult. „Enders mesteri zenész” – írta róla Howard Mandel a Down Beat magazinban. Érdeklő a minimal zene és az elektronika használata a jazzben, mint ahogy ez néhány korábbi lemezén hallható (például a 2006-os Hotel Alba címűn). Különlegességét az is mutatja, hogy pályafutása során rendkívül eltérő stílusú zenészekkel dolgozott együtt, köztük volt: Donald Byrd, Milt Hinton, Jackie Byard, Sam Rivers, Roy Hargrove, Lester Bowie, Harry Pepl, Ingrid Jensen. Új lemezén klasszikus kvartettfelvételeket hallhatunk. A négy zenész mintha évtizedek óta játszana együtt, a zenekar tökéletes egységben dolgozik. Jean-Paul Brodbeck, a zongorista kísérőként is, de a zongoraszóólóban is éteri és érzékeny. A bőgős, Milan Nicholic a háttérben marad, de ott biztosan működik. A dobos, a hetvenéves, zseniális Billy Hart. Élvezi a produkciót, amikor kell, bele simul a többiek játékába, máskor mintha a szólók ellen dolgozna, vagy éppen „belekiabál” azokba. Hart nem dobol, hanem zenél. Enders és Hart együttes játéka lenyűgöző. Szigorúan követik egymást a többnyire lágy harmóniak, amelyek fölött dallam- és szólófolymokat hallunk, mégsem érezzük a szaxofonos játékát bőbeszédűnek, inkább szikáran intellektuálisnak, távolságtartóan szűkszavúnak. E távolságtartás mögött valamiféle bölcsesség, a szűkszavúság mögött pedig erő lapul. Emlékeztet ez Lee Konitz és Jimmy Giuffre egyes felvételeire. Ők is hatalmas feszültséget voltak képesek teremteni azzal, amit nem jelenítettek meg, de a birtokukban volt. Valahogy úgy, mint amikor nálunk van az adu ász, de nem játsszuk ki. Endersnél ott van.

Sáska Zsolt

Enja – Varga
Enja 9707

**HÁRSHEGY BAND: LIVE AT THE TAKE 5
PUB FEAT. VÁCZI ESZTER, KOZMA ORSI**

Koncertlemezt adott ki a Hárshegy Band, amely már nyolc éve működik, igaz, sosem lesznek olyan nyomulós csapat, hogy a vízcsapból is ők folyjanak. A nevük is az alternatív zenekarok és a jazzista blöddli közé tájolja be őket, és persze mindenekelőtt utal a zenekarvezető Hárs Viktor bőgős és basszgitáros személyére. Hárs a HBB-ből „hozta” a muzsikuskok egy részét, amikor a zenekar néhány éve átalakult. A bőgős alapember a magyar jazzben, tagja a MAO-nak és Horgas Eszter együttesében játszik, saját crossover zenekart is létrehozott. Szerzőként is több lemezt mondhat magáénak, sőt angol és magyar szövegeket is jegyez. A HHB két énekesnője, Kozma Orsi és Váczi Eszter inkább felváltva szerepelnek a koncertlemezen, a dalok különböző karaktereinek megfelelően. Márpedig meglepően széles az a stíluspalletta, amelyről színeket válogatnak. Kifejezetten szabadon szánkázna jazz- és poplejtkön – a vokál és a gitársound inkább ide, Szakos Krisztián szerzeményei, Hárs témái, vamp-jei, néha a többiek szólói és egy-két szám harmonizációja inkább oda húznak. A bőgősén kívül ugyanis Szakos (Ákos, Kozma O.), a gitáros Fehér Géza, valamint a billentyűs Nagy Szabolcs témáit is játsszák. Az együttes mindent lazán és jól old meg, de ritkán villan minden(ki) egyszerre, ének, szöveg és a zenekar – szólókkal együtt. Több olyan számot hallanék szívesen, mint az In this tiny world húzós groove-ja és a szellemes Slightly different wedding dance. Az egyik jellegzetes Jazz+Az sláger csak a ráadásban fordul elő, hiszen ez azért egy jazzklubfellépés volt – az egyébként azóta bezárt Take 5-ban. Jó koncert volt, lemeznek is érdekes, de kicsit vegyes ahhoz, hogy az ember újra és újra elővegye.

Zipernovszky Kornél

Szerzői kiadás
HHBCD002

**RAPHAEL WRESSNIG:
'TRUE BLUE'**

Egy számomra ismeretlen Hammond-organás fiatalember, Raphael Wressnig második albumát jelentette meg a német BHM kiadó, és végighallgatva az anyagot igen nehezen tudom elképzelni, hogy ezzel be is került volna a jazztörténelembe. A True Blue igazából nem rossz a maga nemében – még annál is rosszabb: egy teljesen súlytalan és érdektelen tucatlemez. A német orgonista életrajzába beleolvastva kiderül, bejárta már a világot, számtalan fesztiválon fellépett, többek között Magyarországon is játszott 2009-ben a Lamantin Jazz Fesztiválon, vagy tavaly a Budapest Blues Fesztiválon a Petőfi Csarnokban. Mindez szép és jó, Wressnig kétségbevonhatatlanul tehetséges, csakhogy ennél több kell: a példaképei, mint például Jimmy Smith, Brian Auger vagy John Medeski mind rendelkeztek az újítás képességével, azonban Wressnig ujjaiából hallhatóan csak a megtanult szól, saját egyéni hang nélkül.

A lemez anyagát teljesen áthatja a blues, erről árulkodik az album címe is, de különféle stílusokkal keveredik (funk, jazz, R&B). A számokat tekintve a feldolgozások vannak túlsúlyban. Raphael Wressnignek mindössze három, meglehetősen unalmas szerzeménye került a lemezre: a bossa novás lüktetésű, andalító The party, mely súlytalanságával leginkább egy középosztálybeli langymeleg partit idéz, vagy a legjobb esetben is csak táncolható I can't take it no mo' és a One mo' blues. A feldolgozások közül talán a két Stanley Turrentine-kompozíció a legérdekesebb: a Little Sherit kifejezetten kellemes hallgatni, köszönhető ez főként Jim Mullen gitárjátékának, de említésre méltó még a Sometimes I Feel Like a Motherless Child című spirituálé megszólaltatása is. Ha a kék lenne az a-lom színe, a lemezcím litalalát. Szabó Bálint

BHM – Varga
BHM 1055-2

**KARRIN ALLYSON:
'ROUND MIDNIGHT'**

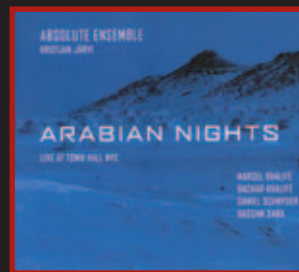
Karrin Allyson 20 éve van a pályán, a legnagyobb élő jazzénekesnők közé sorolható, remekül scattal, és balladák rendkívül hivatott, kifejező előadója. Emlékezzünk csak a Ballads – Remembering John Coltrane című lemezére. Mostani lemeze is balladákat tartalmaz.

Bill Evanstól a Turn Out the Stars drámai erővel szólal meg, Bob Sheppard gyönyörű tenorszaxofon-szólójával. Duke Ellington Sophisticated Ladyt Allyson bölcs visszafogottsággal énekl, közben Matt Wilson szépen seprűzik, Randy Weinstein pedig kesernyésen és dallamosan szájharmonikázik, csakúgy, mint Charlie Chaplin szerzeményében, a Smile-ban. Elhangzik Johnny Mandeltől az ismert The Shadow of Your Smile egy hangulatos altfuvola-szólóval (Bob Sheppard) és egy popdal, Paul Simontól az April Come She Will, Rod Fleeman szép gitárszólójával. A címadó szám a különös és zseniális Thelonious Monk szerzeménye, melyet Allysonhoz illő ötlet volt duóban előadni Ed Howarddal, a bőgőssel.

Allyson írja a CD kísérfüzetében: „Képzeld el, hogy a városban sétálsz késő éjjel. Éjfél körül jár az idő. A szél hideg, de barátságos hangokat hallasz, mézs a füled után, és leérsz egy kis, sötét klubba. Ott egy nő a zongoránál, meghitt balladákat énekel, egyiket a másik után. Talán nemrég bánat ért, vagy talán a szövegek, a dallamok és a harmóniák idézik fel ezt a mélyen benned szunnyadó érzést.” A lemez minden tekintetben kiváló munka. Allyson fantasztikus érzékenységgel és személyeséggel énekel (és zongorázik), amivel olyan intim atmoszférát teremt, hogy úgy érezhetjük: olyasmit hallunk, ami csak az Allysonhoz közel álló személyeknek szólhat. Nincs más hátra tehát, fogadjuk barátunkká őt! Sáska Zsolt

Telarc/Concord – Karsay és Társa
CJA-32662-02

JAZZ ÉS VILÁGZENE

**Magyarországon
forgalmazza
Varga István**
(ist.varga@t-online.hu)

A jó zene igazat szól

Interjú Hamar Dániellel

Az 1973-ban alakult Muzsikás együttes már jó ideje viszonyítási pont a hazai zenei életben: népzeneészek, világzenei kísérletezők, jazzisták és a komolyzene művelői is keresik a harmincnyolc éves zenekar által tolmácsolt autentikus népzene, a személyes találkozást a formációval. A számos díjjal – például Kossuth- és WOMEX-díjjal – elismert Muzsikás kulesemberével, a nagybőgőn és gardonon is játszó Hamar Dániellel beszélgettünk.

→ Bencsik Gyula

Gramofon: *Milyen volt az autentikus népzene helyzete indulásotok idején, a hetvenes évek elejének Magyarországon?*

H. D.: Szinte teljesen ismeretlen volt még az egyébként művelt emberek számára is. Nálunk olyannyira különvált a városi és a falusi kultúra, hogy hiába próbálta Bartók és Kodály összekapcsolni a kettőt, hiába próbáljuk mi, az elválasztódás a mai napig megvan. Városi ember találkozása a népi kultúrával sokszor még ma is sokkoló hatású. Kodály szavaival „elhűl ős színe láttán”. Ugyanez történt velünk. Jómagam huszonegy éves koromig ennek a zenének még a létezéséről sem tudtam. A népzenevel való találkozásom egy legényes táncnak köszönhető, amit egyetemistaként hallottam. Elementáris hatást gyakorolt rám, ami a szépségén túl azt az érzést is adta, hogy mindez az enyém, a miénk. Ettől kezdve szinte kizárólag ezzel a muzsikával foglalkoztam.

G.: *1973-as indulásotokkor volt afféle missziós elképzelések, hogy az autentikus népzene elviigyétek a városi fiatalok számára?*

H. D.: Igen. Mi találtuk ki azt a klubszerű táncházat, ahol heti rendszerességgel szerveztünk tánctanítást, ismeretterjesztő programokat. Valójában a közös tanulási folyamattól vált ez igazi közösséggé. Fontos volt, hogy minden héten ugyanabban az időpontban, ugyanazon a helyszínen találkoztunk. Aztán kezdtek hívogatni országszerte, ahol kezdetben amolyan ismeretterjesztő fellépéseink voltak. Megmutattuk a zenéket, beszélgettünk Erdélyről, ahol a magyarellenes politikával szembeni ellenállás egyik fő ereje a hagyományokhoz való ragaszkodás volt.

G.: *Az akkori hatalom hogyan viszonyult a népszerűségetekhez, ahhoz, hogy egyre több fiatal vonzódott a programjaitok?*

H. D.: Felemás módon. Nem tetszett nekik, mert nem voltak képesek ellenőrizni. Óhatatlanul egészséges nemzetudatot adott, amitől csak egy lépés a nemzeti függetlenség gondolata. Ugyanakkor kénytelenek voltak elfogadni, mert a kommunista ideológusok fennen hirdették a vidéki és városi proletárok egymásra találásának szükségességét. Így hát az úgynevezett túrt kategóriába soroltak minket. Bár létezett a hatalom által működtetett cenzúra, de a népdalok ebből kimaradtak. Lemezre vehettük, hogy „Hidegen fújnak a szelek / Azok nem jót jelentenek”. Bródy János döbbenten kérdezte, hogy ez hogy mehetett át, mire mondtuk, hogy ezeket a szövegeket nem kellett leadnunk ellenőrzésre.

G.: *Mennyire hígult fel a rendszerváltozáskor a zenei élet? Azokban az években gombamód elszaporodtak a zenekarok és előadók valamennyi műfajban.*

H. D.: A kapitalizmusnak az az előnye, hogy piaci alapon értékel mindent, a művészetben inkább hátrány. A művészet ugyanis nem piaci kategória, nem árucikk. Az igazán jelentős művészet, a magaskultúra sehol a világon nem tud megélni támogatás nélkül. Mást ne mondjak: Bartók szinte éhen halt. Persze még rosszabb, ha egy politikai alapon létrehozott bizottság dönti el, mi a helyes, és mi nem.

A Muzsikás együttes: Sipo Mihály, Porteleki László, Éri Péter, Hamar Dániel

Radics Bélának, kora egyik legjobb gitárosának úgy kellett meghalnia, hogy egyetlen rádiófelvétel sem maradt utána.

G.: *Hogyan tudatok túllépni ezeken a nehézségeken?*

H. D.: Elkezdünk kísérletezgetni. A zenében nem igazán ott vannak a műfajhatárok, ahol sokan gondolják. A műfajhatár ott húzódik, ahová azt egy székely prímás helyezte el számomra: a jó zene és a rossz zene között. Miután kértem, hogy ezt fejtsse ki bővebben, mindössze annyit mondott: a jó zene igazat szól, a rossz hazudik. Ha a jó zenék igazat mondanak, akkor összeilleszthetők. Ilyen alapon megszólalhat egymás mellett egy Bartók-mű és egy tradicionális népzene. Később Szőrényivel és Bródyval együtt dolgozva megtapasztaltuk: nem kell rockosítani a népzene ahhoz, hogy a rockzenére kíváncsi emberek elfogadják. Amikor tavaly Franciaország legnagyobb rockfesztiválján egy gyimesi zenével vettük át a színpadot az alternatív rockzenét játszó Woven Hand zenekartól, a közönség ugyanúgy tombolt, mint az elektromos hangszereken, dobkísérettel megszólaló kemény rockzenére. De említhetem a londoni BBC Proms sorozatot, ahol a Royal Albert Hall sok ezres komolyzenei közönsége felállva ünnepele, pedig ami a kezünkben volt, az mindössze négy hangszer, no és a magyar népzene.

G.: *Többen féltik az autentikus népzene a különböző stílusokkal való keveredéstől.*

H. D.: Sokan féltették már a népzene, de szerintem feleslegesen. Ha valaki hozzányúl, átalakítja, felhasználja, mindig az eredményt kell nézni. Ha jó, és sokaknak jelent értéket, akkor van értelme, Bartók is ezt tette. Ha csak a könnyű siker a cél, az előbb-utóbb úgyis elmúlik. A népzene önmagában is tökéletes; olyan, mint a nyelv, eszköz a gondolat kifejezésére. Amikor két különböző zenei műfaj találkozik, akkor jó az együttműködés, ha segítik, felemelik egymást. Ezt tapasztaltuk Bartók, Kodály zenéje és a népzene közös koncerten való megszólalásakor. Mind a két muzsika változatlan formában szólal meg, és erősíti egy-

mást. Például a misztikus hangzású gyimesi halottkísérőből elindulva, körtáncok egyre gyorsuló zenéjével feljutunk egy teljesen extatikus szintig, ami szinte már nem is fokozható, majd ehhez kapcsolódik Bartók „barbár” zenéje, az Allegro Barbaro Jandó Jenő zongorajátékával vagy épp a Takács-vonósnégyes vagy egy szimfonikus zenekar, és az hihetetlen energiákat szabadít fel. A lehetőség határtalan. Mi elsősorban az egymást erősítő egymásmellettiségben hiszünk.

G.: *Hogyan tudatok megőrizni azt a jó értelemben vett alázatot, hogy a világ legnagyobb koncerttermei után felléptek a legapróbb faluban is, vagy épp rendhagyó énekórákat tartotok gyerekeknek?*

H. D.: Mindenütt ugyanazt csináljuk: embereknek zenélünk. A mai világban egy apró eszközön sok száz óra zene tárolható, mégis egyre ritkább, hogy a hallgató úgy érzi, aktív részese a muzsikának. Pedig ez a zene igazi csodája. Azelőtt egy falusi zenész ismerte valamennyi falubelijének a kedves dallamait, akire nézett, annak muzsikált, szinte személyre szóló a zene. Színpadon ezt lehetetlen így megvalósítani, de azért a legtöbb zenész sokszor tapasztalta, az élő koncerten egyszer csak megteremtődik egy egység. Létrejön egy szavakkal leírhatatlan kapcsolat. Ez a fajta élmény ma sajnos egyre ritkább. Az őszintén tetszést nyújtó gyerekközönség előtt fellépni nagyobb élmény, mint a Carnegie Hallban.

G.: *Milyen produciókkal készültök az őszre?*

H. D.: Ősszel Svájcban, a Dohnányi Vonósnégyessel közösen mesterkurzust tartunk komolyzenészeknek, és lesz két közös koncertünk is. Nagy-Britanniában a Royal Kodály Institute-ban tartunk előadást és hangversenyt, és ott leszünk az idén Varsóban megrendezésre kerülő La Folle Journée Fesztiválon is, ahol tavaly 800 ezer fizető néző hallgatta a komolyzenét. Mindemellett ősszel 30 iskolában folytatjuk a rendhagyó ének-zene órákat, és készülünk 2012 elején a Carnegie Hallba. ■

**ALEXANDER BALANESCU, ADA MILEA,
BALANESCU QUARTET:
THE ISLAND** ●●●●○

1987-ben alakult a Balanescu Quartet, és nem sokkal később, a kilencvenes évek elején érezte úgy a világlátott, igazi kozmopolita Alexander Balanescu, hogy visszatér a román gyökerekhez. A mintegy húszévnnyi távollét után a Luminizta és a Maria T. albumok már e közeledés jegyében születtek. A legújabb munka pedig Ada Milea alakját is bevonta a folyamatba: már évek óta dolgoztak közös projekteken. Balanescu művészi gondolkodásának kulcsfogalmai a kapcsolódási pontok (a különböző zenei világok között, az előadók és a közönség között), illetve a kommunikatív zenélés. E kulcsfogalmak mentén, a közös szimpátiájegyben kezdték meg együtt az album munkálatait.

Jó választás volt ehhez a kortárs román író, Gellu Naum (1915-2001) darabját alapul venni: A sziget 1979-ben jelent meg. Természetesen jogos az aszociáció, a Daniel Defoe tollából ismert Robinson Crusoe szigete ihlette. Kalózkod, Péntek, kannibálok és minden kellék adott egy jó kalandhoz. Főleg az angolul tudók örülhetnek: a prózával, énekbeszédrel, igazi énekléssel elmesélt apró történetek a nyelv ismeretében élvezhetők igazán. De a többiek sem maradnak hoppon, a jól követhető, korrekten végigírt szöveg a kísérőfüzetben megtalálható, és még nem is szoltam a helyes kis rajzokról! No és milyen a zene? A zene alárendelt. Mindig az adott epizód történetének van alárendelve, és tempói, motívumai, megoldásai segítségével hátteret fest az aktuális kalandnak. Egyértelmű, hogy a kannibálok, a kalózkod (többször is) határozott, sőt vadóc zenei karaktert kapnak, az álom ringató, a sírás pedig átél és vontatott. Nem hiányzik a latinos hang, és az egész zenei világot jellemzi valami barokkos hangulat, szép vonós hangképzés... Vivaldinak is tetszene. *Pödör Eszter*

Saphrane – Varga
S 62610

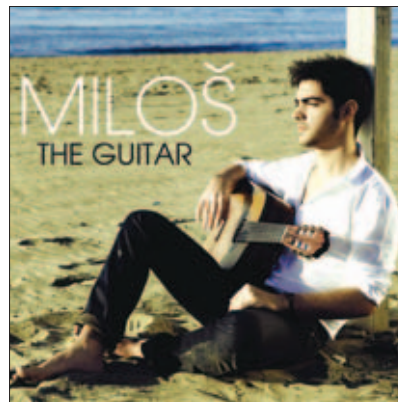

**SACRED SPIRIT
CHANTS AND DANCES OF THE NATIVE
AMERICANS** ●●○○○

A huszonegyedik század városi embere itt, Európában alig-alig talál párhuzamot az indiánok világával. Mindenkinek vannak azonban róluk – akár ifjúkori olvasmányokból táplálkozó – elképzelései, amelyek alapján szimpátiával, nosztalgiával, esetleg kis irigységgel gondol rájuk. A szabadság eszménye, a végtelen tér, a romlatlan természet jutnak eszünkbe róluk, a közösség bölcsessége és mindenáron való összetartása.

Művészetükről, különösen zenéjükéről általában nem sokat tudunk. A természeti népek folklórából ismert munkadalok, a különböző közösségi alkalomok énekei, esetleg hangszeres zenéje felől kezdetjük meg hiányos ismereteink bővítését. Külön fejezet lehet rituális cselekedeteik, szertartásaik zenei világa. Ám aki ettől a lemeztől vár segítséget a témához, annak bizony csalódnia kell. A kétszer tizenegy track az eredeti dallamokat egyszer sem a maguk szépségében, különlegességében mutatja meg, hanem a mai kor embere számára „fogyasztható”, kicsit popos, kicsit lírai, néha technós feldolgozásban. Ha elfogadjuk, hogy az eredeti népzene csak a kiindulási pont, csak az alapanyag, akkor is joggal várhatnánk el, hogy a született zenék legyenek karakter szerint sokfélék, megszólalásukban szellemesek, szerethetők. (Erre sok jó példát idézhetnénk a világzene lemeztérméséből.) Sajnos ez a CD nem ilyen. A szintetikus aláfestés sokszor fontosabb, mint az eredeti dallamok, amelyek olykor csak töredékükben szólnak meg, mint valami egzotikus kiegészítés. Van viszont mű-szélfűvás, mű-madarhuhogás és csellószó... Az egyetlen elvitathatatlan erénye a lemeznek maga a tény, hogy az indiánok zenéjét népszerűsíti: Amerika őslakosainak erkölcsileg olyan sokkal tartozunk, hogy sosem törleszhetünk eleget. *Pödör Eszter*

Virgin – EMI
5099909487826

**MILOŠ KARADAGLIĆ:
MEDITERRÁNEO** ●●●●●

Szerintem nincs az a zeneszerető ember, aki valaha ne dédelgetett volna gitáros álmokat... Miloš Karadaglić, a huszonhét éves montenegrói fiú is így volt ezzel. Gyerekként klasszikus gitárt kezdett tanulni a helyi zeneiskolában, szorgalmasan látogatta a szolfézs- és gitárórákat, majd kisebb koncerteken is egyre többet játszott. 1996-ban Párizsba kapott meghívást, ez fontos pont volt a számára, nem különben Olaszország, ahol David Russell is meghallgatta. Nemsokára pedig már Londonba vezetett az útja, ahol a világhírű Royal Academy of Music növendéke lett. Sokat elárul elszántságáról, kitartásáról a honlapján olvasható mottó: „Nehézségek nincsenek, csak kihívások vannak.” A Mediterráneo kiváló lemez, amelyen jó arányban hallhatók nagyon, illetve kevésbé ismert zenék. Több darabban is képviselteti magát Albéniz, a csodagyerekből csodafelnőtté lett katalán zongoraművész, komponista, illetve Tarréga, a modern gitárjáték megalapozója, aki nagyszámú átírtaival a hangszer irodalmát is egy csapásra a többszörösére bővítette; nem maradhat el Granados, és egy művel megszólal Llobet is, aki Tarréga fontos tanítványa volt. Domeniconi négytétéles szvitjének (Koyunbaba) témája török népdal, az előadó számára emlékezetes pillanatokat idéz. És vajon ki ismeri avatottabban a mediterrán életérzést, mint a görögök? Mikis Theodorakisnak is halljuk két darabját. Miloš Karadaglić mindent tud a hangszeréről. A zenén keresztül pedig mindent meg is mutat: a legfinomabb hajlításoktól, rejtett díszítésektől a tomboló virtuozitásig. Ám a játéka nem válik tolkodóvá, nélküli az öncélú hatásvadászat. Sokszínű, kifejező, érzékeny, de nem giccses. Szépséges. S a bónusz DVD tanúsága szerint ő maga is az. *Pödör Eszter*

Deutsche Grammophon – Universal
4779338

CHRIS THILE – MICHAEL DAVES:
SLEEP WITH ONE EYE OPEN

Lehet szeretni, nem szeretni a countryt, a bluegrassot, de tény, hogy ez a duó lenyűgöző! A két, a high schoolból éppen szabaduló vidéki srác 2005-ben ismerkedik meg egy New York-i jam alkalmával. A gitáros Daves otthonról hozza a bluegrass ismeretét, szülei hegedű- és banjójátékosok. A mandolinos Thile-nak nincs jelentős bluegrass-műltje, viszont roppant kreatív, és őrdögi mandolintechnikája révén mindenféle zenei stílusba könnyedén kalandozik. Sűrű közös éjszakai zenéléseik bebizonyítják, hogy remekül kiegészítik egymást. Debütáló albumokra tizenhat dalt válogattak, amelyek tradicionális dalok, valamint bluegrass-legendák örökzöldjeinek feldolgozásai, fiatalos, invenciózus felfogásban. Zenéjük megőrzi a hagyományt, de mentes a konvencióktól. A lassú, bólogató blues úgy hőmpölyög, mint a lusta Mississippi, majd egy örült gyors szám következik, mint egy colorádói, vad hegyi patak. Akár lassú, akár gyors, minden számnak nagyon jó húzása van. A felépítésük is változatos, sosem tudjuk előre, melyik hangszer fog szólózni a breakdownokban. Amellett, hogy mesterien pengetik a hangszereiket, nagyon magasan tudnak énekelni (jellegzetes stílusjegy), az elcsuklások hitelesek, a tercelések kristálytiszták. A felvétel élő koncerthez hasonló körülmények között készítették, (egyetlen belógatott mikrofon, egyidejű éneklés és hangszerjáték stb.), hogy a felvételek New York-i pubok zárás utáni óráinak hangulatát tükrözzék. A bluegrass bárki számára érthető lehet, hiszen az alapvető emberi érzelmeket, éretnyeket, bűnöket énekl meg. Ámde zeneileg időt kell szánni a megismerésére, mert az a mód, ahogyan mindezt kifejezésre juttatja, mégiscsak végtelenül amerikai.

Pödör Bálint

Nonesuch – Magneoton
527603

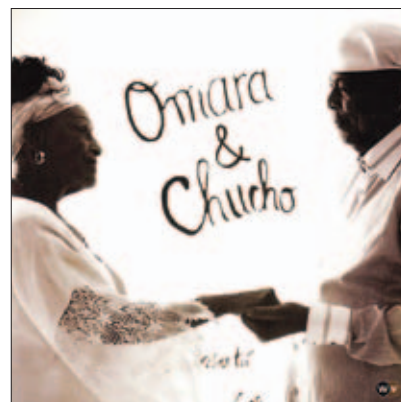
PLAYING FOR CHANGE 2:
SONGS AROUND THE WORLD

2005: egy háromfős amerikai forgató- és hangmérnökcsoporthoz utazik a világban, és rögzíti a jó zenéket az eredeti lelőhelyükön. Az élmény és a gyűjtött anyag túlságosan is messzire vezet, ezért Mark Johnson (fiatal, profi kaliforniai filmes) nagyot álmodik, és alapítványt hoz létre, hogy ezeknek a zenészeknek és közösségeiknek viszonzásuk mindazt, amit azok nagylelkűen adtak nekik. Mára elérték, hogy öt országban hét zene- és művészeti iskolát működtetnek (egyelőre Afrikában és Ázsiában), melyek reményt és inspirációt adnak kilátástalan sorsú gyerekeknek. Céljuk, hogy minden gyerek hozzáférjon zeneiskolai képzéshez, és munkahelyeket is teremtenek helyben. Közben folytatják a gyűjtést. Kezdeti technikai akadályainak mára nyoma sincs, Full HD-stúdiójuk három kézitáskában elfér. Híres zenészek is csatlakoznak adománykoncertjeikhez, de az igazi ütökártya a legkülönbözőbb földrészek előadóiból verbuválódott PFC Band, amely Amerikában és Európában koncertezik. A nagy családhoz kb. száz zenész tartozik, a szűk mag a következő: Mohammed Alidu (Ghana), Clarence Bekker (Hollandia/Suriname), Grandpa Elliott (USA, New Orleans), Mermans Kenkosenki (DR Kongó), Jason Tamba (DR Kongó), Titi Tsira (Dél-Afrika). Repertoárjukban sok kommersz dal is van, de az átdolgozások jók. Második albumunknak főleg a DVD-je ajánlható: a szimpatikus, hiteles, civil zenészek a legváltozatosabb helyszíneken játszanak. Szeptember 17-i. éves koncertjükön majd újból bizonyíthatják remek szervezőkészségüket: a világhálón bárki bekapcsolódhat a dalok előadásába. A mottó: „Play a Song. Build a School. Change the World”. Ez a sajátos amerikai pragmatizmus, a maga módján, talán valóban segít közelebb hozni a Föld népeit!

Pödör Bálint

Hear Music – Universal
0888072330351

OMARA PORTUONDO – CHUCHO VALDES:
OMARA Y CHUCHO

A világhírű kubai énekesnő, Omara Portuondo és Chucho Valdes zongorista tizennégy éve már készített közös albumot. A címválasztás, bár nem bonyolult, így is tökéletes. Az albumnak a kérdésnél ének-, a zárásnál zongoraszóló ad keretet. A kompozíciók legtöbbször ballada (kubai bolero), de van egy-két blues és son-montuno is. Romantikus, nosztalgikus, szerelmes. A harmóniak és dallamok olyanok, mintha jazzstandardeket hallanánk, csak itt minden spanyolul szól. Az énekesnő szövegmondása, drámai kifejezőereje magával ragadó. Klasszikus hangképzéssel énekel, ezt bizonyítja széles vibratója is, ami a kitartott hangoknál már-már alig elviselhető. Mélysége korlátlan (lemez egészen kis c-ig), némely magas hangnál viszont elcsuklik. Ez a fajta zongora-ének felállás általában nagy kihívás az előadónak (elsősorban a zongoristának) másrészt viszont kisebb a duó kötöttsége is. Chucho Valdes játéka tartalmas, mondhatnánk, pazar, a páros együttműködése pedig mintaserű. Egyetlen számba hívtak vendégművészt: az egyik balladában Wynton Marsalis stílusos trombitajátékát élvezhetjük. A legtöbb latin zongoristához hasonlóan, Valdesnél is kulcsfontosságú a ritmika kérdése. Hallgatóját el-elbizonytalanítja, mintha eltévedne, kiesne a lüktetésből. Csak később jövünk rá, hogy szándékosan cifrázza, újabb és újabb szinkópákkal boldondítva meg a ritmikai folyamatot. Sok klasszikus zenei témát idéz föl. Beethoven Holdfény szonátáját és Rahmanyinovot külön is jelzi a kísérfűzet, de több más motívumot, például Gershwin is becsempész a szellemes pianista. A műsorfolyam talán lassú, melankolikus, mivel a tizenhárom számból csak kettő gyors, de egy percig sem unalmas.

Pödör Bálint

World Village – Karsay és Társa
WVF479062

Analóg vagy digitális?

Hatodik rész:

A digitális technika alapjai

Sorozatunk eddig megjelent öt írásában lezártuk az analóg technika tárgyalását, így az alábbiakban nekivághatunk a digitális technika bemutatásának. Nem lesz könnyű olvasmány, de ez ne riassza el kedves olvasóimat, mert e technika ugyanakkor hihetetlenül logikus. Míg az LP-lemez barázdáiban szinte látjuk a hanghullámokat, addig a CD barázdáiban csupán bemélyedések sorozatát találjuk. Hogyan lesz a hangból bemélyedések látszólag rendszertelen sorozata, és hogyan lesz ebből ismét hang? Következő írásainkban erre és még sok más, a digitális technikával kapcsolatos kérdésre kíséreljük meg a válaszadást.

➤ Ujházy László

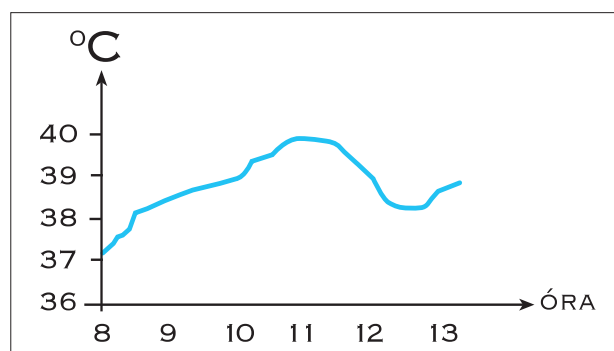
Tételezzük fel, hogy házunk ablakából a szemközti ház irányába egy lámpával küldünk jelzéseket. Ha megállapodásunk szerint más információt jelent a halvány, megint mást a közepes, illetve az erős fény, akkor jó körülmények között van lehetőségünk a pontos információközlésre. Ám ha sűrű köd van, akkor szomszédunk még az erős fényt is halványként érzékeli, ha pedig történetesen szemébe süt a nap, akkor még nehezebben tudja a fényerőket egymástól megkülönböztetni. Ez a példa megfelel az analóg átvitelnek, melynél például a ködnek megfelelő műszaki alapzaj torzítja az üzenetet. Ha mindezt digitális alapon tesszük – amikor a lámpa fényerőssége teljesen közömbös, csupán a felvillanások sűrűsége hordozza az információt, s a szomszéd a lámpánk erősségétől függetlenül egyáltalán érzékeli a lámpánk fényét –, akkor már lehetséges a pontos üzenetátadás. Vagyis ha a CD lejátszásakor a leolvasó lézersugara eléri a CD bemélyedéseit, s az onnan visszaverődött sugarakat a készülék „értelmezi”, akkor a pontos lejátszhatóságnak nincsen akadálya. Az analóg példánkban a fény erősségét kellett szabályoznunk, márpedig köztudott, hogy ha egy ilyen analóg szabályzót más értékre állítunk (pl. erősítőnk hangerőszabályzójával), akkor az eredeti értéket már nem tudjuk pontosan visszaállítani. Ha azonban csak ki-be kapcsolgatunk, akkor akár a ki-, akár a bekapcsolt állapot később könnyen rekonstruálható. A digitális készülékek pontossága is éppen abból ered, hogy analóg szabályzók helyett csupán kapcsolókat tartalmaznak, melyek két lehetséges állása egyértelmű, mint ahogyan az is, hogy egy lámpát be- vagy kikapcsoltunk. Mindezt továbbgon-

dolva a hangtechnika területére: ha például egy CD-t átmásolunk, akkor a kapcsolóállások pontos rekonstruálhatósága következtében a másolat elméletileg pontosan azonos lesz az eredetivel, akárhányszor másoljuk is tovább a műsort. Az analóg technikában nem így van: a másolat hangtechnikai szempontból minden esetben gyengébb minőségű az eredetihez képest, mert a másolás során nő az alapzaja, nő a torzítás, változik a hangszínezet. Nem véletlen, hogy az analóg időszakban a felvételekkel történő, a szerzői jogokat megkerülő „kalózkodás” nem volt olyan központi kérdés, mint napjainkban. Kimondható tehát, hogy míg az analóg hangrögzítés esetén szinte kiküszöbölhetetlenül zavarhatnak a zajok: a szalag suhogása, a hanglemez pattogása, addig ezekhez képest a digitális rendszerek alapzaja igen alacsony, szinte zajtalan. Ez egyben a digitális technika egyik nagy előnye, mely gyakorlatilag száműzte a korábbi alapzajokat. Ez azonban csupán egy egyszerű bevezető példa volt, hiszen a későbbiekben még részletesen megvizsgáljuk a digitális technika előnyeit, hátrányait.

A zene, a beszéd s a minket körülvevő hangok mind analóg jelek. Fülünk is csak az analóg jeleket képes „megfejteni”, bár működésében vannak digitális jellegű folyamatok. Ezért az analóg jeleket először digitalizálni kell. Ez az úgynevezett A/D (analógról digitálisra) átalakítás, melynek első fázisa a mintavétel.

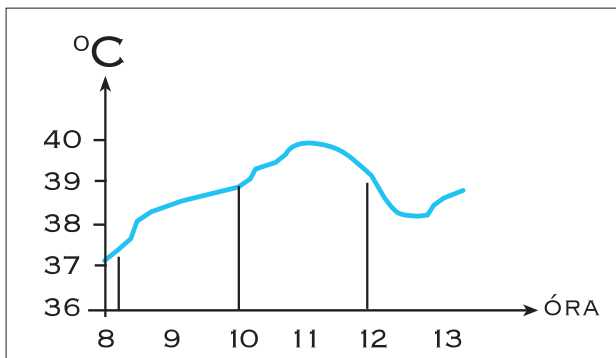
Az A/D átalakítás, a mintavétel

A mintavétel során az analóg jelből mintákat veszünk, azaz meghatározott időközönként megmérjük annak értékét. Ez minél sűrűbben történik, annál pontosabb lesz az átalakítás, amit a következő példával szemléltethetünk: Tételezzük fel, hogy lázat mérünk. Testünk hőmérséklete egy időben folytonos analóg jel, hiszen minden pillanatban van valamilyen értéke. Ezt diagrammban ábrázolva:

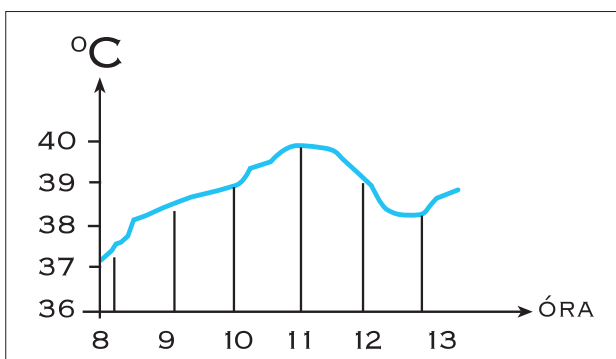

Az analóg rendszernek az felelne meg, ha a testünkre helyezett hőmérő pillanatról-pillanatra folyamatosan jelezne a fenti diagramm hőmérséklet értékeit. Digitalizáláskor is meg kell mérnünk a hőmérsékletet, hogy annak pillanatnyi értékeit digitalizálhassuk, azonban ez csak meghatározott időközönként történhet. Ha ez túl ritkán, mondjunk kétóránként történik, akkor nem vehetjük észre a két mérés, tehát a két minta közötti esetleges maximumot:

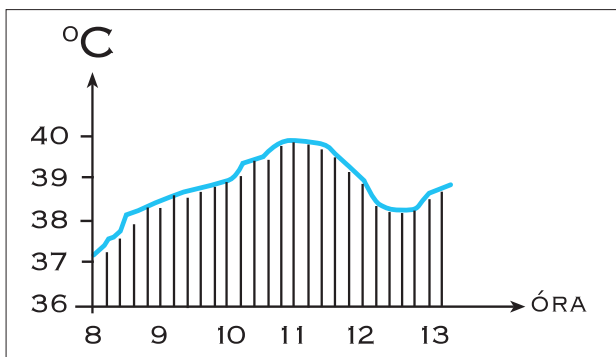

Ezért sokkal pontosabban rekonstruálható az analóg jel, ha sűrűbben, például óránként vesszük a mintákat:

Még sűrűbben véve a mintákat, a tetőpontok összekötésével már eléggé pontosan megkapjuk az analóg jelet, más fogalmazással: a minták értékei (az ábrán felső végpontjai) jól megközelítik az eredeti görbét:

Ez a függvény azonban nem csupán a példa szerinti testhőmérséklet lehet, hanem akár egy zenei műsor szintjének változása, csupán akkor a függőleges tengely mentén a hőmérséklet helyett a dB értékeket tüntetjük fel, a vízszintes tengely mentén pedig sokkal finomabb időbeosztást alkalmazunk, hiszen a zenei jel lényegesen gyorsabban változik. Természetesen ekkor is érvényes, hogy a megfelelő minőségű digitalizálásnak egyik feltétele, hogy a mintavétel minél gyakoribb legyen, azaz minél magasabb legyen a mintavétel frekvenciája. Ha például másodpercenként 100 mintát veszünk, akkor a mintavételi frekvencia értéke 100 Hz. Azt pedig, hogy legalább mekkorára válasszuk a mintavételi frekvenciát, a digitalizálandó jeltől függően a mintavételi tétel határozza meg.

A mintavételi tétel kimondja, hogy a digitalizálandó jelek pontos rekonstruálása érdekében a mintavétel frekvenciájának magasabbnak kell lennie, mint a legmagasabb digitalizálandó frekvencia kétszerese. Ez egyben a digitális technika alaptétele. Tehát ha a hangfrekvenciás technikában a felvenni vagy továbbítani kívánt legmagasabb frekvencia 20 000 Hz, akkor a műsor digitalizálásakor a mintavételi frekvenciának feltétlenül nagyobbak kell lennie, mint $2 \times 20\,000 = 40\,000$ Hz. A CD-technikában a mintavétel frekvenciája ezért 44 100 Hz, vagyis amikor a stúdióban pl. az analóg zenét digitalizálják, akkor másodpercenként 44 100-szor mérik meg annak nagyságát. (A 44 100 Hz helyett egy gyakoribb megjelölés a 44.1 kHz.) S mivel a mintavételi frekvencia értéke és a hangminőség között eléggé egyértelmű az összefüggés, ebből következik, hogy az újabb, 96 kHz-es és 192 kHz-es mintavételi rendszerek hangminősége jobb, mint az alacsonyabb mintavételi hagyományos CD-k minősége.

Az A/D átalakítás első lépcsőfoka tehát a mintavétel, amikor az analóg hangjel értékét a mintavételi frekvenciának megfelelő sűrűséggel megmérjük. Az így nyert értékeket kell áttenni kettes számrendszerbe.

A kettes számrendszer

Az általunk megszokott 10-es számrendszerben az egyes helyi értékek jobbról balra a 10 hatványai szerint nőnek, tehát a számok szokásos írásmódja szerint három számjegy esetén: $10^2 = 100$ (százatok), $10^1 = 10$ (tízesek), $10^0 = 1$ (egyesek), és minden helyi érték alatt 10 érték (0–9) fordulhat elő.

A kettes számrendszerben az egyes helyi értékek nem a 10, hanem a 2 hatványaival jellemezhetők: $2^2 = 4$, $2^1 = 2$, $2^0 = 1$, és az egyes helyi értékek alatt itt csupán két érték lehetséges: a ki- és bekapcsolt állapot, szokásos jelölésével 0 és 1. Ahány lehetséges helyi értékünk van, annyi bites a rendszerünk. Ha csupán a legkisebb helyi értéket használjuk, azaz csak egy bitünk van, akkor csak két lehetséges számot fejezhetünk ki: 0 és 1. (A tízes számrendszerben ez 0–9). Két helyi érték (két bit) esetén a kifejezhető értékek: 0, 1, 2, 3. Ahogyan a tízes számrendszerben 9-nél nagyobb érték leírásához már kell a második helyi érték (a tízes), úgy a kettes számrendszerben 3 fölött már kell a következő bit, melynek értéke 4. Tehát ahogyan a tízes számrendszerben minél több helyi értékkel dolgozunk, annál több különböző értéket fejezhetünk ki, ehhez hasonlóan a kettes számrendszerben is a bitek számával rohamosan nő a kifejezhető értékek száma. Így a 16 bites CD rendszerben 65 535 lehetséges érték közvetíthető.

A kerekítés (kvantálás)

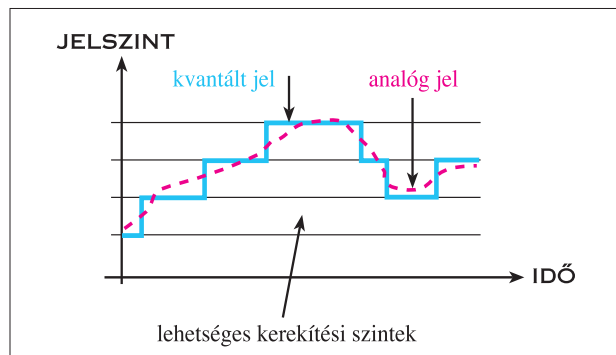
A hagyományos analóg technikában a lehetséges értékek száma végtelen (gondoljunk a korábbi hangerőszabályzó hasonlatra, ahol a 0 és a maximális szintérték között végtelenül finomíthatjuk az egyes szinteket). A digitális tech-

nikában egy rendszerben azonban csupán annyi értékünk lehet, amennyit a bitek száma megenged. Ha az ennél finomabb bontású analóg minták a lehetséges értékek közé esnek, akkor azokat a legközelebbi lehetséges értékhez kell hozzárendelni. Ezt a folyamatot nevezzük kvantálásnak, vagy kerekítésnek.

A kvantálásra szemléletes példa az iskolai tanév végi osztályzás. A tanulók évközi értékeléséből kiadódó átlagok (minták) 1 és 5 között bármilyen értéket eredményezhetnek, azonban a bizonyítványba csak 1, 2, 3, 4 és 5-ös osztályzat írható be. Ezért a köztes átlagértékeket a szokásos módon kerekíteni kell, a hozzájuk közelebb eső beírható értékekre. Ezzel persze nagy hibákat követünk el, főleg a gyengébb átlagok esetén, amikor például egy 1,51-es átlagot kettesre kerekítünk. A magasabb értékek felé ez a hiba csökken, például a 4,51-ről 5-re kerekítés esetén. Ha a bizonyítványba az 1–5 között még több érték lenne beírható (vagyis megnövelnénk a lehetséges kerekítési szintek számát), akkor a hiba csökkenne. Az előbbi hasonlat alapján a digitális technikában is a lehetséges szintek száma a bit-szám növelésével érhető el, s ebből következik a kezdeti 16 bites rendszerekhez képest az újabb, 24 bites rendszerek kedvezőbb hangminősége.

Az elmondottakat ábrázolva láthatjuk, hogy a kvantálás nyomán a korábbi folyamatos analóg görbe helyett egy lépcsőzetes közelítést kapunk. Könnyű belátnunk, hogy

minél finomabbak a lépcsők, a kvantálás ellenére annál pontosabban közelíthetünk az eredeti görbéhez.

Mivel minden kerekítési szint kifejezhető a kettes számrendszerben, ezzel az analóg jelet már digitalizáltuk, s képessé tettük arra, hogy megfelelő kódolások nyomán a különböző hordozókon (CD, DVD, SACD stb.) digitálisan rögzítsük, vagy földfelszíni sugárzással (DVB-T), műholdon (DVB-S), kábelon (DVB-C), mobilhálózaton (DVB-H) közvetítsük. A különböző bonyolult kódolási folyamatokkal itt nem foglalkozunk. Következő számunkban a CD-k gyártását, felépítését, sebezhetőségét szeretnénk bemutatni olvasóinknak. Ígérhetjük, hogy a fentiekhez képest az már könnyebb olvasmány lesz. ■

DEBRECENI ŐSZ programajánló

október 13. 19 óra, Nagyterem

Lajkó Félix – Brasnyó Antal koncert

Kölcsey Központ

október 26. 19 óra, Nagyterem

Cintányéros cudar világ (operett est)

Közreműködik: Kállay Bori, érdemes művész, Berkes János, érdemes művész
Fonyó Barbara, Teremi Trixi, Bozsó József

november 11. 19 óra, Nagyterem

PG Csoport 25 éves jubileumi koncertje

Vendégek: Halmos Béla, Lukács László, Németh Alajos, Tátrai Tibor

november 24. 19 óra, Nagyterem

EDDA unplugged koncert

Részletes program: www.fonixinfo.hu
A műsorváltoztatás jogát fenntartjuk!

www.gramofon.hu

GRAMOFON
Klasszikus és Jazz

Olvasson tovább!

- koncertek
- lemezkritikák
- hírek
- riportok
- előzetesek

www.gramofon.hu

CONCERTO

Komolyzenei hanglemezek
a gregoriántól
a kortárs zenéig
LP, CD, DVD
vétel-eladás

CONCERTO
1074 Budapest, Dob u. 33.
E-mail: concerto.kft@onlinc.hu

Telefon/fax: 266-9631
Nyitva: H.-P.: 12-19 h

HANGLEMEZBOLT

www.lpcorner.com
Lemeztisztítás
Postai utánvét

GRAMOFON
plusz

A Gramofon folyóirat
önálló felülete
a www.hvg.hu
Kultúra rovatában

- ▶ Interjúk
- ▶ Cikk
- ▶ Portrék
- ▶ Koncert-
és operakritikák

hvg.hu

A MÚZEUM
KIEMELT TÁMOGATÓJA

MÚMIÁK
TESTKÖZELBEN

Szépművészeti Múzeum 2011. június 9. – október 22.

TECHNOLÓGIAI PARTNER

SHARP

inforádió

artmagazin

dívány

múlt-kor

jazz

credit.kft.

BUDAPEST FILM

MUSZKA rádió

Molnai Könyvek

múzeumcsalád

„A vágással csinján kell bánni!”

Czéh Mariann, a Magyar Rádió Artisjus-díjas egykori zenei vágója negyvenéves pályafutása alatt klasszikus és kortárs zenei felvételek ezreit készítette „ollójával” az utókor számára. Kocsis Zoltántól Vásáry Tamásig, Sass Sylviától Edita Gruberováig rengeteg művész megfordult nála az utómunka-stúdióban.

➤ Lőrincz Judit

Fotó: Lőrincz Judit

Gramofon: *Hogyan vált hivatásává a hangvágás?*

Czéh Mariann: Édesapám révén ismerkedtem meg a zenével, ő volt az első szolfézstanárom a zeneiskolában. Neki köszönhetően váltam én is zeneszeretővé már egész kiskoromban. A zeneiskolában hegedültem, de édesanyám azt tanácsolta, ne menjek művészi pályára. Így aztán a Debreceni Gépipari Technikum híradásipari szakára jelentkeztem, és mellette délutánonként fagottórákra jártam a helyi konzervatóriumban. Mindkét iskola elég nehéz volt, a délutáni zeneórák viszont segítettek abban, hogy a technikumban sikerrel vegyem az akadályokat. A technikus oklevél és a zenei tanulmányok együttese adta az ötletet, hogy kopogtassak a Magyar Rádiónál 1966-ban. Akkoriban még ritka volt a műszaki és zenei végzettség párosítása, így rögtön felvettek. Nagyon büszke voltam, hogy „rádiós” lehettem, mert abban az időben még jó volt ott dolgozni, pezsgő élet zajlott a Rádióban.

G.: *Rögtön a zenei felvételek vágása lett a feladata?*

Cz. M.: Először a műszaki osztályon dolgoztam mint hangtechnikus. Ez nagyon jó iskola volt, mert minden munkafolyamatot meg kellett ismernünk. Szövegek vágásával kezdtem, azután felolvasások, hangjátékok, magazinműsorok következtek, rövidhullámú adások stúdiókban dolgoztam, és végül az adást lebonyolító stúdiókban is. Így az egész műszaki folyamatra lett rálátásunk. Ez a periódus néhány évig tartott. Amikor 1968-ban a Magyar Rádióban elindult a sztereó hangtechnika alkalmazása, nagy öröömre néhány fiatal kollégámmal együtt bekerültem az úgynevezett sztereó csoportba. Az igazi boldogság viszont csak ez után jött: megismerhettem a két nagy zenei stúdiót, a 22-est és a 6-ost.

G.: *A hangvágás mikor jött divatba?*

Cz. M.: A vágás a szalagos hangrögzítéssel egy időben kezdődött, bár hibajavítási lehetőség már a gépzongora-fel-

vételek idejében is volt. 1929-ben, amikor a hangosfilm megjelent, filmszalagon készítettek zajmontázst Berlin városi zajából, ugyanis már ekkor tudtak hangot vágni. A szöveg vágása csak később vált lehetővé, amikor a BBC acélszalagos magnetofonokat vásárolt. Itt a szalag összeillesztése ponthegeosztóval történt, de ez a módszer csak prózai felvételekre volt alkalmas. Később, a negyvenes években, amikor a szalagos magnetofon divatba jött, egy német felvételen már biztosan volt vágás. Ezt onnan tudjuk, hogy egy szimfónia felvételéből kifejtettek néhány ütemet.

G.: Pontosan mi a vágó feladata?

Cz. M.: A vágás a zenei hangfelvételek „sterilségét” szolgálja. Egy koncerten egy-két hamis hang elfogadható, de mivel a felvételek esetében a hallgatónak ismételt meghallgatási lehetősége van, zavaró lehet, hogy egy rossz hangszerezés hangindítás vagy hamis hang mindig ugyanott fordul elő. Ezért szükséges a felvételeket úgy kitisztítani, hogy ezektől a zavaró előadói momentumoktól, „szepelóktól” és zajoktól mentesek legyenek. A szövegek vágásakor természetesen mások a követelmények. A zenei vágást akkor kezdtem el, amikor a sztereó csoportba kerültem. Az egyik emlékezetes munkám Beethoven Fidelioja volt, melyet Ferencsik János vezényelt. 1979-ben hívtak a Bartók Rádió zenei osztályára zenei vágónak. Ekkor el kellett búcsúznom a stúdióktól. Nehéz döntés volt, mégis örömmel vállaltam az új feladatot. Éreztem, hogy továbbra is alkotótárs maradhatok, hiszen a montírozó helyiségben a kezem alatt állt össze sok-sok részletből a kész zenemű.

G.: Nagyon fontos időszakban dolgozott a Magyar Rádióban. Milyen technikai változások érintették a munkáját?

Cz. M.: 1979-től 1993-ig analóg szalagokra rögzített felvételeket vágtam. A hangszalagot elvágni nagy felelősséggel járt. Általában egyetlen példány volt a jó felvételtől, ezért gyakran összeszorult a gyomrom, ha egy-egy nehéz helyen kellett vágni. A szólóhangszeres művek vágása sem volt mindig egyszerű, de a szimfonikus darabok már komoly kihívást jelentettek. Többnyire egyedül dolgoztam. A zenei rendező a kottába beírta a vágások helyét, de az is előfordult, hogy én dönthettem el, melyik zenei részlet következzen. A kézügyesség ugyanolyan fontos volt, mint a jó fül. Ráadásul sokkal nagyobb felelősség terhelte a vágót,

mint a mai digitális világban, mert ha elrontott egy vágást, az visszafordíthatatlan volt.

A digitális átálláskor először meg kellett ismerkednem a számítógéppel. Amint megtanultam kezelni a vágóprogramot, láttam, hogy szinte határtalanok a lehetőségek. Mivel a digitális vágásnál nem lehet elrontani az anyagot, kipróbálhattam számtalan variációt, hogyan hangzik a végeredmény a legjobban. A kezdeti időben, a stúdiókban a hangrögzítés még analóg, majd később digitális magnetofonra történt. Mindkét esetben hosszú időt vett igénybe a jó részek komputerbe való bejátszása. Ez akkor rövidült le, amikor már a rögzítés is számítógépre történt. Közben a megvágott, kész felvételek esetében is felváltotta a szalagot a CD.

Pályafutásomat még a régi, nagy sebességű, szalagos magnókkal kezdtem, így az évtizedek során megélhettem a stúdiótechnika legjelentősebb változásait. A technikai újítások a művészek körében is hamar ismertté váltak. Megszokták, hogy szinte korlátlan a hibajavítás lehetősége, emiatt a vágások is megsokasodtak. Eljutottunk odáig, hogy átlagosan tizenöt másodperces részletekből állt össze a végleges mű. Bár a felvétel sterilé vált, a zenei ívek könnyen sérülhettek. Talán nem véletlen, hogy például Furtwängler tiltakozott a vágás ellen, Nigel Kennedy pedig egy koncert-CD-jén nem engedte meg a vágást, így tisztelegve elődei előtt, akiknek még nem volt arra lehetőségük. Én is csodálattal gondolok a kezdeti hanglemezorszak előadó-művészeire, amikor a vágás még lehetetlen volt.

G.: Mely munkái voltak a legemlékezetesebbek hosszú pályafutása során?

Cz. M.: Az egyik nagy büszkeségem, hogy fiatal hangtechnikusként én ülhettem a keverőasztalnál, amikor Kocsis Zoltán 1970 tavaszán megnyerte a Rádió zongoraversenyét. 1979-től 2007-ig az összes stúdióban készült rádiós komolyzenei felvétel megfordult a kezem alatt. Egyik legkedvesebb munkám volt Donizetti Boleyn Anna című operájának vágása, melynek főszerepét Edita Groberova énekelte. Itt a próba és a koncert felvétele állt rendelkezésünkre, ebből kellett a legjobbat kihozni. Annál a résznél, amikor Boleyn Anna búcsúzik az élettől, minden alkalommal elérékenyültem munka közben, annyira gyönyörű.

G.: Negyven év munka ebben a szakmában nem múlik el nyomtalanul. Otthon, zenehallgatás közben szokott figyelni a vágásokra?

Cz. M.: Egy-egy rossz vágásnál óhatatlanul felkapom a fejem. Külföldi felvételek esetében ez gyakran megtörténik, a hazai felvételeknél sokkal jobb a helyzet. Még ma sem tudok annyira elvonatkoztatni, hogy egy hibánál ne álljak meg, és ne hallgassam meg még egyszer az adott részt. Igyeksem átadni magam a zenének, de észreveszem a rossz indításokat, a túl „meredeken” vágott hang elejét. Zavar a tételszünetek digitális csendje is – inkább köhögjenek, moco-rogjanak. Ebben az évben Chopin volt a kedvencem, Bogányi Gergely előadásában. ■

EGY KIS STATISZTIKA

Beethoven IX. szimfóniájának esetében alkalmazott vágások száma 1962 és 2000 között, egy-egy felvétel során:

1962	–	97 db
1977	–	52 db
1989	–	185 db
1991	–	115 db
1992	–	267 db
1996	–	213 db
2000	–	258 db

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemcsak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPESTI HANGLEMEZBOLTOK

- Akadémia Zeneműbolt – Bp. VI., Király utca 28.
- Budapest Music Center – Bp. IX., Lónyay utca 41.
- Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrássy út 45.
- Művészetek Palotája hanglemezbolt – Bp. IX., Komor Marcell u. 1.
- Óbudai Társaskör – Bp. III., Kiskorona utca 7.

LAPKER – Budapest

- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Inmedio 1025 Budapest, Lövőház u. 1–5. – Mammut II.
- Inmedio 1026 Budapest, Szilágyi Erzsébet fasor 121. – Budagyöngye
- Inmedio 1033 Budapest, Flórián tér – üzletközpont
- Relay 1042 Budapest, Újpest – metró
- Relay 1052 Budapest, Deák Ferenc tér – aluljáró
- Inmedio 1052 Budapest, Váci u. 10.
- Inmedio 1052 Budapest, Városház u. 3–5.
- Relay 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay 1062 Budapest, Nyugati tér-aluljáró
- Relay 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio 1083 Budapest, Corvin, Futó u. 37–45.
- Inmedio 1087 Budapest, Kerepesi út 9. – Aréna Pláza
- Inmedio 1106 Budapest, Őrs Vezér tér 25/A – Árkád II.
- Inmedio Allee 1117 Budapest, Október 23. u. 6–10.
- Relay 1122 Budapest, Déli pályaudvar – metró
- Press Spot Kft. 1123 Budapest, Alkotás u. 53. – MOM Park
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád híd I.)
- Inmedio 1152 Budapest, Szentmihályi u. 131. – Pólus Center
- Relay 1185 Budapest, Liszt Ferenc Repülőtér 2/B – Érkezés
- HUB 1185 Budapest, Liszt Ferenc Repülőtér Skycourt

LAPKER – Vidék

- Inmedio 2040 Budaörs, Sport u. 2. – Auchan
- Cora 2045 Törökbálint, Torbágy út 1. B/420.
- Városi Könyvtár 2100 Gödöllő, Dózsa Gy. út 8.
- Relay 2890 Tata, Váralja út 5. – Volán
- Inmedio 3100 Salgótarján, Erzsébet tér 5.
- Inmedio 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio Miskolc 3532, József A. út 87. – Auchan
- 3963 Karcsa, Postahivatal
- Inmedio 3980 Sátoraljaújhely, Rákóczi út 10.
- Inmedio 4026 Debrecen, Péterfia u. 18. – Debrecen Pláza
- Inmedio 4400 Nyíregyháza, Szegegy u. 75. – Nyíregyháza Pláza
- Relay 5000 Szolnok, Gárdonyi u. 2. – Vasútállomás I.
- Inmedio-TESCO 5900 Orosháza, Vásárhelyi út 23/a
- Inmedio 6000 Kecskemét, Petőfi S. u. 2.
- Inmedio 6722 Szeged Kárász, Dugonics tér 1.
- Relay 6722 Szeged, MÁV Pályaudvar
- Inmedio 7400 Kaposvár, Berzsényi u. 1-3. – Kaposvár Pláza

- Inmedio 7621 Pécs, Bajcsy u. 11. – Árkád
- Tabak & News 7621 Pécs, Irgalmasok u. 5.
- Inmedio 8000 Székesfehérvár, Palotai út 1. – Alba Pláza
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 1.
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 19.
- Inmedio 8800 Nagykanizsa, Európa Tanács u. 2. – Nagykanizsa Pláza
- Inmedio 9400 Sopron, Széchenyi tér
- Relay 9700 Szombathely, MÁV Csarnok
- Inmedio 9730 Kőszeg, Városház u. 5.

LÍRA – Budapest

- Europark Bevásárlóközpont, Kék Moly Könyvesbolt – Bp. XIX., Üllői út 201.
- Fókusz Könyváruház – Bp. VII., Rákóczi út 14.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Líra Könyváruház – Bp. VI., Nagymező u. 43.
- Líra Könyváruház, Rózsakert Bevásárlóközpont – Bp. II., Gábor Áron u. 74.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.

LÍRA – Vidék

- Corvina Könyvesbolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8.
- Fókusz Könyváruház – 7621 Pécs, Jókai u. 25.
- Fókusz Könyváruház – 6720 Szeged, Tisza L. krt. 34.
- Koncert és Zeneműbolt – 9021 Győr, Arany János u. 3.
- Líra Könyvesbolt – 2000 Szentendre, Fő tér 5.
- Líra Könyv- és Zeneszalón – 6000 Kecskemét, Hornyik krt. 2.
- Líra Könyvesbolt – 9400 Sopron, Hátsókapu u. 8.
- Líra Könyváruház – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3.

VIDÉKI HANGLEMEZBOLTOK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Filharmónia Kelet-Magyarország Nkft. jegyiroda – 3525 Miskolc, Kossuth u. 3.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1–3.
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar közszolgáltatási iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglemez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f

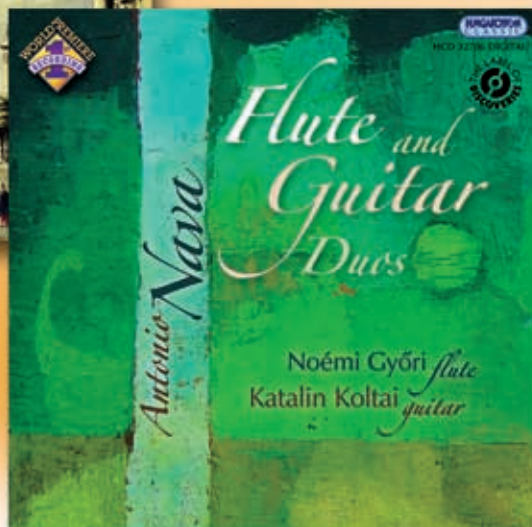
COMPACT
disc
DIGITAL AUDIO

HUNGAROTON
RECORDS

HUNGAROTON
RECORDS

**Töltse le a HUNGAROTON, akár CD-n
nem kaphatófelvételeit is a kiadó honlapjáról:
www.hungarotonmusic.com**

Trackenként
már
199 Ft-tól,
albumonként
1990 Ft-tól!

COMPACT
disc
DIGITAL AUDIO

SZUPERTRÍÓ

B É R L E T

SZUPERTRÍÓ 1 » 2011. november 6-án 19.45

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Bartók: Magyar parasztdalok

Bartók: 1. zongoraverseny

Schubert: 5. (B-dúr) szimfónia

Csajkovszkij: Rómeó és Júlia – nyitányfantázia

közreműködik: Fejérvári Zoltán (zongora)

vezényel: Fischer Iván

SZUPERTRÍÓ 2 » 2012. február 17-én 19.45

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Mendelssohn: 1. (c-moll) szimfónia

Brahms: 2. (B-dúr) zongoraverseny

közreműködik: Arkagyij Volodosz (zongora)

vezényel: Gerard Korsten

SZUPERTRÍÓ 3 » 2012. április 13-án 19.45

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Brahms: D-dúr hegedűverseny

Richard Strauss: Sinfonia domestica

közreműködik: Isabelle Faust (hegedű)

vezényel: Marek Janowski

SZUPERTRÍÓ BÉRLETEK VÁSÁROLHATÓK AZ INTERNETEN
(WWW.BFZ.HU ÉS WWW.JEGYMESTER.HU), A BFZ TITKÁRSÁ-
GÁN (LAJOS UTCA 48-66.) ÉS AZ ISMERT JEGYIRODÁKBAN.

A három koncertre érvényes
SZUPERTRÍÓ bérlet vásárlói között
pekingi utat sorsolunk ki!

SZUPERTRÍÓ

Budapesti Fesztiválzenekar

Minden koncert ünnep